

Mag.
09.672

Ha

DE FØRSTE 19 AAR

INDENFOR

FORENINGEN AF FABRIKANTER I JÆRNINDUSTRIEN I KØBENHAVN

FORENINGENS VIRKSOMHED INDTIL
INDFLYTNINGEN I DENS FORENINGSBYGNING JANUAR 1904

AF

S. C. H[auberg]

TRYKT SOM MANUSKRIFT

KØBENHAVN
TRYKT HOS O. C. OLSEN & Co.

1904

133
53
2

*Man skal vise Maadehold i
Kravene men ogsaa Maadehold
i Eftergivenhed.*

Tiden indtil Foreningens Stiftelse.

Allerede i Begyndelsen af Halvfjerserne blev der gjort et Forsøg paa at danne en Sammenslutning af Arbejdsgivere indenfor Jærnindustrien, idet en Del Jærnstøbere i December 1871 stiftede Foreningen af Jærnstøberiere i København og Omegn, med det Formaal at give Fagets Udøvere Lejlighed til at lære hinanden at kende, for at man i paakommende Tilfælde kunde støtte hinanden ved fælles Optræden.

Jærnstøberiejerforeningen kom aldrig til at spille nogen Rolle i Kampen mod Fagforeningerne; den var for svagt sammentømret, Medlemmerne stod den Gang ikke hinanden tilstrækkeligt nær til at kunne danne en Armé af brugelige Soldater. Men fik Jærnstøberiejerforeningen ingen Betydning som Kampforening, saa fik den overordentlig stor Betydning ved som selskabelig Forening at „sammen-spise“ Medlemmerne med hinanden, saaledes at de efterhaanden opdroges til at se paa hinanden ikke alene som Konkurrenter, men ogsaa som Fagfæller og Venner. Igennem Udviklingen af Kollegialitets- og Venskabsfølelsen voksede Solidariteten, saaledes at, da endelig Kravet stilledes til Medlemmerne om at gaa i en Fælleskamp imod Fagforeningerne, var ogsaa alle Betingelser til Stede for at kunne

optage Krigserklæringen med Udsigt til at gaa sejrrigt ud af Striden.

Derfor har Jærnstøberiejerforeningen haft sin store Betydning i Tiden fra 1871 til 1885 som Forløber for Dannelsen af „Foreningen af Fabrikanter i Jærnindustrien i København“, og fra den stammer da ogsaa det første Forsøg paa i 1883 at danne en Fabrikantforening.

Herom hedder det i Protokollen, at den til Grund for „Foreningen af Fabrikanter i Jærnindustrien“ liggende Tanke kom til Orde i Jærnstøberiejerforeningen allerede 1883 og foranledigede der Nedsættelse af et Udvalg til videre Behandling af Sagen. Udvalget afgav sin Betænkning; men forinden man fandt Lejlighed til at gaa videre, indtraf der Begivenheder, som bragte Foreningen til i alt Fald foreløbigt at indtage en afventende Holdning. Hermed forholdt det sig saaledes.

Den 31. Maj 1883 havde Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening henvendt sig til Smedemesterforeningen med en motiveret Anmodning om „at tage de uheldige Lønningsforhold under Overvejelse for om muligt ved Samarbejde at faa en gennemgribende Regulering af Arbejdslønnen iværksat“. Henvendelsen foranledigede Nedsættelsen af et Fællesudvalg, som dog ikke førte til noget Resultat. *Fagforeningens* Delegerede forlangte en Minimums-Timeløn af 30 Øre, samt at Natarbejde skulde regnes fra Kl. 9 Aften, medens *Mestrenes* Delegerede kun vilde indrømme en Minimums-Timeløn af 25 Øre, „for saa vidt det var en nogenlunde brugbar Arbejder“, ligesom de kun vilde gaa med til at regne Natarbejde fra Kl. 10 Aften.

Den 19. Januar 1884 kom Sagen for Smedemestrenes Generalforsamling, som imidlertid „i Betragtning af, at Fabrikkerne beskæftige Størstedelen af de i Staden arbejdende Smedesvende“ indskrænkede sig til at udtale

det Ønske, at Fagforeningen, forinden man gik videre, ogsaa vilde henvende sig til Fabrikanterne angaaende Arbejdslønnens Regulering. Fagforeningen indbød derefter samtlige Mestres og Fabrikanter til et Møde d. 12. Marts. Mestrene mødte nogenlunde talrigt, idet 50 havde efterkommet Indbydelsen, men af Fabrikanterne mødte kun 2. Da det navnlig var Fabrikernes Arbejds- og Lønningsforhold, Fagforeningen havde for Øje, og det derfor vilde være af Betydning at faa Fabrikanterne til at give Møde, hvilket formentlig lettere vilde opnaas, naar Indbydelsen kom fra Smedemesterforeningen, opfordrede Fagforeningen denne til at søge tilvejebragt et Møde med dem. Et saadant Møde kom da ogsaa i Stand d. 15. April, og det blev der enstemmigt vedtaget, at man skulde søge dannet en Forening af Fabrikanter og Smedestres med det Formaal „at varetage saavel Arbejdsgivernes som Arbejderne almindelige Interesser“. Til at foranstalte det fornødne i saa Henseende blev der paa Mødet nedsat et Udvalg, bestaaende af 5 Fabrikanter og 4 Mestres, og Resultatet af dette Udvalgs Arbejde var et „Udkast til Love for Arbejdsgivere i Jærindustrien“, som forelagdes paa et nyt almindeligt Møde d. 6. Juni. Der var til dette Møde udstedt henvend 250 Indbydelser, men der kom kun 80—90 af de indbudte, og blandt disse var igen den større Fabriksvirksomhed kun temmelig svagt repræsenteret. Udkastet blev vel vedtaget og *Foreningen stiftet*; men da der kun indmeldte sig 15 Fabrikantfirmaer og 24 Smedestres, kunde Foreningen kun meget uegentlig siges at repræsentere den samlede københavnsk-frederiksbergske Jærindustri. Senere indmeldte sig endnu nogle Fabrikanter, hvorved altsaa Misforholdet mellem Foreningens to Bestanddele yderligere blev forstærket.

Under saadanne Forhold ansaa den midlertidig valgte Bestyrelse det for utilraadeligt at lade Foreningen træde

i Virksomhed, og den udsendte da d. 5. December til samtlige Medlemmer et Cirkulære, hvori den, efter i Korthed at have gjort Rede, dels for hvad der var gaaet forud for Foreningens Tilblivelse, dels for Foreningens Tilstand i Øjeblikket, stillede Forslag i Overensstemmelse med sin Opfattelse af Situationen. At saa faa Smedemestre havde indmeldt sig i Foreningen, kunde efter Bestyrelsens Overbevisning kun være begrundet deri, at Flertallet af dem mente i den allerede nu bestaaende Smedemesterforening at have tilstrækkelig Støtte ogsaa for Opnaelsen af de Formaal, som skulde fyldestgøres gennem den ny Forening; men var *det* Tilfældet, saa var dermed ogsaa de Forudsætninger, hvorunder denne tænktes at skulle virke, saa grundigt bristede, at den i Virkeligheden svævede i Luften. Det maatte da ligge nær for Fabrikanterne at søge dannet en *særlig* Forening, der var afpasset efter deres *særlige* Forhold, og som kunde træde i Forbindelse med Smedemesterforeningen i alle saadanne Tilfælde, hvor der maatte være Tale om Varetagelsen af *felles* Interesser. Om end ad anden, men utvivlsomt mere praktisk Vej end oprindelig paatænkt vilde man saa derved have opnaaet den tilsigtede Samvirken mellem de 2 Grupper af Arbejdsgivere indenfor Jærindustrien.

Med denne Begrundelse foreslog Bestyrelsen da, at „Foreningen af 6. Juni ikke skulde træde i Virksomhed“, og den vilde betragte sit Forslag som *vedtaget*, saafremt ikke i Løbet af 8 Dage et større Antal Medlemmer maatte forlange sammenkaldt et Møde til Behandling og Afgørelse af Forslaget.

Der indkom ingen saadan Begæring, og med d. 14. December ansaas Foreningen for *ophævet*.

Naar det gik saaledes med det første Forsøg paa at

danne en Mesterforening i Jærnindustrien, laa det vistnok deri, at man allerede paa det Tidspunkt søgte at koble Fabrikanter og Smedemestre sammen til én Forening. Dette var naturligvis et Fejlgreb, som man rettede i Aarenes Løb ved at danne hver sin Forening og derefter optræde i Fællesskab.

Men iøvrigt var det en bydende Nødvendighed for Fabrikanterne at slutte sig sammen, thi man følte, at Arbejdernes Bestræbelser for at falde over den enkelte Arbejdsgiver og tvinge ham til at give efter for deres Krav var saa sikre paa at krones med Held, at kun Fællesoptræden kunde redde Situationen, og i den Henseende havde en Episode hos Borch & Henriksen givet en Lære saa skarp, at den ikke kunde forblive virkningsløs. Hele denne Affære, hvori nævnte Firma ganske lodes i Stikken af de øvrige Fabrikanter, giver et interessant Billede af den daværende Tingenes Tilstand og viser Forskellen imellem den Gang og nu i et saa stærkt Lys, at Firmaets Redegørelse sikkert vil læses med største Opmærksomhed og med den Trøst, at det blev sidste Gang, en københavnsk Maskinfabrikant udleveredes Fagforeningerne til frit Slag, og at hele Konfliktens Forløb utvivlsomt bidrog mægtigt til Dannelsen af Fabrikantforeningen.

Firmaet Borch & Henriksens Fremstilling er dateret d. 16. Juli 1884 og lyder — med nogle foretagne Udhævelser — saaledes:

„Da Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening erklærede Arbejdet for nedlagt d. 28. Januar d. A., vare Forholdene paa Fabriken følgende: Den laveste Løn, der var givet nogen Smedesvend, var 23 Øre pr. Time (ikke 18 Øre, som Fagforeningen har paastaet), Gen-nemsnitlønnen var 27 à 28 Øre, og da en Del Arbej-

„dere havde 30 Øre pr. Time, vil det forstaas, at de, „der have faaet Minimumslønnen, kun have været „Hjælpere, paa hvem Betegnelsen „Svende“ maaske ikke „burde anvendes. Arbejderne paa „Panoptikon“, over „hvis Behandling der særlig klagedes, betaltes for fuld „Dag ($10\frac{1}{2}$ Time), endskøndt Arbejdsdagen paa Grund „af Aarstiden kun var ca. 7 Timer.

„Akkordarbejde anvendtes en Del og gav som Regel „Overskud ud over Daglønnen, medens denne altid „var Arbejderne sikret. Henvendte nogen Arbejder sig „til os om Lønningsforhøjelse, blev det altid under- „søgt, om han kunde fortjene det Forlangte, som saa i „bekræftende Fald blev ham tilstaaet.

„Saaledes vare Forholdene, da Hr. Hurop, som var „os fuldstændig ubekendt, indfandt sig paa vort Kontor „den 26. Januar d. A., fremstillede sig som Formand for „Smede- og Maskinarbejdernes Forbund og erklærede, „at Foreningen ikke længere kunde taale disse Tilstande, „samt fremlagde følgende Forslag til en Kontrakt:

„Imellem os undertegnede Fabrikanter Borch & „Henriksen paa den ene Side og F. Hurop for Smede- „og Maskinarbejdernes Forbund paa den anden Side er „Dags Dato indgaaet følgende Overenskomst.

„I. Der fastsættes en Minimums-Timeløn af 27 „Øre for de i Arbejde værende Smede og Maskinar- „bejdere.

„II. Søndagsarbejde fra Kl. 6 Morgen til Kl. 4 Efter- „middag betales med $1\frac{1}{4}$ Times Løn for Timen. Over- „arbejde om Søndagen fra Kl. 4 Eftermiddag til Kl. 9 „Aften og om Søndage fra Kl. 6 til Kl. 9 Aften be- „tales med $1\frac{1}{2}$ Times Løn for Timen, Natarbejde fra Kl. „9 Aften til Kl. 6 Morgen betales med 2 Timers Løn „for Timen.

„III. Ved alle Akkorder skal Timelønnen garanteres udbetalt.

„IV. Porten holdes aaben til Kl. 6¹⁰ Morgen og aabnes atter Kl. 7, Kl. 8 og fremdeles hver fulde Time for de Arbejdere, som muligt have forsinket sig, dog maa der ikke afdrages Arbejderne noget i deres Løn for den Tid, de arbejde.

„V. Arbejde udenfor Fabrikens Omraade betales med 3 Øre mere pr. Time.

„Denne Kontrakt skulde vi underskrive, da i modsat Fald Arbejdet vilde blive nedlagt, og tillige erklærede Hr. Hurop det for Fagforeningens Plan, *efterhaanden at tvinge alle Fabrikanterne én efter én til at indgaa paa lignende Kontrakter, alt under Trusel med Arbejdsnedlæggelse.*

„Da vi nægtede at underskrive Overenskomsten, erklærede Fagforeningen Arbejdet for nedlagt fra d. 28. Januar om Middagen. Følgen heraf blev, at af de 33 Smede og Maskinarbejdere, som dengang arbejdede hos os, nedlagde 27 Mand Arbejdet, idet dog flere af dem erklærede, at det for deres Vedkommende kun skete af Frygt for voldeligt Overfald fra de Strikendes Side. Allerede den 5. Februar havde vi dog atter 22 Smede og Maskinarbejdere. Ved Politiets Hjælp søgtes disse sikrede mod Forulempelser paa Vejen til og fra deres Arbejde, og enkelte af Urostifterne bleve anholdte. Fagforeningen søgte da at faa indsmuglet en af sine Folk som Arbejder paa Fabriken for at lære de nye Arbejdere at kjende og formaa dem til, ved Løfter og Trusler, at forlade Arbejdet. Det lykkedes ogsaa for Fagforeningen, og Følgen blev, at 10 Mand nedlagde Arbejdet. Siden have vi været mere forsigtige, og da Efterspørgslen efter Arbejde har været stærk, har det

„heller ikke været vanskeligt at samle gode Kræfter
„igjen.

„Det var imidlertid et meget naturligt Ønske fra
„vor Side at faa Sagen endelig ordnet, og da nu For-
„dringen om en Minimumsløn af 27 Øre pr. Time
„syntes at være den vigtigste Post, og da tilmed kun et
„Mindretal af vore Arbejdere havde ringere Løn, søgte
„vi at faa en Overenskomst i Stand. Det viste sig dog
„at være umuligt, idet Fagforeningen nu gennem Hr.
„Hurop forlangte, at *alle af Faget, som havde arbejdet*
„*hos os under Striken, skulde afskediges*, hvilket vi be-
„stemt afsloge. Hr. Hurop antydede da, at vi jo altid
„siden kunde antage dem igen, men heller ikke
„dette mente vi at kunne gaa ind paa.

„Imidlertid maa Arbejderne paa Fabriken have
„faaet at vide, hvorom det drejede sig, thi d. 24. Marts
„om Middagen kom de alle og forlangte at forlade Ar-
„bejdet; men idet de gik, lode de nogle Ord falde om
„at komme og høre om Arbejde om nogle Dage.

„Da nu saaledes Maskinværksted og Smedie stode
„tomme, genoptoges Underhandlingerne med Hr. Hurop,
„efter at denne med egne Øjne havde overbevist sig om,
„at Arbejderne vare borte. Vi maa her udtrykkeligt
„bemærke, at det paa Forhaand blev sagt Hr. Hurop,
„at det var Arbejderne selv, som vare gaaede, vi havde
„ikke afskediget dem, og at hvis de kom igen om nogle
„Dage, vilde vi antage dem paany fremfor saadanne,
„som vi ikke kendte. Hertil svarede Hr. Hurop, at naar
„først Striken var endt, kunde vi antage, hvem
„vi vilde. Det var først efter nogen Betænkning, at
„han gav dette Svar, men han gentog det paany, da vi
„yderligere pointerede, at det var rimeligt, at de vilde
„komme.

„Vi overgave ham derefter en Afskrift af vort Værk-
„stedsreglement, saalydende:

„Regler for Svende i Smede- og Maskinfaget i Borch
„& Henriksens Maskinfabrik:

„1. Minimumsløn er 27 Øre pr. Time.

„2. Søndagsarbejde fra Kl. 6—4 betales med $1\frac{1}{4}$
„Times Løn pr. Time. Natarbejde fra 10 Aften til 6
„Morgen betales med 2 Timers Løn pr. Time.

„3. Ved alle Akkorder garanteres Timelønnen.

„4. Porten holdes aaben indtil Kl. 6 og 5 Mi-
„nutter om Morgen. Endvidere

„fra Kl. 7 til 7 og 5 Minutter

— Kl. 8 „ $8\frac{1}{2}$

— Kl. $12\frac{1}{2}$ „ $1\frac{1}{2}$

„Der afdrages ikke Arbejderne noget i den Tid,
„de arbejde.

„5. Arbejde udenfor Fabrikens Omraade betales
„med 3 Øre mere pr. Time.

„Vi gik endvidere ind paa at genoptage i vort Ar-
„bejde forskellige navngivne Svende af dem, der fra
„Begyndelsen deltog i Striken, og som endnu vare
„ledige.

„Med disse Folk begyndte Arbejdet den næste Dag,
„den 25de, og de paafølgende Dage antoges flere, hoved-
„sagelig af dem, der havde arbejdet hos os under Stri-
„ken, og som nu atter indfandt sig. Nogle Dage efter
„modtog vi et Brev fra Hr. Hurop, hvori han skrev, at
„da mange af Fagforeningens Medlemmer gik
„ledige og havde søgt Arbejde hos os, men
„vare blevne afviste, medens vi havde antaget
„flere af dem, som havde været hos os under
„Striken, saa maatte han forlange, at disse Folk for
„bestandig afskedigedes. Dette Brev sendte vi ham til-

„bage med Paaskrift: „Deres nye Betingelser antages „ikke“, hvorefter Striken atter blev erklæret. Strikerne „forlod Arbejdet, og Tilstanden blev som tidligere.

„Der hengik nu en lang Tid, hvori vi intet hørte „fra Fagforeningen og ingen væsentlige Ulemper havde „af Striken; men i den senere Tid ere Angrebene paa „vore Folk atter begyndte, og tillige have vi modtaget „følgende Brev fra Hr. Hurop:

„Kjøbenhavn, d. 9. Juli 1884.

„D'Hrr. Borch & Henriksen!

„Da jeg antager, at d'Hrr. saavel som Forbundet „ønske en endelig Ordning paa den hos Dem sted- „findende Arbejdsnedlæggelse, tillader jeg mig herved „at foreslaa d'Hrr. at fortsætte Forhandlingerne om „Overenskomst.

„Det er min Overbevisning, at d'Hrr. ved en „Forstaaelse ville kunne faa langt bedre Kræfter at „arbejde med end under de nuværende Forhold. Det „kan jo ikke nægtes, at, naar Fabriken har noget „at bestille, ville d'Hrr. være nødte til at arbejde med „de Folk, som tilbyde sig, og dog betale en god Løn, „og faar da som oftest slet udført Arbejde, t. Eks. det „i Kjæden og paa Amagertorv 25 udførte. Hvis d'Hrr. „ønske en Overenskomst med Forbundet, tror jeg at „kunne forsyne Dem med Svende, efterhaanden som „De afskediger de Kræfter, som De arbejder med for „Øjeblikket.

„Som første Betingelse maa jeg tillade „mig at bemærke, at Krum først maa afske- „skediges, fordi han er den egentlige Aarsag „til Strikens Langvarighed. Det er en Selv-

„følge, at jeg skaffer Dem en duelig og paa-
„lidelig Kjedelsmed istedetfor.

„Med Hensyn til de øvrige maa de lige-
„ledes afskediges og erstattes af flinke, paa-
„lidelige Folk. Naar Ombytningen er sket,
„vil Striken selvfølgelig blive hævet.

„Disse Linier ere fremkomne ved eget Initiativ, og
„udbeder jeg mig Deres ærede Svar, hvilket jeg da vil
„forelægge Bestyrelsen, og et for alle Parter tilfreds-
„stillende Resultat vil da forhaabentlig kunne naas.“

„Da det tillige, som vi underhaanden have erfaret,
„er Fagforeningens Plan, just nu at opbyde alle
„Midler for at føre Striken igennem til det Resultat,
„som den ønsker, for at kunne begynde andetsteds;

„Da disse Fordringer, som ovenfor citerede Brev
„tydelig viser, faktisk gaar ud paa, at Fagforeningen faar
„Ret til at antage og afskedige Arbejderne i vor Fabrik;

„Da vi, uden Hjælp fra vore Kolleger, ikke ville
„kunne sætte en tilstrækkelig kraftig Modstand herimod; og

„Da det tillige forekommer os, at det maa være
„af Betydning for Maskinfabrikkerne i Almindelighed,
„at Striken hos os endes, uden at Hr. Hurops Fordrin-
„ger i et og alt indrømmes,

„saa tillader vi os at foreslaa d'Hrr. at vælge nogle
„af Deres Midte til, sammen med et lignende Udvalg af
„Smede- og Maskinarbejdernes Forbund, at danne en
„Voldgift til at afgøre Sagen, idet vi paa Forhaand for-
„pligte os til at underkaste os den saaledes truffne Afgørelse.

København, den 16. Juli 1884.

Erbødigst

Borch & Henriksen.“

Paa dette Tidspunkt fandtes ingen anden Sammen-
slutning indenfor Jærindustrien end Jærnstøberiejerfor-

eningen, der, som allerede omtalt, jo ikke var af nogen faglig Art. Følgen af Borch & Henriksens Redegørelse og Forslag blev da ogsaa kun dette, at Jærnstøberiejerforeningens Medlemmer indkaldtes til et Møde paa Skydebanen Fredag d. 18. Juli 1884 for at drøfte en eventuel Nedsættelse af et Udvalg, og Referatet om Mødet lyder i al sin Sørgelighed saaledes:

„I Mødet mellem Medlemmer af Jærnstøberiejerforeningen opnaaedes ikke Enighed om at optræde samlet med d'Hrr. Borch & Henriksen. Disse nødsagedes derfor til at indgaa paa de af Forbundet opstillede Fordringer, og en skriftlig Erklæring gaves derefter fra Arbejdernes Udvalg, lydende paa, at saalænge d'Hrr. Borch & Henriksen opretholdt den trufne Overenskomst, samt straks afskedigede 5 navngivne Svende, der havde arbejdet hos dem under Strejken, og ikke antog disse til Arbejde igen i Løbet af et Aar, skulde d'Hrr. B. & H. være fritagne for Arbejdsnedlæggelse“.

Saaledes endte denne Konflikt med et ydmygende Nederlag for Fabrikanterne, hvoraf udviklede sig en ganske naturlig Misstemning fra Borch & Henriksens Side, som det krævede Aar at faa fjærnet. Men en af dens indirekte Følger blev Dannelsen af Fabrikantforeningen. Thi vel blev det som ovenfor omtalt ikke til noget i 1884, idet den forsøgte Dannelse strandede og opgaves d. 14. December, men Tiden var saa moden til en kampdygtig Sammenslutning mellem Fabrikanterne, at det ikke varede mange Dage, førend Arbejdet atter toges op, og allerede d. 27. Decemher 1884 — altsaa 14 Dage efter, at det gjorte Forsøg var bristet — kunde 4 Medlemmer af den opløste Forenings Bestyrelse, nemlig P. Hansen, P. Lindegaard, P. Marstrand og J. Chr. Mygind, udsende følgende Rundskri-

velse til samtlige i København og paa Frederiksberg boende Jærnstøbere og Maskinfabrikanter:

„Som tilstrækkeligt bekendt have de københavnske „Smede og Maskinarbejdere forlængst sluttet sig sammen „for at værne om deres egne Interesser. Det vil derfor, „foruden af andre Grunde, findes naturligt, at Fabrikant- „terne gjøre det samme for deres Vedkommende, og „det saa meget mere, som Arbejderne ved flere Lejlig- „heder have udtalt Ønsket om at komme til at staa „ligeoverfor en Repræsentation, til hvem de kunde „henvende sig med deres Ønsker og Besværinger.

„Hovedopgaven for en „Forening af Fabrikanter i „Jærnindustrien“ skulde — fremsat i alt Korthed — „være denne, at søge at forhindre, eventuelt bilægge, „Uenighed mellem Medlemmerne og deres Arbejdere „samt at søge at skaffe sidstnævnte saa gode økono- „miske og sociale Vilkaar, som Konjunkturer og øvrige „Forhold tillade.

„For de nærmere Bestemmelser i saa Henseende „turde det vel imidlertid være rigtigst at lade Erfaringen „raade, saa at man altsaa *foreløbigt* indskrænkede sig „til at vælge en Bestyrelse og fastsætte Indtrædelsesind- „skud og Medlemsbidrag til Dækning af Udgifterne ved „Administrationen.

„Der vil nu en af de nærmeste Dage blive præsen- „teret Dem en Liste med Anmodning om paa samme „at tegne Deres ærede *Firma* som Medlem af en saadan „Forening. Paa det konstituerende Møde, der med for- „nødent Varsel vil blive sammenkaldt straks i Begyn- „delsen af det ny Aar, vil da foreligge til Behandling „følgende Forslag til Beslutninger:

„1. „Foreningen af Fabrikanter i Jærnindustrien“ skal anses som traadt i Virksomhed den 1. Januar 1885.

„2. Bestyrelsen skal bestaa af 5 Medlemmer, der efter eget Valg fordele Forretningerne imellem sig. Den kan antage en lønnet Sekretær.

„3. Ved Indtrædelsen i Foreningen skal betales som Indskud 20 Kr. pr. Firma. Kontingentet opkræves 4 Gange aarligt, nemlig ved Slutningen af hvert Kvartal. Det kan i 1885 opkræves med indtil 10 Kr. Kvartalet pr. Firma.

„Endelig vil paa samme Møde være at foretage Valg af Bestyrelse for 1885.“

Paa Listerne tegnede sig 21 Firmaer, senere kom Smedemester P. W. Høst til.

Aar 1885.

Torsdag den 15. Januar 1885 afholdtes det konstituerende Møde; *denne Dag er altsaa Foreningens Stiftelsesdag.*

Man vedtog det til Medlemmerne omsendte Forslag som foreløbigt Grundlag og valgte som første Bestyrelse:

Peter Hansen (D. Løwener & Co.)

Th. Hüttemeier, *Formand*

Peter Lindegaard (Riedel & Lindegaard)

Poul Marstrand (Schmith & Marstrand)

J. Chr. Mygind (Smith & Mygind)

Og hermed var da *Foreningen af Fabrikanter i Jærnindustrien i København* dannet, denne Forening, der skulde gennemgaa saa mange Kampe og udholde saa mange Angreb fra Fagforeningernes Side, og i dem ingensinde svigtede de kollegiale Forpligtelser, som Medlemmerne havde paataget sig ligeoverfor hverandre.

Den første Medlemsliste fra Maj 1885 saa saaledes ud:

1. P. Andersen, Svanholm.	8. Frederiksberg Jærnstøberi.
2. Bonnesen & Danstrup.	
3. Borch & Henriksen.	9. Hassel & Teudt.
4. Dahlstrøm & Lohmann.	10. S. C. Hauberg.
5. Dall & Lund.	11. Anker Heegaard.
6. M. C. Dreyer.	12. I. H. Hellerung.
7. I. G. A. Eickhoff.	13. Brødrene Henze.

14. Th. Hüttemeier.	20. Nielsen & Winther.
15. P. W. Høst.	21. Riedel & Lindegaard.
16. H. Rudolph Koefoed & Co.	22. Schmith & Marstrand.
17. Ludvigsen & Hermann.	23. Smith & Mygind.
18. Løwener & Co.	24. Jærnstøberiet Tagensvej.
19. I. F. Møgensen.	25. Julius Winther.

Cand. polit. Salmonsens blev Foreningens Sekretær.

Aaret 1885 blev et *alvorligt Kampaar*, kendetegnet ved den efter Forholdene betydelige Smede Lock-out.

Allerede længe havde der været Gæring blandt Smedene og Maskinarbejderne, som gentagne Gange havde rejst Kravet om at faa en Minimalløn; saaledes havde der, som ovenfor berørt, i 1883 været forhandlet mellem Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening af 1873 og Smedemestrene om at faa fastsat en Minimalløn paa 25 Øre, men man udsatte Sagen for at se, om det kunde lykkes at faa Fabrikanterne med.

Under 1. September 1884 ønskede Grovsmedenes Fagforening at faa en Forhandling i Gang med Fabrikanterne om 26 Øres Minimalløn, men man vilde intet vide af en Minimalløn.

Endelig kom Eksplosionen i Juni—Juli 1885.

Firmaet I. G. A. Eickhoffs Arbejdere stillede Krav om 27 Øre Minimalløn samt om andre uvigtige Punkter, som man iøvrigt væsentligt var villig til at gaa ind paa.

Minimallønnen vilde man derimod modsætte sig til det yderste. Man frygtede for det „faste Punkt“, som let kunde bruges til Udgangspunkt for en stadig tilbagevendende Løftestangs-Bevægelse paa en Øre om Aaret, og afslog kategorisk enhver Forhandling derom. Efter at Eickhoffs Forhold havde været til Behandling paa en Generalforsamling den 20. Juni, gik Folkenes Krav til Voldgift, som afholdt Møde den 7. Juli uden dog at komme

til noget Resultat. Voldgiften bestod af Hüttemeier, Nielsen (Nielsen & Winther) og Marstrand kontra Hurop, Nielsen og Vald. Olsen. Da man var gaaet fra hinanden uden at opnaa Enighed, nedlagde Arbejderne hos Eickhoff Arbejdet den næste Dag d. 8. Juli.

D. 9. Juli afholdtes i den Anledning paa Skydebanen en Generalforsamling, hvorpaa alle Medlemmerne var repræsenterede, og Etatsraad Burmeister for Aktieselskabet Burmeister & Wain var til Stede efter Indbydelse. Man vedtog følgende Resolution:

„Saafremt ikke Arbejdet hos Firmaet I. G. A. Eickhoff genoptages paa de hidtidige Betingelser i Løbet af førstkommande Mandag d. 13. ds., ville alle de hos os beskæftigede Smede og Maskinarbejdere, forsaavidt de ere Medlemmer af Smede- og Maskinarbejdernes Forbund, altsaa maa antages at fastholde de opstillede Fordringer, blive afskedigede senest Tirsdag Aften.“

Resolutionen tiltraadtes af alle de tilstedeværende, med Undtagelse af Etatsraad Burmeister, der ikke ansaa sig for bemyndiget til at handle paa det Aktieselskabs Vegne, han var Direktør for, samt af Borch & Henriksen, der ansaa sig for bundne ved den Overenskomst om Minimal-løn, som de havde sluttet Aaret før med Fagforeningen.

Hermed var Krigen erklæret, og den begyndte til det bebudede Tidspunkt, Tirsdag den 14. Juli om Aftenen, efter at det havde vist sig, at Arbejdet ikke var bleven optaget hos Eickhoff om Mandagen.

Denne første Smede-Lock-out var forsaavidt forskellig fra de senere Lock-outer, som man den Gang kun førte Kampen imod Fagforeningen, idet det var dens Medlemmer, som havde givet Anledningen til Krigen; for alle Ikke-Fagforeningsfolk forblev Værkstederne aabne, og en ikke ubetydelig Arbejdskraft var beskæftiget under hele

Lock-ouden. Dels var Antallet af Folk udenfor Fagforeningen den Gang endnu forholdsvis stort, dels havde Fagforeningsledelsen endnu ikke tilstrækkeligt Tag i Arbejderne til at kunne skræmme dem fra Arbejdet. Men ved denne Sondring mellem Folk i og udenfor Fagforeningen klæbede den Ulempe, at man i mange Aar efter fik den ene lille Rivning efter den anden, fordi Arbejderne ikke vilde arbejde sammen med dem, der havde arbejdet under Lock-ouden i 1885.

Krigen blev lang og haardnakket. Den nydannede Fabrikantforening holdt godt sammen, naar undtages, at Aktieselskabet H. Rudolph Koefoed & Co. meget hurtigt traadte ud og genoptog Arbejdet, hvilket vistnok ikke var uden politisk Aarsag — Bølgerne gik den Gang meget højt, saa højt, at man offentlig paastod, at Fabrikanterne havde lavet hele denne Lock-out for at støtte Estrup ved Efteraarsvalgene til Folketinget.

Men iøvrigt stod Aktieselskabet H. Rudolph Koefoed & Co.s Udtrædelse i Forbindelse med en Formerkonflikt, som allerede var kommet til Udbrud, førend Smede-Lock-ouden blev erklæret, paa Grund af, at en Former var bleven afskediget hos Aktieselskabet, hvilket havde foranlediget, at alle Formerne nedlagde Arbejdet. Der blev sendt Meddelelse rundt til alle de øvrige Medlemmer af Fabrikantforeningen om ikke at tage de strejkende Former i Arbejde, ligesom man ogsaa efter bedste Evne søgte at støbe for Aktieselskabet. Man var imidlertid indenfor dettes Bestyrelse aldeles ikke tilfreds med at være bleven blandet ind i Lock-ouden, og ved Skrivelse af 31. Juli 1885 meldte Aktieselskabet sig ud af Foreningen, hvilket medførte en fleraarig Misstemning ligeoverfor det.

Omtrent samtidig med Lock-ouden dannedes „Smede- og Maskinarbejdernes Forening af 1885“ og „Arbejdernes Værn“.

Om den første Forenings Dannelse gaves en udførlig Meddelelse paa et Møde i Fabrikantforeningen d. 29. Juli 1885, og Formanden fik Bemyndigelse til at meddele officielt til den nydannede Forening, at dens Medlemskort af Fabrikantforeningens Medlemmer vilde blive betragtet som særlig anbefaling for Vedkommende. Endvidere blev der stillet et Pengebeløb til Disposition for dermed at refundere Understøttelser, som under Arbejdsstandsningen maatte være tilflydte nogle af den nye Forenings Medlemmer fra Forbundets Kasse.

„Arbejdernes Værn“ stiftedes ogsaa i Juli 1885 paa antisocialistisk Grundlag, men dog med ganske bestemt Højrefarve, hvilket bl. a. fremgaar deraf, at Indmeldelse modtoges paa „Avisen“s Kontor og iøvrigt kun hos Bestyrelsens Medlemmer.

Fagligt set kom disse Foreninger aldrig til at spille nogen stor Rolle; der var Politik i dem begge fra første Færd af, og de benyttedes begge i politiske Øjemed, uden at dette dog havde noget som helst at gøre med Fabrikantforeningen og Lock-outen. Fabrikanterne saa i de nye Foreninger kun deres naturlige allierede, og da „Smede- og Maskinarbejderforeningen af 1885“ havde besluttet sig til at lade sine Medlemmer optage Arbejdet d. 6. August, afgav Fabrikantforeningen følgende Løfte, der var mere præget af Taknemlighed end af grundig Overvejelse:

„ at vi ingensinde paa Grund af Tryk fra nogen „som helst Forenings Side skulle lade os bevæge til „at afskedige de Arbejdere, som under de nuværende Forhold arbejde eller ville optage Arbejdet „hos os.“

Følgen af dette Samarbejde mellem Fabrikantforeningen og de to nye Foreninger var, at en Del Arbejdere efterhaanden meldte sig paa Fabrikkerne og derved bidrog

mægtigt til at forkorte hele Kampen. Men det er et Spørgsmaal, om ikke den Fordel, man havde af at faa en Splittelse ind blandt Arbejderne, alligevel var temmelig dyrekøbt, naar der ses hen til alle de Rivninger, der i mere end den næste halve Snes Aar fremkom i Forbindelse med, at enkelte Arbejdere fra den Tid stod som „ukollegiale“, med hvem de andre ikke vilde arbejde sammen.

Allerede nu fik Arbejdsstandsningen paa Grund af denne Arbejdsoptagelse en Udvidelse gennem en Formerstrejke, der iværksattes i Begyndelsen af August, fordi Formerne ikke vilde arbejde sammen med Medlemmer af de to nye Foreninger. Disse voksede hurtigt saa meget, at Formændene for Smedeforbundet og Formerforbundet allerede midt i August finder sig foranledigede til at optræde i Fællesskab og henvende sig til Fabrikantforeningens Formand, Fabrikant Th. Hüttemeier, for at søge at faa Forhandling i Gang. Formerstrejken synes ikke at have generet i nogen høj Grad; dels kunde man undvære Støbe-godset, da man ikke havde Arbejdskraft nok til at forarbejde det, dels hjalp man hinanden, saalænge der endnu var Støberier i Gang i København, og endelig fik man Hjælp fra Provinserne. Senere hen søgte man at faa Formere fra Sverrig, hvor en udsendt Fabrikant havde fundet en Del Folk, der gerne vilde til Danmark; men det var først umiddelbart før Lock-outens Slutning, og Forsøget fik derfor ingen praktisk Betydning.

I Begyndelsen af August forsøgte Etatsraad Tietgen en Mægling, men da hans Forslag bl. a. indeholdt, at Minimallønnen skulde fastsættes gennem en Voldgift, og dette Punkt mødte en bestemt Modstand hos Fabrikanterne, førte dette Mæglingsforsøg ikke til noget. Samme Skæbne havde et Mæglingsforslag fra Borch & Henriksen, hovedsagelig af samme Grund, Stillingen til Minimallønnen.

En Indblanding — det kan ikke kaldes Mægling, snarere en Trusel — af kuriøs Natur fra en bekendt højst ekscentrisk Greve er af en vis Interesse, navnlig fordi det viser, hvorledes alt den Gang var gennemsyret af Politik. Henvendelsen er dateret $16/9$ 1885 og lyder saaledes:

Hr. Maskinfabrikant, Jærnstøber Hüttemeier!

Tiden for Rigsdagens Indkaldelse nærmer sig, og Højre har intet vundet ved Provisoriet, idet Oppositionen er bleven stærkere og mere enig, end den før var. Hele Landet staar bagved Smedene og Maskinarbejderne, og der er ingen Udsigt til Forandring for Fabrikanterne. Under disse Omstændigheder var det godt for det samlede Højre at kende et probat Middel til at berolige det oprørte Hav og det uden at maatte ofre Estrup. Jeg tillader mig at anmode Dem, Hr. Fabrikant, om at meddele Højres ledende Mænd, at der er to Smede, som kende dette probate Middel, men at de selvfølgelig ville have det opvejet med Guld. Det er paa deres Vegne, at jeg skriver dette Brev, og Deres mulige Svar med Tilbud maatte De da venligst sende mig.

Skulde Højre foretrække at ignorere denne Meddelelse, saa ville de To berette deres Middel til d'Hrr. Hurop og Hørup, og Striden vil da blive endnu værre end før, fordi enhver rigtig Tanke har et Janushoved.

Imødesende Deres ærede Svar paa Nærværende, forbliver jeg, Hr. Fabrikant,

Deres ærbødige

N. N.

Desværre synes det aldrig at være bleven oplyst, hvori det omtalte „probate Middel“ bestod.

Tiden gik, Efteraaret kom og de mørkere Dage. Bitterheden voksede, og den gav sig Udslag i Anfald paa dem, der var i Arbejde. Politiet tog sig af dem paa

bedste Maade, og store Politistyrker var paa Benene, naar man troede, der var større Aktioner at vente. Arbejdet standsede ved Fyraften til vekslende Tider, og mange Steder kørtes Folkene til deres Hjem. Sammenholdet mellem Fabrikanterne var usvækket, medens der blandt Arbejderne for hver Dag, der gik, var nogle, der optog Arbejdet. Lock-ouden, der havde varet i over 4 Maaneder, var moden til Afslutning.

Efter en Del forgæves Forhandlinger, lykkedes det at ende Striden midt i November Maaned, og Arbejdet optoges den 20. November, uden at Arbejderne havde opnaaet det allermindste ud over, hvad man havde anbefalet Firmaet Eickhoff at indrømme dem, da de i Juli Maaned nedlagde Arbejdet der.

Man faar et udmærket Billede af hele denne Arbejdsstandsningens Omfang og Forløb og navnlig af Fagforeningernes den Gang mangelfulde Organisation ved følgende Oversigt over strejkende og arbejdende Folk. Listen viser Antallet af beskæftigede Arbejdere før, under og efter Lock-ouden:

	11. Juli.	15. Novbr.	20. Novbr.
Smede og Maskinarbejdere ...	612	308	446
Formere	193	25	111
	<hr/> 805	<hr/> 333	<hr/> 557

Men alligevel havde man ikke ventet, at Konflikten vilde trække saa længe ud. Der fremkom derfor ogsaa midt under Lock-ouden Forslag om at slutte flere Fag, og da navnlig Bygningsfagene, sammen i en større Forening, der skulde kunne optræde endnu stærkere i fremtidige Kampe. Forhandlingerne om denne Sag førte til, at man den 29. August 1885 paa et Møde i Haandværkerforeningen stiftede den saakaldte „Fællesforening af Arbejdsgivere“ — det første Tilløb til Dannelsen af en almindelig

Arbejdsgiverforening med Front mod Fagforeningerne. Medlemmer af den var Københavns Murmestre, Tømrermestre, Snedkermestre, Malermestre, Smedemestre, Jærnstøbere, Blikkenslagermestre og Glarmestre.

Den kom aldrig til at spille nogen Rolle; den første Gang (i 1889) den skulde træde i Aktion, revnede den og opløstes.

Endnu bør det nævnes, at den første Begyndelse til de senere „Fælles Værkstedtsregler“ skabtes igennem et Arbejdsreglement, som vedtoges den 16. December 1885 under Navn af „Vedtægter af 1. Januar 1886“.

I Aarets Løb udtraadte Aktieselskabet H. Rudolph Koefoed & Co. samt Borch & Henriksen og Julius Winther, og Aaret slutter saaledes med 22 Medlemmer.

Aar 1886.

Efter Lock-ouden i 1885 kom der en Række stille, gærende Aar, i hvilke Fagforeningerne kun ganske undtagelsesvis gik angrebsvis til Værks. Indenfor Fabrikantforeningen levede der megen Bitterhed imod Arbejdernes Fagforeningsdannelser, og man modarbejdede dem saa godt, man kunde, i den Tro, at man kunde løse den Opgave at sprænge dem. En Tid lang saa det virkelig ud, som om det skulde lykkes, idet Fagforeningerne i flere Aar gik tilbage og selv indenfor Arbejdernes egen Kreds forspildte den naturlige Sympathi, som Organisationsbestræbelserne burde kunne gøre Regning paa. Men denne Stagnation skyldtes vist i første Linje Manglen paa organisatoriske Kræfter indenfor Arbejderne; da den rette Mand kom til, gik Fagforeningerne frem med rivende Fart. Men — med Troen paa, at Fagforeningsbestræbelserne burde bekæmpes af bedste Evne, og at det kunde lykkes at komme tilbage til de „patriarkalske“ Tilstande, hvor Arbejderne holdt med deres Mestre, og i Følelsen af, at Arbejdsgiverne havde Forpligtelser ud over det rent forretningsmæssige Forhold, at de købte Arbejdernes Arbejdskraft saa billigt som muligt, kom Bestræbelser frem i Retning af at pensionere Arbejderne, at skaffe dem Sygekasser, Laanekasser etc., altsaa at ordne adskillige af de Spørgs-

maal privat, som senere ganske naturligt er bleven ordnede ved Lov.

Som et Eksempel paa disse Bestræbelser kan nævnes Jærnstøber V. Løweners Forslag til Oprettelsen af „den københavnske Jærnindustries Alderdomsforsørgelses- og Laanefond“ for, som det hedder, at „sikre vore Arbejdere Pension i deres Alderdom, Erstatning i Ulykkestilfælde, foraarsagede i Fabrikens Tjeneste, samt yde dem Laan i adskillige mindre Bekneb og i Tilfælde af individuel Arbejdsløshed“.

Som man ser, var man ikke bange for at tage Alderdomsforsørgelse, Ulykkesforsikring, Laanekasse og Understøttelse i Tilfælde af Arbejdsløshed op paa en Gang. Til Dækning af Udgifterne hertil foresloges det at yde $2\frac{1}{2}$ pCt. af Arbejdslønnen, og pensionsberettiget var en Arbejder, der havde arbejdet uafbrudt i mindst 10 Aar paa samme Sted og var fyldt 65 Aar.

Forslaget kom til Behandling i et Bestyrelsesmøde i Begyndelsen af 1886; der blev derefter afgivet en Betænkning i Sagen, og i Oktober Maaned s. A. udsendtes det til Foreningens Medlemmer, forat man senere kunde drøfte det paa en Generalforsamling. Bestyrelsen mente ikke at kunne anbefale Forslaget til videre Fremme, thi „dels formaaede man ikke at indse Muligheden af at bygge en sikret Arbejder-Alderdomsforsørgelse af nogen Betydning paa saa usikkert et Grundlag som Bidrag fra Privatpersoner i disses omskiftelige Egenskab af Arbejdsgivere, dels ansaa man det overhovedet ikke for ønskeligt at binde sig til faste aarlige Bidrag.“

Sagen kom, saavidt vides, ikke frem til senere Behandling, hvad der vist var meget heldigt, thi den laa ganske sikkert langt over Foreningens Kræfter.

Den 6. April afholdtes den aarlige Generalforsamling. Paa denne vedtoges Foreningens Love og den gamle Bestyrelse, bestaaende af

P. Hansen,
Th. Hüttemeier (Formand),
P. Lindegaard,
P. Marstrand,
J. Chr. Mygind,

genvalgtes.

Den $\frac{1}{1}$ 1886 indtraadte P. N. Holst i Firmaet Nielsen & Winther.

Aar 1887.

Fra Aaret 1887 er ikke bevaret Optegnelser om andet end en Række Forhandlinger indenfor Foreningen om Lærlingeforhold og Arbejdsreglementer. Der indkaldtes Eksemplarer af Lærlingekontrakter, og et ret stort Arbejde synes at være blevet udført, dog uden at sætte sig det ringeste Spor.

Paa den aarlige Generalforsamling den 1. Marts valgtes til Medlemmer af Bestyrelsen

Th. Hüttemeier (Formand),

P. W. Høst,

P. Lindegaard,

P. Marstrand,

J. Chr. Mygind.

Den 18. September blev Sekretæren, Cand. polit. Salmonsen, dræbt ved et Ulykkestilfælde ved Strandvejens Dampsporvogn. Han efterfulgtes af Cand. polit. Schovelin.

Ferd. Wienberg indtraadte i Foreningen, der saaledes talte 23 Medlemmer.

D. $\frac{1}{4}$ 1887 udtraadte C. F. Riedel af Firmaet Riedel & Lindegaard.

Fabrikant Peter Andersen, født den 24. Decbr. 1814, Ejer af Jærnstøberiet Svanholm paa Gl. Kongevej, afgik ved Døden den 18. Septbr. 1887; Forretningen overgik til hans Søn, Carl Andersen.

Aar 1888.

Udstillingsaaret blev som saadant et ganske indholdsrigt Aar for Fabrikantforeningen, som paa forskellig Maade blev Deltager i Møder og Sammenkomster, der afholdtes i Forbindelse med Udstillingen. Intet heraf satte imidlertid saa meget Spor i Foreningens Liv som den Forandring, der fandt Sted ved, at Foreningen fik ny Formand.

Som tidligere berørt hævdede Foreningen, at den var en aldeles upolitisk Forening, og at dens Medlemmer baade hørte til Højre og Venstre. Det var nødvendigt at hævde dette saa stærkt og ofte som muligt, idet der var en Tendens hos Venstrepresen og endnu mere hos den socialdemokratiske Presse til ved alle Lejligheder at stemple Foreningen som en Højreforening. Hertil bidrog naturligvis i første Linje Minderne fra Lock-ouden i 1885, hvor Foreningen fik hele den allierede Opposition imod sig, men Forholdet blev jo ikke bedre ved, at Foreningens Formand, Th. Hüttemeier, var en udpræget Højremand, som ikke altid lagde saa meget Baand paa sine politiske Anskuelse, som det kunde ønskes, saavel udadtil som ligeoverfor de Medlemmer af Bestyrelsen og Foreningen, der stod paa den anden politiske Side. Der skal navnlig have været en lille Divergens om en Fane, som „Smede- og Maskinarbejdernes Forening af

1885“ vilde anskaffe, og hvortil Formanden ønskede, at Foreningen skulde bidrage 40 Kr. Bestyrelsens øvrige Medlemmer var imod dette. Bidraget blev vistnok ikke desto mindre ydet, men i hvert Fald ikke af Foreningens Midler, da der ingen saadan Post findes paa Regnskabet. Denne Affære blev maaske den Draabe, der fik Utilfredshedens Bæger til at flyde over og lod Arbejdet for at faa en ny Formand antage bestemtere Former.

Vejen, man gik, var den ganske lige, men unødvendigt brutale, at man paa Generalforsamlingen d. 22. Februar stemte den derpaa ganske uforberedte Formand ud af Bestyrelsen uden Spor af forudgaaende Motivering. Dagen før Generalforsamlingen samledes nogle faa Medlemmer af Foreningen paa Kafe Bernina, og der enedes man om en ny Bestyrelsesliste; derpaa agiteredes der lidt om Eftermiddagen for den iøvrigt ganske modne Forandring, og dermed var den Ting afgjort. Formanden fik ikke Stemmer nok til at blive i Bestyrelsen, som kom til at bestaa af:

E. P. Bonnesen (Bonnesen & Danstrup),
P. W. Høst,
P. Lindegaard,
P. Marstrand,
J. C. Mygind.

Dette Resultat af Afstemningen gav Anledning til voldsomme Udtalelser fra de Medlemmer, der ikke havde været med i Konspirationen og maaske heller ikke billigede den, og først efter en Del Besvær lykkedes det at formaa Bonnesen til at være Formand.

Af faglige Stridigheder møder Aaret med Formerstrejken hos Hellerung. Den iværksattes d. 27. August, idet 9 Formere nedlagde Arbejdet efter forgæves at have forlangt Støbemesteren afskediget, om hvem de gjorde gældende,

at han optraadte paa en upassende Maade ligeoverfor dem. Støbemesterforeningen anmodede om kraftig Optræden, da dens Medlemmers Stilling ellers vilde blive ganske usikker. Der udsendtes Lister over de strejkende Arbejdere, men de tilbagekaldtes allerede d. 7. September i Forventning om, „at det tilsvarende Skridt, nemlig Strejkens Ophævelse, snarest vil blive foretaget“ fra Formernes Side. Denne Forventning slog ikke til, idet Formerne erklærede, at Sagen kun kunde bringes i Orden ved, at Støbemesteren blev afskediget. Der veksles derefter nogle Breve; d. 20. Septbr. afholdes Generalforsamling, som foreslaar, at Formerne skal anlægge Sag mod Støbemesteren, der skal suspenderes, indtil Dommen falder — men det vil Formerne ikke. Endelig enes man om at lade Sagen afgøre af en Voldgift. Denne vælger Borgmester H. N. Hansen til Opmand, der imidlertid ikke kommer i Funktion, idet Voldgiften eenstemmigt vedtager en Kendelse, der misbilliger saavel Principalens som Formernes og Støbemesterens Optræden, ophæver Strejken og paalægger alle Parter at forliges for Fremtiden.

Et af de sidste „bitre Minder“ fra 1885 blev i Aarets Løb bragt ud af Verden, idet Aktieselskabet H. Rudolph Koefoed & Co., som den Gang traadte ud af Foreningen paa Grund af Lock-ouden, sammen med Firmaet S. C. Hauberg dannede Aktieselskabet Koefoed & Hauberg, der indmeldte sig i Foreningen.

Den $13/3$ 1888 døde J. Krog, født d. $30/4$ 1821, Medindehaver af Firmaet Frederiksberg Jærnstøberi; den anden Indehaver, H. Petersen, og Krogs Søn, Fr. Krog, fortsatte Firmaet.

Aar 1889.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes d. 27. Februar, hvor man behandlede et allerede 2 Aar tidligere til Bestyrelsen indsendt Forslag om at danne et Kartel mellem Landets Maskinfabrikker med det Formaal for Øje, for et vist Tidsrum at skaffe „den private Eneret“ respekteret paa saadanne nye Fabrikationsbrancher, som Medlemmerne efter Henvendelse til Kartellets Bestyrelse havde faaet Tillidsfuldt om at maatte have for sig selv. Man mente derigennem at kunne opmuntre Medlemmerne til at søge at finde Specialiteter, som de kunde dyrke og udvikle mere tillidsfuldt, naar de vidste, at de for en bestemt Periode var fri for den Konkurrence, der altid stikker Hovedet frem, naar en god Ide slaar an, og efter denne Periodes Udløb laa inde med det Aktiv, som et Forspring og et oparbejdet Marked er.

Tanken vandt en Del Bifald; der nedsattes et Udvalg, bestaaende af Danstrup, G. Eickhoff, Hauberg, Marstrand og Stephensen, — som aldrig har holdt Møde!

Til Bestyrelsen valgtes:

- E. P. Bonnesen (Formand),
- S. C. Hauberg,
- P. W. Høst,
- P. Marstrand,
- B. Stephensen.

Den tidligere omtalte „Fællesforeningen af Arbejdsgivere“, der var det første Forsøg herhjemme paa at danne en større Arbejdsgiverforening af forskellige Fag, traadte i 1889 for første Gang i Aktion — og gik itu. Anledningen var en Konflikt i Bygningssnedkerfaget, hvor Svendene d. 1. Jan. 1889 havde opsagt Priskuranten, idet der krævedes en gennemgaaende Forhøjelse af Akkordpriserne. Forsøgene paa at undgaa Konflikten strandede ganske paa Svendenes Afvisning; i Maj Maaned nedlagdes Arbejdet hos 7 Mestre, og i Slutningen af Juni naaede man til det Punkt, at Fællesforeningen holdt Møde og vedtog en Opfordring til de andre Fag indenfor den om at gøre sig klar til med kort Varsel at træde til for at støtte Bygningssnedkerne.

Møbelsnedkerne havde allerede vedtaget at lukke deres Værksteder d. 1. Juli. Fabrikantforeningen holdt Generalforsamling d. 2. Juli, hvor det vedtoges at svare Fællesforeningen, at man var rede til at yde sin Støtte, men at man ventede senere at faa en fornyet og bestemtere Afæskning, samt nærmere Præcisering af Tidspunktet for Foreningens eventuelle Lock-out-Erklæring. Allerede d. 9. Juli holdt man atter Generalforsamling og vedtog uden Slinger at yde Bygningssnedkerne al den Støtte, man kunde, ogsaa ved at erklære Lock-out.

Derpaa afholdtes der en Generalforsamling i Fællesforeningen, sandsynligvis bestaaende af de forskellige Fags Bestyrelser, for at vedtage Lukning over hele Linjen. Efter lang Diskussion viste det sig, at Fabrikantforeningen og Møbelsnedkerne var de eneste, der var villige til at gaa med til Arbejdsstandsningen; alle de andre — herunder vist ogsaa Bygningssnedkerne — stemte derimod, og dermed faldt Spørgsmaalet bort, og Bygningssnedkerne overlodes til deres Skæbne.

Hele Huset var bygget for usolidt, derfor ramlede det sammen ved det første Stormløb. Intet Under, at Fabrikantforeningens Bestyrelse paa dens Generalforsamling d. 11. Oktober 1889 søgte og fik Bemyndigelse til snarest muligt at melde Foreningen ud.

Lige i Slutningen af Aaret udtraadte E. P. Bonnesen af Bestyrelsen, da han d. 1. Januar agtede at gaa ud af sit Firma. Paa Bestyrelsesmødet d. 30. December meddeltes dette til den øvrige Bestyrelse, der paa Bonnesens Forslag valgte Stephensen til Formand indtil den kommende aarlige Generalforsamling.

D. $\frac{1}{1}$ 1889 indtraadte H. P. C. Haxthausen og P. Larsen i Firmaet Riedel & Lindegaard.

Aar 1890.

Aaret 1890 indeholdt overordentlig lidt af Interesse for Efterverdenen.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes d. 27. Februar; til Bestyrelse valgtes:

G. Eickhoff,

S. C. Hauberg,

P. W. Høst,

P. Marstrand,

B. Stephensen (Formand).

Der førtes langvarige Forhandlinger Landet over om Forhøjelse af Priserne paa Støbegods, og for første Gang ses et virkeligt indgaaende Samarbejde at have fundet Sted mellem København og Provinserne.

Hos Smith & Mygind var der en 7 Dages Strejke blandt Kedelsmedene, som bilagdes, uden at Foreningen, hvis Assistance var paakaldt, kom i Funktion.

For første Gang afholdtes 1. Maj-Demonstrationen; Arbejderne — i ethvert Fald Formerne — henvendte sig til Foreningen med Ønsket om, at denne Dag maatte betragtes som Fridag, hvortil der blev svaret, at man ikke kunde indlade sig paa at betragte d. 1. Maj som en Fridag, men at man ikke skulde lægge de Arbejdere, der ønskede at holde fri, Hindringer i Vejen derfor.

H. Petersen udtraadte af Firmaet Frederiksberg Jærnstøberi, som derefter overtoges af Fr. A. Krog og O. V. Meyer.

Aar 1891.

Paa Generalforsamlingen d. 27. Februar, hvor den gamle Bestyrelse genvalgtes med Stephensen som Formand, kunde det meddeles, at Firmaet Borch & Henriksen, der var udtraadt i Slutningen af 1885, atter var indtraadt i Foreningen. Hermed bragtes det sidste bitre Efterslæt fra 1884 og Lock-ouden 1885 ud af Verden.

I Begyndelsen af Aaret udarbejdedes nye Love, der kom til at gælde fra 1. April. Kort Tid derefter ophængtes „Fælles Værkstedesregler“ paa Værkstederne. Aaret fik en særlig Interesse ved, at det blev et Prøveaar for disse Love og da navnlig for de nye Bestemmelser om, at enhver Sag af faglig Art skulde henvises til Foreningens Bestyrelse, saa snart den var bleven gjort til en Forenings-sag fra Arbejdernes Side. Og det maa siges, at Foreningen bestod Prøven fuldt ud og med Fasthed hævdede de vedtagne Standpunkter.

Ophængningen af „Fælles Værkstedesregler“ var Anledningen til det første Angreb fra Smedeforbundets Side, som under 22. Maj i en længere Skrivelse klagede over det formentlige Indgreb i Lønforholdene og derefter rykkede frem med Krav om 30 Øre Minimalløn og garanteret Timeløn ved Akkordarbejde. I en indgaaende Skrivelse af 8. Juni hævdedes der fra Foreningens Side,

at det var en Misforstaaelse, naar det opfattedes, som om „Fælles Værkstedesregler“ indeholdt noget nyt; det var kun den bestaaende Praksis, der her var sat paa Papiret. Tillige henleddes Opmærksomheden paa Indholdet af de nye Love, som henviste opstaaende Stridsspørgsmaal, der ikke afgjordes mellem Arbejdsgiver og Arbejder, til Afgørelse imellem Organisationernes Bestyrelser, og endelig afviste man høfligt, men ganske bestemt, de gamle Krav.

I Begyndelsen gik Bølgerne højt, der truedes med Strejke, og Fagbladet havde voldsomme Artikler, hvoraf navnlig en, med Overskrift: „Vi vil ikke“, var særlig krigerisk.

Men alt jævnedes paa bedste Maade, Krigen blev blot Indledningen til den Forhandlingstaktik, som, trods alt, dog har vist sig i Aarenes Løb at være den rette Vej.

Man foreslog at komme sammen og tale om Tingene, og ved Forhandlinger, som fra Fabrikantforeningens Side førtes af Stephensen, Marstrand og Hauberg, lykkedes det at faa Forbundets Repræsentanter, hvoriblandt Hurop, til at forstaa, at Foreningen ikke havde tilsigtet at forrykke noget af det bestaaende, men tillige, at ligeoverfor de atter opstillede gamle Krav var den ikke til at rokke. Forhandlingerne førte endvidere til det Resultat, at man anerkendte det berettigede i Forbundets Anskuelse, at begge Bestyrelser var for stort et Apparat at sætte i Bevægelse ved ethvert lille Stridspunkt, og foreslog Etableringen af den „hurtigt virkende Voldgift“, der skulde træde til, saa snart et Divergenspunkt dukkede op — navnlig da i Tilfælde af Spørgsmaal om Akkorder — og søge det afgjort.

Hele denne Institution, der dog ikke ofte kom til at træde i Funktion, var i Virkeligheden Forløberen for den senere „Mægling“ i Reglerne for Behandling af faglig

Strid. De første „hurtige Voldgiftsmænd“ var Stephensen og Helweg.

Omtrent samtidig med, at disse Forhandlinger med Smedeforbundet tog deres Begyndelse, gik Formerne aggressivt til Værks hos Borch & Henriksen og strejkede d. 29. Maj paa Forlangendet om Afskaffelse af Akkordarbejde, som det synes, fordi en Del Arbejde, som efter deres Mening ikke passede for de lokale Forhold i Støberiet, mislykkedes for dem. Bestyrelsen tog straks fat og fik en Forhandling i Gang med Formerforbundets Hovedbestyrelse paa selve Fabriken, som endte med, at Strejken hævedes d. 9. Juni, efter at Fabrikantforeningens Bestyrelse ganske bestemt havde modsat sig Afskaffelsen af Akkordarbejdet, og Borch & Henriksen havde givet Formerne Tilsagn om garanteret Timeløn ved alle saadanne Akkorder, hvor lokale Forhold i Støberiet maatte kunne foranledige Underskud.

Paa Christianshavns Jærnstøberi og Maskinværksteder var der en lille rask Strejke d. 1. Septbr. Kedelsmedene nedlagde udendvidere Arbejdet, idet de forlangte Timelønnen forhøjet fra 27 Øre til 30 Øre. Bestyrelsen fik ikke Lejlighed til at tage Affære, da Aktieselskabets Direktion gav efter, og d. 5. Septbr. — 4 Dage efter Strejkens Udbrud — tog Folkene i Arbejde paa de forlangte Betingelser.

Endelig bør det noteres, at der d. 9. Maj afholdtes en Generalforsamling om den fra 1889 kendte Kartelsag. Generalforsamlings-Protokollen oplyser kun, at Forslaget fik 18 Stemmer for sig, men med den for nævnte Protokol — gælder iøvigt ogsaa Bestyrelses-Protokollen — paa den Tid gennemførte Kortfattedhed og Ufuldstændighed faar man intet at vide om, hvad der iøvrigt besluttedes i denne Sag, som derefter foreløbig ganske døde hen.

I Aarets Løb indmeldte sig, som allerede omtalt

ovenfor, Borch & Henriksen og desuden Aktieselskabet Christianshavns Jærnstøberi & Maskinværksteder i det hævede Firma D. Løwener & Co.s Sted, medens Hassel & Teudt udmeldte sig.

D. $^{27}/_7$ 1891 døde C. F. Riedel, født d. $^{17}/_{11}$ 1823, tidligere Medindehaver af Firmaet Riedel & Lindegaard.

Aar 1892.

Det var et stille Aar, kun meget lidt er overleveret fra det, og som betegnende for det kan anføres, at alle Foreningens Udgifter, foruden Sekretærens Honorar og et Bidrag til Svendehjemmet, var — 49 Kr. 70 Øre.

Der blev heller ikke skrevet meget.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes d. 27. Februar, og paa den genvalgtes den gamle Bestyrelse, nemlig:

G. Eickhoff,
S. C. Hauberg,
P. W. Høst,
P. Marstrand,
B. Stephensen (Formand).

Støberiarbejdsmændene begyndte at røre sig. I Skrivelse af 15. April forlangte de 28 Øre Minimalløn og iøvrigt Over- og Udearbejde betalt efter „Fælles Værkstedregler“. Under 21. s. M. afslog man ganske bestemt at gaa til nogen Minimalløn og at udvide Værkstedreglerne, „Reglementet“, til ogsaa at omfatte Arbejdsmændene, men iøvrigt erklærede man sig rede til at forhandle om ensartede Lønbestemmelser for dem. Saadan Forhandling har rimeligvis fundet Sted, eftersom man d. 7. Juni af-

holdt Generalforsamling, der udtalte, at den ansaa en Timeløn af 25 Øre plus 25 pCt. for Overarbejde for et passende Grundlag for Regulering af Arbejds mændenes Lønningsforhold. Disse var ikke tilfredse hermed og forsøgte en ny Henvendelse, men Bestyrelsen afslog at gaa til en ny Generalforsamling, og Sindene synes derefter at være faldne til Ro.

Firmaet F. A. H. Petersen og Ludvig Christensen indtræder i Foreningen, hvorved Medlemstallet stiger til 24.

Aar 1893.

Et Mærkeaar!

Aarets første Begivenhed var den aarlige Generalforsamling, der afholdtes som sædvanlig paa Skydebanen — for sidste Gang. Formanden, B. Stephensen, ønskede at trække sig ud af Bestyrelsen; til hans Eftermand havde Folkestemningen udpeget R. Helweg, den Gang Medlem af Firmaet Marstrand, Helweg & Co. For at han kunde faa Sæde i Bestyrelsen, trak hans Kompagnon, P. Marstrand, sig tilbage; i hans Sted valgtes Mygind, saaledes at Bestyrelsen kom til at bestaa af:

G. Eickhoff,
S. C. Hauberg,
R. Helweg, Formand,
P. W. Høst,
J. C. Mygind.

Hertil kom endnu et andet meget vigtigt Personskifte, idet Cand. polit. Schovelin paa det sidste Bestyrelsesmøde før Generalforsamlingen havde nedlagt sit Hverv som Foreningens Sekretær, og Bestyrelsen kort Tid efter paa P. W. Høst's Anbefaling valgte Cand. polit. V. Helsing, Assistent i Landbygningernes Brandforsikring, til at overtage den ledige Stilling. Fra at være en Bibeskæftigelse for ham voksede den efterhaanden op til at blive

hans Livsgerning, som han udførte med stor Dygtighed og viede sine bedste Kræfter til Gavn og Fremme for Foreningen.

Det blev et relativt livligt Aar, — men Stridighederne var kun smaa.

Frederiksberg Jærnstøberi var saaledes lige ved at faa Strejke, fordi en Formand havde kaldt nogle Folk for „Driverter“. Der blev holdt Møde mellem Organisationerne om denne ubetydelige Sag, som en Stund saa ud til at kunne føre til Konflikt — men det gik dog i Ro, og Formanden blev.

Hos Koefoed & Hauberg, paa hvis Fabrik i Meinungsgade man vel endnu som Efterslæt fra 1885 havde den rødeste Befolkning, havde man nogle Mulkter gældende, bl. a. 10 Øre for at komme for sent — til Fordel for Fabrikens Sygekasse. Dem forlangte Formerne afskaffede, og Direktionen erklærede, at i saa Fald vilde den paa flere andre Fabrikker gældende Regel, at Fabrikporten kun var aaben hvert fulde Klokkeslet, blive indført — og det kunde Arbejderne vælge imellem. Det gik til en meget højtidelig Afstemning — hemmelig naturligvis efter Direktionens Forlangende — og den gav den bestaaende Mulkt Medhold.

Hos Caroc & Schiemann forlangte Formerne i Juni Maaned en Mand fra 1885 afskediget og nedlagde Arbejdet; da de imidlertid ganske desavoueredes af Formerforbundets Bestyrelse, der lovede at skaffe andre Formere, bragtes denne Strid ved Organisationernes Mellekomst hurtigt til Afslutning. Ligesom Arbejdet skulde genoptages, krævede de Strejkende som ny Betingelse, at en Mand, der var antaget under Strejken, skulde afskediges, fordi han havde opført sig uhæderligt mod Forbundet. Ved Undersøgelsen af Forholdet maatte der gives Formerne

Ret paa dette Punkt. Den „ukollegiale“ Mand gik ud, og de andre gik ind.

Ved Siden af denne stadige lille Krig gik efterhaanden det egentlige disciplinerende og opdragende Organisationsarbejde sin rolige, støtte Gang.

For at begynde med den indvendige Gerning: Bestyrelsen indførte resolut Mulkter for sine Medlemmer, 1 Kr. for at komme for sent, Respit fandtes ikke. Det hjalp mægtigt paa Præcisionen, skønt det jo ikke kunde undgaas, at Mulktkassen saa jævnlige maatte bedrøve en og anden for en Krone, eller at en Droske i sidste Øjeblik svingede op for Døren.

I Efteraaret 1893 forlagdes Residensen fra Skydebani til Jærnbangegade 5, hvor Fabrikantforeningen holdt sit første Møde den 30. Oktober — og ingen Leje betalte. Den lagdes loyalt over paa den mere velstaaende Jærnstøberiejerforening.

Man fik udarbejdet Lærebeviser, som forelagdes paa Generalforsamlingen 1894, og man begyndte, belært af Aarets Erfaringer, at præcisere Regler for Forholdet ved Afskedigelser af Arbejdere, der stod i Enkelt-Akkord; ogsaa herfor fastsattes efter Forhandlinger med Forbundet forskellige Bestemmelser, der vedtoges paa Generalforsamlingen 1894.

Lige overfor Smedene og Maskinarbejdernø, hvis Formand nu var H. P. Hansen, gik det endnu ganske fredeligt. Reglerne for Voldgift, der hidtil kun havde omfattet „Smede- og Maskinarbejdernes Forbund“, som det den Gang hed, kom efter Forbundets Anmodning til ogsaa at omfatte „Kedelsmedeforeningen af 1890“.

Jærnstøberiet „Godthaab“ optoges som Medlem, saa at Foreningen nu talte 25 Medlemmer.

Den $\frac{2}{1}$ 1893 døde Peter Hansen, født $\frac{24}{5}$ 1836, tid-

ligere Medindehaver af Firmaet D. Løwener & Co., senere Direktør for Aktieselskabet Christianshavns Jærnstøberi og Maskinværksteder.

Den $^{15}/_1$ 1893 døde Theodor Hüttemeier, født den $^{30}/_1$ 1832, tidligere Indehaver af Firmaet Th. Hüttemeier, der ved Aarets Begyndelse overgik til Hüttemeiers Efterfølgere, Caroc & Schiemann.

Den $^{26}/_3$ 1893 døde J. H. Hellerung, født den $^{15}/_{12}$ 1818, tidligere Medindehaver af Firmaet Hellerung & Hauberg, Gamst & Lunds Eftflg., som han ved S. C. Haubergs Udtrædelse den $^1/_1$ 1885 overtog alene under Firma J. H. Hellerung. Forretningen overgik til hans Søn Alb. Hellerung.

Den $^{19}/_{12}$ 1893 døde Etatsraad Anker Heegaard, født den $^{29}/_7$ 1815, tidligere Ejer af Blaagaard og Frederiksværk Jærnstøberier, som han den $^1/_1$ 1885 havde overdraget til sine 2 Sønner, Louis og M. Anker H., og sin Svigersøn, Bjørn Stephensen.

Aar 1894.

Generalforsamlingen afholdtes d. 28. Februar, denne Gang i Jærnbangade 5, og for første Gang foretager man Valg af Revisorer.

Den gamle Bestyrelse bestaaende af:

G. Eickhoff,
S. C. Hauberg,
R. Helweg, Formand,
P. W. Høst,
J. C. Mygind,

genvalgtes.

Til Revisorer valgtes:

Chr. Danstrup,
Anker Heegaard.

Fra Slutningen af 1893 arvede Aaret en Konflikt hos F. A. H. Petersen & Ludv. Christensen — Bracker-Konflikten — som førte til stærke Skrivelser mellem Firmaet og Bestyrelsen. Manden, der arbejdede i Enkelt-Akkord, var bleven afskediget paa Grund af Forsømmelse. Der veksledes nogle Skrivelser med Forbundet, som ikke førte til Enighed i Synspunkterne, men der blev ingen Strejke, og man troede, at Sagen var forbi. Saa anlagde Manden Sag, og henimod Slutningen af Aaret faldt der Dom og han tabte — men Firmaet maatte naturligvis betale sin Sag-

fører, og dette blev mere end hele det omstridte Beløb. Hvilket altsammen blev taget Bestyrelsen meget unaadigt op.

Kort efter denne Sags Afslutning fik Petersen & Christensen Strejke d. 4. Decbr., idet der stillede Forlangende om 3 Maskinarbejderes Afskedigelse, hvilket blev afslaaet. Fordringen var vedtaget paa et Klubmøde, og Arbejdsstandsningen iværksattes med faa Timers Varsel og uden Forhandling med Forbundets Hovedbestyrelse. Efter at et Forslag om at afgøre Sagen ved Voldgift var bleven bestemt afslaaet, tog derfor Hovedbestyrelsen det fornuftige Parti at ordne Striden ved at lade Arbejderne optage Arbejdet Mandag Morgen d. 10. December, efter at der den foregaaende Dag havde været indrykket følgende korrekte Erklæring i „Social-Demokraten“ :

„Den hos Firmaet F. A. H. Petersen & Ludv. Christensen stedfundne Arbejdsnedlæggelse, som er sket uden foregaaende Forhandling med os, betragtes som Forbundet uvedkommende og billiges ikke.

„Arbejdet vil blive genoptaget førstkommende Mandag Morgen.

„Hovedbestyrelsen for

Dansk Smede- og Maskinarb. Forbund.“

Denne resolute Maade at tage Sagen paa — uden Slinger at rette den begaaede Forsyndelse og kommandere Arbejderne tilbage til deres Arbejde —, staar i grel Modstrid med Behandlingen af senere Konflikter af samme Art og tyder paa, at Arbejderne den Gang lystrede deres Ledelse mere, end det senere var Tilfældet. Paa den Tid havde Klubberne ikke saa meget at sige, som de fik i de følgende Aar.

Støberiarbejdsmændene rykkede atter frem, denne Gang med Fordring om 30 Øres Minimalløn. Uden paa

noget Punkt at opgive Foreningens principielle Modstand mod en Minimalløn, stillede man sig dog ganske villigt til Spørgsmaalet om at forbedre deres Lønforhold, idet man paa Generalforsamlingen d. 21. Juli 1894 vedtog at henstille til Foreningens Medlemmer at foretage saadanne Forhøjelser for Støberiarbejdsmændene, som Forholdene tillod.

Smedene hos Borch & Henriksen stillede den samme Fordring om 30 Øre Minimalløn og fik den *faktisk* sat igennem ved Trusel om Strejke, idet der hverken hos Borch & Henriksen, der foreløbig gav efter, eller hos Bestyrelsen var synderligt Mod paa en Lock-out.

Hos Koefoed & Hauberg var der dels en ganske kortvarig Konflikt i Anledning af en Maskinarbejder Tønnesens Afskedigelse, medens han stod i Enkelt-Akkord, dels en lang, nogenlunde fredelig Forhandling om Overarbejde i Akkord. Den første Konflikt endte med, at der anlagdes Sag mod Koefoed & Hauberg, som vandt den, navnlig under Henvisning til, at en Arbejder var undergivet det ophængte Arbejdsreglements Bestemmelser. Den anden fremkom ved, at Arbejderne paa Grund af Fabrikkens meget Overarbejde forlangte Ekstrabetaling for dette, baade naar der arbejdedes i Akkord og i Dagløn. Under Henvisning til, at Timelønnen for Dagløns-Overarbejde forhøjedes med 50%, forlangte nu Arbejderne „50% til Akkorderne“ og erklærede, at hvis de ikke fik det i Løbet af 14 Dage, vilde alt Overarbejde ophøre. Lange Forhandlinger førtes herom, som det synes med nogen manglende Forstaaelse fra Foreningens Side. Da Forhandlingerne i nogen Tid havde drejet sig om, at det hele jo var en frivillig Sag uden nogen bestemt Fordring fra Aktieselskabets Side, og man havde diskuteret sig til, at Arbejderne ikke forlangte „50% til Akkordpriserne“, men et Tillæg af 50% af Timelønnen,

fik den Betragtning hurtig Overhaand, at der i Grunden var god Mening i Arbejdernes Forlangende, og paa Generalforsamlingen d. 21. Juli 1894 indførtes den senere uforandrede Regel, at „naar Akkordarbejde af Arbejdsgiveren *fordres* udført udenfor den normale Arbejdstid“, betales der samme Tillæg som for almindeligt Overarbejde.

Voldgiftsreglerne fik mange og lange Behandlinger. Sekretæren udarbejdede et Forslag paa Grundlag dels af Forbundets Udtalelser om denne Sag, dels af Erfaringer fra andre Fag, og det endte med en Vedtagelse paa et Fællesmøde d. 20. December, hvorefter de endeligt vedtoges paa den ordinære Generalforsamling 1895.

Den 6. Novbr. afgik J. C. Mygind ved Døden efter lang Tids Sygdom, og efter at han d. 30. Juni havde deltaget for sidste Gang i Bestyrelsens Møder; han var født d. $\frac{6}{1}$ 1846. Bestyrelsen supplerede sig med Ludvig Christensen.

Firmaet I. P. Dall udgik af Foreningen, idet Forretningen købtes af F. A. H. Petersen & Ludv. Christensen, og C. Wendt optoges. I Begyndelsen af 1894 overdrog Brødrene Chr. og Vald. Ludvigsen deres Firma, Ludvigsen & Hermann, til Ingeniørerne Holger Neergaard og A. Møller.

Aar 1895

Skulde man med 2 Ord kendetegne 1895, maatte det være med Ordene „Uro og Arbejde“. Bestandig var der Kamp af forskellig Art paa samme Tid, som det organisatoriske Arbejde gik sin Gang og satte vigtige Frugter.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes d. 21. Februar i Jærnbanegade 5 for sidste Gang. I Løbet af Foraaret flyttede Jernstøberiejer-Foreningen til Ny Rosenborg 5, i hvis Lokale Fabrikantforeningens første Bestyrelsesmøde afholdtes d. 18. April.

Idet Generalforsamlingen godkendte, at Bestyrelsen i Slutningen af 1894 havde suppleret sig med Ludv. Christensen efter Myginds Død, kom Bestyrelsen til at bestaa af:

G. Eickhoff,
Ludvig Christensen,
S. C. Hauberg,
R. Helweg, Formand,
P. W. Høst.

For Høst's Vedkommende traf man kort før Generalforsamlingen indenfor Bestyrelsen den Aftale, at han vel vedblev at være Medlem af Foreningen, idet man gerne vilde bevare ham som Medlem af Bestyrelsen og som Medlem mellem Foreningen og Smedemesterforeningen, i hvis Bestyrelse han ogsaa havde Sæde, men at han frito-

ges for Forpligtelsen til at deltage i eventuelle Lock-outer indenfor Fabrikantforeningen. Paa den anden Side kunde han ikke kræve nogen Bistand fra denne i Tilfælde af Arbejdsstandsninger indenfor Smedemesterforeningen; altsaa i alle Konfliktsforhold stod han som Medlem af Smedemesterforeningen, med hvem Fabrikantforeningen paa det Tidspunkt kun havde den Aftale, at man skulde yde hinanden „kollegial“ Støtte under Arbejdsstandsninger.

Med Smedeforbundet bragte Aaret ingen Divergenser, der førte til aaben Konflikt. Men bestandig var der Krudt til Stede, som kunde have tændt, og navnlig gav Fortolkningen af „Fælles Værkstedtsregler“ Anledning til Udveksling af en Del Skrivelser, som gav Forbundets Formand, H. P. Hansen, Lejlighed til at bruge sin bitre Pen.

Men desto mere var der af Sammenstød med Formerne og Støberiarbejdsmændene.

Fra 1894 havde Aaret faaet overleveret Formernes Fordringer om 40 Øres Minimalløn, Akkordbog, Spise-lokale etc., og disse kom frem paany i Slutningen af Januar 1895. Formerne ønskede et Fællesmøde om alle disse Sager, og Bestyrelsen erklærede sig ogsaa villig her-til. Men imidlertid indtraf der akutte Begivenheder, der foreløbig bragte Forhandlingsønskerne ud af Verden, nemlig Formerstrejken hos Koefoed & Hauberg, den Gang almindeligvis kaldet „Ole Nielsen Affæren“.

Den var i sit Udgangspunkt foranlediget ved en Protest imod, at Formerne ikke tillod en Mand at tjene saa meget, han kunde. Det drejede sig om nogle Centrifugestativer à Kr. 2,25 pr. Stk., hvoraf Formerne præsterede 3 Stkr. om Dagen; da dette ikke slog til, og der ikke var Tid til at lave flere Modeller, forsøgte Aktieselskabet at sætte Akkorden ned til Kr. 1,75 for at faa Formerne til

at forme 4 Stkr. om Dagen. Dette tog Formerne meget unaadigt op og ønskede en Forhandling derom. Efter at en saadan havde fundet Sted, og en Fortsættelse var forlangt i et Øjeblik, da Direktøren ikke kunde, havde man holdt Generalforsamling og vedtaget, at man ikke vilde finde sig i nogen Akkordnedsættelse. Saa kom der en uopklaret Misforstaaelse. Støbemesteren spurgte Former Ole Nielsen, om han vilde tage Stativerne til 2 Kr., hvilket han kunde faa, naar han vilde lave 4 om Dagen — hvortil Ole Nielsen svarede ja. Det førte til Slagsmaal efter Fyraften paa et Værtshus. Den næste Morgen, d. 13. Marts, forlangle Formerne ham afskediget, og da dette blev nægtet, forlod de Arbejdet i Henhold til den uheldige Bestemmelse i Formernes Love, at de havde Lov til at strejke, saa snart en Akkordpris blev nedsat. Forhandlingerne om at optage Arbejdet var som altid vanskelige; en Stund drejede det sig om, hvorvidt Formerne havde banket Ole Nielsen, eller han dem, men saa fik Formanden for De samvirkende Fagforeninger, J. Jensen, fat i dem; Strejken hævedes d. 18. s. M., og Ole Nielsen beholdt sin Akkord.

At det virkelig havde drejet sig om „Bremsning“ af Arbejdet, saa man bedst deraf, at Ole Nielsen derefter i over Aar og Dag, uforstyrret af Fagforeningen, hvoraf han var ekskluderet, lavede sine 4 Stativer om Dagen og regelmæssigt gik hjem om Lørdagen med 48 Kroner i Lommen — og senere, da han blev taget til Naade igen, øjeblikkelig gik ned til 3 Stkr. om Dagen. Det kostede ham og Familjen ligefrem 600 Kr. om Aaret at være i Fagforeningen.

Efter denne Afbrydelse tog Formerne fat igen paa deres Fordringer, og d. 26. April afholdtes et Fællesmøde mellem Bestyrelserne paa Hotel National, hvor man drøf-

tede alle Formernes Besværinger og Ønsker vedrørende Minimalløn paa 40 Øre, Medbestemmelsesret ved Fastsættelse af Akkorder, Kontrabøger, Adgang til Priskurantfortegnelsen, Spiselokale etc. Man stillede sig som sædvanlig imødekommende paa alle de Punkter, hvor man fandt, at der kunde være noget i Formernes Anskuelser; kun paa Minimallønsspørgsmaalet var Stillingen uforandret afvisende. I Løbet af Maj Maaned udsendtes saa en Rundskrivelse til Medlemmerne med Henstillinger af forskellig Art.

Med Arbejds mændene kom det først til Konflikt efter en Del Forhandlinger og Korrespondance.

Den første Henvendelse fandt Sted i April ved en Skrivelse fra Støberiarbejds mændene, hvori de klagede over, at de i 1894 lovede Forhøjelser ikke havde givet det ønskede Resultat; nu vilde man gerne have fastslaaet 30 Øre Minimalløn. Under 31. Maj svarede Bestyrelsen, at den ikke kunde se nogen Anledning til atter at indkalde en Generalforsamling om denne Sag. Støberiarbejds mændene tog da i August det Parti at henvende sig til en Del Fabrikanter med deres Anmodning om at forhøje alle Lønningerne under 30 Øre saa meget, at dette blev Minimallønnen. Bestyrelsen tog heraf Anledning til at indkalde Lønningslister for Arbejds mændene.

Støberiarbejds mændene henvendte sig derefter til De samvirkende Fagforeninger, med hvem Fabrikantforeningen vekslede et Par Skrivelser, og i en af dem af 31. August meddeltes det, at Foreningen vilde anbefale sine Medlemmer at sørge for, at Ugeførtjenesten blev „omkring 18 Kroner“, hvilket var Indholdet af en Rundskrivelse af 3. Septbr.

Støberiarbejds mændene viste sig ved den første Af lønning derefter meget utilfredse med dette Resultat, og et Par Dage efter strejkede de paa Frederiksberg Jærnstøberi.

D. 10. Septbr. afholdtes en Generalforsamling, som fastholdt Standpunktet „omkring 18 Kr.“, hvorefter fulgte Strejke af alle Støberiarbejdsmændene samt endvidere en ny Generalforsamlings-Beslutning af 11. Septbr. om en Maksimal-Timeløn af 28 Øre, suppleret opefter ved Akkord, Dusører etc. til „omkring 18 Kr.“ I de derpaa følgende Forhandlinger med De samvirkende Fagforeninger fastholdtes dette Standpunkt urokkeligt.

Faa Dage efter standsede Formerne, da de ingen Arbejdsmænd havde, men de var misfornøjede med denne Tingenes Gang, og i et Fællesmøde med Formerne den 24. Septbr. naaede man til en Overenskomst, som Arbejdsmændene skulde gaa ind paa. Ellers vilde Formerne optage Arbejdet og klare sig indbyrdes eller med nye Arbejdsfolk. Herefter hævedes Strejken d. 26. Septbr. paa følgende Grundlag:

„Arbejdsmændene i og ved Støberiet lønnes med „omkring 18 Kr. om Ugen for en normal Arbejdstid „paa 63 Timer, for saa vidt Støbemesteren kender den „paagældende Arbejder som indøvet i Arbejdet, eller denne „har været beskæftiget paa vedkommende Fabrik mindst „et halvt Aar.“

Midt i Juli Maaned strejkede Arbejdsmændene hos Petersen & Christensen. Dels havde et Par Folk opført sig upassende, dels forlangtes mere Mandskab i Støberiet. Strejken meldtes i „Social-Demokraten“, og Tilgang frabades. Ved De samvirkende Fagforeningers Mellekomst kuldkaستes den paa en Generalforsamling vedtagne Strejke, og Forbundet gik ind paa at betale Firmaet nogle Udgifter, som det havde haft for at faa nedlagt Forbud imod Strejkeerklæringen i „Social-Demokraten“. Ved et Skæbnens Spil fandtes Arbejdsmandsforbundets Formand, Næstformand og Kasserer alle tre blandt de strejkende!!

Toldspørgsmaalet, som i 1888—89 havde sat Sindene saa stærkt i Bevægelse og derefter hvilet i mange Aar, viste sig endnu at være i Besiddelse af Evne til at splitte Foreningen i to ganske uenige Lejre.

I Juni Maaned udsendte „Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk“ og „Det nationale Arbejde“ igennem et af dem nedsat „Haandværkets og Industriens Toldudvalg“ en Del Spørgeskemaer, hvis Besvarelse skulde danne Grundlaget for en systematisk Fremstilling af dansk Haandværks og Industris Stilling og Vilkaar under den bestaaende Toldlov. Der var nemlig af Regeringen nedsat en Toldkommission paa 17 Medlemmer, 7 fra hvert af Tingene og 3 af Toldetatens Spidser, og Industri og Haandværk havde sat sig i stærk Bevægelse for i de forskellige Fag at faa Særinteresserne førte frem. Det var denne Bevægelse, som „Haandværkets og Industriens Toldudvalg“ søgte at ordne og regulere, men denne Bestræbelse fandt aldeles ingen Tilslutning hos Foreningen, og da Udvalgets „Sektion for Metal-Industri“ sammenkaldte et Møde d. 8. Oktbr. i Industriforeningen, skete Henvendelsen ikke til Foreningen men til enkelte Medlemmer. Ved denne Henvendelse begik man den Fejl kun at henvende sig til de Medlemmer, hvem man troede at kunne regne for beskyttelsesvenlige; man udelukkede dem, om hvem man vidste, at de sad i den modsatte Lejr, og hvis Mening man dog burde have hørt, naar det drejede sig om et rent sagligt Spørgsmaal af stor Vigtighed. Resultatet af Mødet, som ikke var stærkt besøgt, blev, at et protektionistisk Forslag fik en Del Stemmer og Underskrifter, hvoraf adskillige dog afgaves med det Forbehold, at man kunde faa sin Underskrift tilbage, hvis der senere skulde komme noget frem, man syntes bedre om.

Herefter satte den reformvenlige Del af Foreningen sig i Arbejde for at kunne fremkomme med et Forslag,

der gik i mere liberal Retning. Den Anskuelse, der navnlig kæmpedes for, var, at man skulde gøre et energisk Forsøg paa at faa al Raastoftold afskaffet og faa Værditold indført i Stedet for Vægttold i saa vid Udstrækning som muligt. Man naaede til dette Resultat, efter at man forgæves havde anstrengt sig for at finde Maader, hvorpaa man kunde klassificere „Overfladebehandlingen“. D. 22. Oktober afholdtes et Medlemsmøde, hvor Stillingen til Toldsagen drøftedes, og efter at man fra den ene Side havde anbefalet at skrive under paa Forslaget fra „Haandværkets og Industriens Toldudvalg“, fremlagdes det liberalere Forslag om Værditold. Efter en lang og indgaaende Diskussion viste det sig, at adskillige af dem, der havde underskrevet det første Forslag, tog deres Underskrifter tilbage til Fordel for det sidste, der derefter paa Underskrivernes Vegne tilstilledes Toldkommissionen af Ludv. Christensen. Desværre gik Toldsagen ogsaa den Gang i Staa uden noget som helst Resultat.

Aarets vigtigste Begivenhed var dog Dannelsen af „Foreningen af Fabrikanter i Jærindustrien i Provinserne“.

I Aarhus havde der længe været vanskelige Arbejdsforhold. Paa enkelte af Fabrikkerne arbejdede Fagforeningerne paa at faa Akkordarbejdet afskaffet og greb i det hele paa forskellig Maade saaledes ind i Arbejdet, at Aarhus-Fabrikanterne efterhaanden fandt Stillingen utaalelig og besluttede at erklære Fagforeningerne aaben Krig. Der bestod den Gang ikke Spor af Organisation mellem Fabrikanterne i Provinserne, og Krigen i Aarhus var derfor ganske lokal; den var erklæret uden Føling med det øvrige Land, og den maatte tabes, da Aarhus-Fabrikanterne kom til at staa ganske alene.

Konflikten begyndte, da der krævedes af Arbejderne,

at de skulde underskrive en Arbejdskontrakt, hvis første Punkt lød saaledes:

„Arbejderen er forbunden til ikke at være Medlem
„af nogen socialistisk Fagforening samt til iøvrigt at
„holde sig udenfor enhver socialistisk Bevægelse og ikke
„støtte en saadan med Penge eller paa anden Maade“.

Da dette naturligvis nægtedes, erklæredes der Lock-out paa alle Fabrikkerne i Aarhus, hvor Fabrikanterne dannede en Forening, som de ønskede, at Landets øvrige Fabrikanter skulde træde ind i.

Fabrikantforeningen i København kunde naturligvis ikke gaa med til noget Samarbejde med Aarhus paa det givne Grundlag, da Aarsagen til Lock-outen og Betingelserne for at slutte den var ganske i Strid med Foreningens 10 Aars Erfaringer og Resultater. Man gav derfor under 4. Juni Henvendelsen et ganske afvisende Svar, men iøvrigt var Aarhus-Fabrikanterne slet ikke ivrige efter at faa Hjælp, da de mente nok at kunne klare Konflikten selv.

Det var Provinsfabrikanterne udenfor Aarhus, som gav Bevægelsen en anden Retning. Ogsaa de havde en levende Fornemmelse af, at Aarhus-Fabrikanterne havde slaaet et større Brød op, end de kunde bage, medens de paa den anden Side fandt, at Øjeblikket var kommet til at slutte Provinsfabrikanterne sammen i en Organisation til Varetagelse af fælles Interesser. Trangen til en saadan Sammenslutning var saa stærk og Tanken saa moden, at ledende Firmaer i Provinserne allerede den 4. Juni — maaske en Uge efter Konflikts Begyndelse — indbød til et Møde i Odense d. 8. s. M. Der skete ogsaa Henvendelse til Foreningen i København, som sendte Helweg og Hauberg samt Sekretæren derover. Hvorvel man stod tvivlende ligeoverfor Fastheden i hele Bevægelsen og frygtede for, at Provinsfabrikanterne stod hinanden for fjernt og

ubekendt til, at man kunde vente noget stærkt Sammenhold imellem dem, var man paa den anden Side klar over, hvilken uhyre Fordel et Samarbejde paa fælles Grundlag kunde have for begge Foreninger.

Og der er heller ingen Tvivl om, at de københavnske Deltagere i Mødet i Odense bidrog i høj Grad til at tilvejebringe et Fællesgrundlag for Opfattelserne af de forskellige Spørgsmaal, som drøftedes der den Dag. Thi fra Begyndelsen var der i visse Hovedpunkter stor Divergens. Aarhus-Fabrikanterne holdt saaledes stærkt paa at ville føre Krigen mod Fagforeningerne igennem og nærede den Overbevisning, at København nok kom med. Mødet endte med Nedsættelsen af et Udvalg til at foretage de foreløbige Skridt til Foreningens Dannelse — saa rejste man hver til sit; men faa Dage efter maatte Sekretæren til Aarhus, hvor man den 13. og 14. Juni forsøgte at faa Konflikten endt. Fra Arbejdernes Side mødte J. Jensen og H. P. Hansen, som sammen med J. Lange, Svendborg, og Helsing bestræbte sig for at faa en Overenskomst i Stand. Det strandede imidlertid paa, at nu vilde *Formerne* ikke gaa i Arbejde — og saa gik Konflikten sin Gang.

Imidlertid arbejdede det nedsatte Udvalg, og den 13. Juli kunde Provins-Fabrikantforeningen holde sin konstituerende Generalforsamling i Odense, ved hvilken Helweg og Helsing var til Stede. Omtrent samtidig kom der, mod Foreningens Ønsker, en ukaldet Mægling i Stand i Aarhus, som førte Konflikten til Afslutning ved en Overenskomst af 20. Juli, der indeholdt et kedeligt Punkt, nemlig, at Akkordarbejde ikke maatte indføres paa de Støberier, hvor det ikke benyttedes før den 27. Maj s. A.

I Slutningen af Aaret, d. 5. November, afholdtes det første Fællesmøde mellem Bestyrelserne i de to Fabrikantforeninger, hvor man enedes om Grundlaget for et Sam-

arbejde, som navnlig gik ud paa, 1) Modstand imod Minimalløn og imod Afskaffelse af Akkordarbejde, 2) kollegial Støtte under Konflikter ved ikke at antage hinandens Arbejdere, 3) Bestræbelser for at hidføre fælles Værkstedregler og 4) aarlige Fællesmøder.

Hermed var Vejen aabnet for et mangeaarigt Samarbejde til stor Gavn for de to Foreninger.

I Aarets Løb gik Firmaerne Hüttemeiers Eftfl. og Smith & Mygind sammen i Aktieselskabet Smith, Mygind & Hüttemeier, og Firmaet Dahlstrøm & Lohmann blev ophævet. Medlemsantallet gik derved ned fra 25 til 23

Aar 1896.

1896 blev et af de rolige Aar i Forholdet lige overfor Fagforeningerne, men det var „Stille før Storm“. Paa samme Tid gik det organiserende og konsoliderende Arbejde sin støtte og sikre Gang, og vigtige Resultater opnaaedes, der blev af den allerstørste Betydning i de kommende vanskelige Aar.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes d. 27. Februar, som saa mange Gange før. P. W. Høst ønskede at nedlægge sit Mandat som Medlem af Bestyrelsen; i hans Sted valgtes J. Caroc, og Bestyrelsen kom saaledes til at bestaa af:

J. Caroc,
Ludv. Christensen,
G. Eickhoff,
S. C. Hauberg,
R. Helweg, Formand.

Aarets eneste store Konflikt var en Kedelsmedestrejke hos Smith, Mygind & Hüttemeier, som blev sat i Scene for at faa en Formand, Harald Olsen, fjærnet.

Den ydre Anledning var et Ulykkestilfælde paa Fabrikken, hvorved en Arbejder blev dræbt. Man beskyldte Harald Olsen for ved denne Lejlighed at være kommen med en utilbørlig Bemærkning til den forulykkede Ar-

bejders Kammerater, da de efter Ulykkestilfældet ønskede at afbryde Arbejdet. Man fik aldrig konstateret, til hvem han skulde være fremkommen med den upassende Ytring, om hvilken iøvrigt ogsaa Referaterne var divergerende, og det blev snart klart, at det kun var gamle Mellemværender, man benyttede Lejligheden til at faa opgjorte, da man krævede hans Afskedigelse. Da denne blev nægtet, nedlagde Kedelsmedene, ialt 53 Mand, Arbejdet d. 11. Oktober.

Organisationerne tog straks fat for at faa Striden bilagt. Hovedbestyrelsen for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund erklærede Kedelsmedenes Optræden for uberettiget og forlangte, at de skulde optage Arbejdet, samtidig med at Hovedbestyrelsen i „Social-Demokraten“ for d. 15. Oktbr. indrykkede følgende Meddelelse:

„Den hos Firmaet Smith, Mygind & Hüttemeier „stedfundne Arbejdsnedlæggelse, som er sket uden foregaaende Forhandling med os, betragtes som Organisation uvedkommende og billiges ikke. Tilgang er „tilladt.“

Derefter skulde Sagen gaa til voldgiftsretlig Behandling for at faa afgjort, om H. Olsens Forseelser var af den Art, at det var berettiget, naar Arbejderne forlangte ham afskediget.

Men der kom ingen Kedelsmede hos Smith, Mygind & Hüttemeier, og Fabrikantforeningens Bestyrelse henvendte sig da til De samvirkende Fagforeninger med Beklagelse over saavel Kedelsmedene som Forbundets Hovedbestyrelse. Forretningsudvalget for De samvirkende Fagforeninger foranledigede, at Arbejderne sammenkaldtes til et Møde d. 22. Oktbr., paa hvilket de — om end med lidt Besvær — bevægedes til at optage Arbejdet d. 24. Oktbr.

Sagen gik derefter til Paadømmelse efter Reglerne for Behandling af faglig Strid med Borgerrepræsentant Gustav Philipsen som Opmand. Da Voldgiftsretten ikke kunde enes om en Kendelse, afgjordes Sagen af Opmanden, som i sin Kendelse af 20. Novbr. 1896 erklærede Arbejderne uberettigede til at forlange H. Olsen fjærnet, men mente, at paa et enkelt af de mange Klagepunkter havde han baaret sig ukorrekt ad, og at han derfor skulde have en Advarsel.

Desværre fik denne Sag alligevel en meget trist Slutning, idet Harald Olsen, der havde taget sig Klagen meget nær og i det hele følte sig ganske forurettet, efterhaanden gled ud i en saa nedtrykt Sindsstemning, at han tog Livet af sig.

Medens Aaret ikke bragte nogen Udvikling af Forholdet til Provinserne, og der ikke afholdtes et eneste af de i Overenskomsten af 1895 omtalte Fællesmøder, bragte 1896 en vigtig Alliance i Stand med Kleinsmedemestrene og Vogn- og Beslagsmedemestrene.

I Skrivelse af 28. Januar 1896 opsigde Fagforeningen til Ophør d. 1. April en Overenskomst, den i Marts 1894 havde sluttet med Smedemesterforeningen, og foreslog denne Forening eller maaske nærmest den ca. $\frac{1}{2}$ Aar tidligere dannede Vogn- og Beslagsmedemesterforening en ny Overenskomst, hvis Hovedpunkter var 35 Øres Minimalløn samt Fordring om, at paa Værksteder, hvor man til Hestebesiag brugte fabriksmedede Hestesko, skulde der kun arbejdes 8 Timer med en Minimalløn af 50 Øre!

Smedemesterforeningerne henvendte sig under 11. Februar til Fabrikantforeningen, meddelte denne Fagforeningens Fordringer og spurgte, om de kunde paaregne Støtte under en eventuel Konflikt, hvortil knyttedes bl. a. følgende Udtalelse:

„Denne Gang gælder Sagen Vogn- og Beslagsmedene,
„næste Gang bliver Turen maaske til Maskinfabrikkerne.
„Vil derfor Deres Forening ved denne Lejlighed staa os
„bi, stiller vi os selvfølgelig til Deres Disposition, naar
„Konflikt maatte opstaa mellem Maskinfabrikkerne og
„Svendene.“

Denne Appel til Fabrikantforeningen kom ikke til at lyde forgæves. Bestyrelsen tog fat med Hurtighed og Energi og kom snart til det Resultat, at her var Mulighed for en Alliance af største Værdi. Det gjaldt blot om at faa Grundlaget for den fremtidige Stilling fælles for Fabrikantforeningen og Mesterforeningerne. I Løbet af et Par Møder var der fuld Enighed om bestemt Modstand mod Kravet om Minimalløn, ligesom Smedemesterforeningerne straks erklærede sig villige til at indføre de samme „Fælles Værkstedstedsregler“, der gjaldt paa Maskinfabrikkerne, og hvoraf adskillige Bestemmelser allerede var faktisk gældende hos Smedemestrene.

Om det nu end maa siges, at hvad Fabrikantforeningen gjorde, gjorde den for sin egen Skyld, maa det paa den anden Side indrømmes, at resolut og loyalt blev der handlet.

Allerede i et Bestyrelsesmøde d. 5. Marts var der fuld Enighed om at gøre fælles Sag med Smedemestrene og at forlange, at Generalforsamlingen eventuelt skulde gaa med til en Lock-out for at støtte Smedemesterforeningerne. Bestyrelsen sad inde med en sand Tyrketro paa, at her var intet andet at gøre; den vedtog at ville gøre Sagen til et Kabinetsspørgsmaal, hvis en kommende Generalforsamling ikke vilde godkende dens Handlemaade — og førte hele Kampagnen igennem uden at indkalde en eneste Generalforsamling.

Det var Modstanden mod Minimallønnen, der var Løsenet i hele Aktionen.

Minimalløn havde været gældende for Vogn- og Beslagsmedene efter en Overenskomst af 1885, altsaa i over 10 Aar. Man maatte derfor være forberedt paa, at Fagforeningen vilde sætte alt ind paa at hævde den en Gang indtagne Stilling, som den temmelig uoverlagt havde forladt ved at opsigte den bestaaende Overenskomst. Paa den anden Side maatte det for Fabrikantforeningen med dens bestemte Modstand mod Minimallønnen være af den største Betydning at faa denne afskaffet paa de eneste jærindustrielle Værksteder, hvor den hidtil havde været anerkendt.

Ganske naturligt henvendte man sig under disse Omstændigheder til Provinsfabrikanterne, som tilsagde København deres kollegiale Støtte, saaledes som aftalt imellem Fabrikantforeningerne i Slutningen af 1895.

I Begyndelsen af April optoges de mundtlige Forhandlinger, og efter et Par til sine Tider meget stormende Møder paa Hotel National d. 7. og 15. April mellem Fabrikantforeningen, Smedemesterforeningerne og Grovsmedenes Fagforening bøjede denne sig lige overfor den aldeles uventede Sammenslutning i den københavnske Jærindustri og slog af paa sine Fordringer.

D. 15. April vedtog Fagforeningen at acceptere Vogn- og Beslagsmedenes Generalforsamlings-Beslutning, der gik ud paa:

1. Arbejdstid i Lighed med Fabrikantforeningernes.
2. Betaling for Overarbejde og Søndagsarbejde ligesaa.
3. Ingen Minimalløn.
4. Et Tillæg af 3 Øre til alle Lønninger op til 35 Øre inkl. og 2 Øre Tillæg for Lønninger derover, herfra dog undtaget Udlærlinge i de første 2 Aar.

Fordelene ved denne heldige Afslutning af Konflikten

var ganske indlysende: Vogn- og Beslagsmedene blev fri for en generende Overenskomst, Jærnindustrien i København havde endnu en Gang kraftigt tilbagevist Kravet om Minimalløn og arbejdede nu under ensartede Værkstedstregler.

Alle var glade, ikke mindst Vogn- og Beslagsmedene, der i stærke Ord takkede Fabrikantforeningen for den gode Støtte, der var blevet ydet dem, og fra den Tid bestandigt har staaet ved deres Tilsagn om at være til Disposition, naar nye Kampe skulde kræve deres Hjælp. Og samtidig foreslog de at oprette en Overenskomst om Stillingen under Konfliktsforhold, et Forslag, der førte til et afsluttende Fællesmøde i Ny Rosenborg, d. 7. Maj 1896, imellem Bestyrelserne for „Fabrikantforeningen i København“, „Smedemesterforeningen i København“ og „Vogn- og Beslagsmedemesterforeningen for København og Omegn“. Her enedes man om følgende Fælles-Udtalelse:

- at Foreningerne ikke bør give efter for Arbejdernes Krav om Minimalløn eller om Akkordarbejdets Afskaffelse,
- at Bestyrelserne i Tilfælde af, at der mellem Arbejdsgivere indenfor en af de tre Foreninger og deres Arbejdere enten paa Grundlag af de nævnte Krav eller af anden Grund opstaar Stridigheder, som af Bestyrelserne skønnes at kunne føre til Strejke eller Lock-out, bør holde hverandre underrettede om Udviklingen af disse Stridigheder,
- at der, for saa vidt der maatte opstaa Strejke eller erklæres Lock-out, partiel eller total, i en af Foreningerne, og for saa vidt Modtagelsen af Strejken eller Erklæringen af Lock-outen er godkendt af de øvrige Foreningers Bestyrelser, bør fastslaas en Forpligtelse for disse Foreningers Medlemmer til

- 1) ikke at antage de strejkende eller udelukkede Arbejdere, over hvilke der tilstilles dem en fuldstændig Navnefortegnelse,
 - 2) ikke at paatage sig saadanne Arbejder, som
 - enten er paabegyndte af Medlemmer af den paagældende Forening, men ikke kan fuldføres paa Grund af Strejken eller Lock-ouden,
 - eller om hvis Overtagelse der har været forhandlet med Medlemmer af den paagældende Forening, men som disse ikke har kunnet overtage paa Grund af Strejken eller Lock-ouden, medmindre skriftlig Aftale træffes med vedkommende Medlem eller Medlemmer,
- at mulige Ændringer eller Tilføjelser i de „Fælles Værkstedesregler“, som nu er fastsatte for alle 3 Foreninger, fremtidig ikke bør finde Sted uden forudgaaende Forhandling imellem de tre Bestyrelser og Vedtagelse paa Foreningernes Generalforsamlinger.

Denne Beslutning var i væsentlig Overensstemmelse med den Overenskomst, der var sluttet med Provinsfabrikantforeningen November 1895. „Fælles Værkstedesregler“, gældende for de tre Foreninger i København, ophængtes den 28. Maj — som det allersidste Led i denne vigtige Sammenslutning.

En anden betydningsfuld Arbejdsgiverforening dannedes samtidig hermed, nemlig „Arbejdsgiverforeningen af 1896“, som paa forskellig Maade kom til at gribe ind i Fabrikantforeningens Liv, selv om denne ikke blev Medlem af den førend paa et senere Tidspunkt, nemlig efter Lock-ouden i Aaret 1897. At Fabrikantforeningen ikke straks blev Medlem af „Arbejdsgiverforeningen af 1896“, skyldtes nærmest en Misforstaaelse.

Efter at der den 6. Marts var blevet afholdt et Møde paa Murerlaugets Kontor i Studiestræde 7, hvori Fabrikantforeningens Formand deltog efter Indbydelse fra Murermester Wilhelm Køhler, der vel nærmest var Fader til „Arbejdsgiverforeningen af 1896“, og det var besluttet, at man skulde skride til dens Dannelse og nedsætte Udvalg til Sagens Fremme, drøftede Bestyrelsen Spørgsmaalet i et Møde den 10. Marts. Man stillede sig tvivlende til Betimeligheden af allerede nu at gaa til en saa stor Sammenslutning, der skulde omfatte Entreprenører, Teglværker, Murer- og Tømremestre, Brolægningseentreprenører, Maskinsnedkerier, Vognmænd, Kalkværker, Mørtelfabrikker etc., da man havde tidligere sørgelige Erfaringer in mente. Dette udvikledes i en Skrivelse af 27. Marts, idet man iøvrigt fuldt ud godkendte Tanken og i Slutningen udtalte, at man gerne vilde arbejde med i det nedsatte Udvalg for derved at faa et Forslag frem, der kunde finde Tilslutning i Fabrikantforeningen. Herpaa kom aldrig noget Svar, og nogen Tid efter erfarede det, at „Arbejdsgiverforeningen af 1896“ var dannet uden Fabrikantforeningen, nærmest paa samme Grundlag som Sammenslutningen mellem Mesterforeningerne i Jærnindustrien, saaledes som den den Gang bestod, altsaa kun med kollegiale Forpligtelser lige overfor hinanden.

Aarets mest vidtrækkende Begivenhed var dog Oprettelsen af Bureauet, denne Institution, til hvilken senere Aar har henlagt saa mange store og vigtige Opgaver som Understøttelsesfonden og Ulykkesforsikringen.

Planen maa have været meget moden, dens Realisation skyldtes en forholdsviis lille Anledning og gik for sig med stor Hurtighed.

Det var i et Bestyrelsesmøde den 5. Maj 1896, at Tanken første Gang fremsattes — af hvem melder Optegnel-

serne ikke. Man sad og drøftede nogle Vanskeligheder, som Firmaet F. A. H. Petersen & Ludvig Christensen havde med deres Kedelsmede. Arbejderne havde begyndt med en ny Trafik, nemlig at forlange en efter en, med en eller to Dages Mellemrum, en Lønforhøjelse og, naar de ikke fik 35 Øre, tage deres Afsked og gaa andetsteds hen, ofte til en lavere Løn, end de havde haft. Denne Taktik, mente man, skrev sig fra Hovedkvarteret, da man kunde paavise, at den var benyttet flere Steder, ogsaa i Provinserne.

Man stod i Grunden ganske magtesløs overfor denne Bevægelse. Paa enkelte Fabrikker fandt der en langsom Affolkning Sted, idet der samtidig med, at Folkene tog deres Afsked, var etableret en virksom skjult Blokade. Paa andre Fabrikker var der rigelig Tilgang af Folk til den almindelige Timeløn. Man imødesaa, at dette vilde føre til en Splittelse mellem Medlemmerne, da de Fabrikker, der endnu ikke var komne for Tur, selvfølgelig intet mærkede til Bevægelsen.

Spørgsmaalet havde nogle Gange været for i Bestyrelsesmøderne, og man havde været enig om, at saadan en ganske stille, høflig og fredelig Affolkning var den mest generende Kampform, man endnu havde mødt, især da man ikke kunde paavise Forbindelsen med Hovedbestyrelsen og derfor ikke kunde komme den til Livs ved Modtræk.

Et Bureau! — lød det saa en Dag — hvor man kunde følge hver enkelt Arbejders Skiften Sted, undersøge, hvilke Grunde der kunde være for den, og sætte en Stopper for hele Bevægelsen, navnlig hvor den var saa planlagt, som den havde vist sig flere Steder. Ved at forpligte Medlemmerne til at melde til et saadant Bureau, hver Gang man antog eller afskedigede Folk, vilde man

sætte dette i Stand til at dokumentere Vandringens Art fra Fabrik til Fabrik, og igennem de samtidige Meddelelser om Timelønningerne, saavel ved Antagelsen som ved Afskedigelsen, vilde man kunne komme til Sikkerhed om, hvorvidt det var for at faa højere Timeløn, at Manden skiftede Sted; i modsat Fald maatte der være andre Grunde, og kunde de ikke paavises at være af rent lokal Art, maatte man søge dem i en almindelig Taktik. Disse Spørgsmaal kunde kun besvares af et Bureau, der førte Kontrol med Bevægelsen; heri saa man hurtigt det eneste Forsvarsmiddel, man havde, og da man var bleven klar herpaa, skred man resolut til Handling.

Allerede den 11. Juni kunde Bestyrelsen vedtage Indkaldelsen af en Generalforsamling den 19. s. M., hvor Planen skulde forelægges. En kort Tid havde man tænkt sig, at det ikke skulde være en Foreningssag; man vilde blot se at faa saa mange med som muligt, hvis Generalforsamlingen ikke skulde billige Tanken; men det opgav man saa grundigt, at man mente at maatte kræve $\frac{4}{5}$ af Medlemmernes Stemmer for den, nemlig hvad der krævedes til en Lock-out-Beslutning, idet man tænkte sig den om end fjerne Mulighed, at Bureauet skulde kunne føre til en Strejke paa et eller flere Værksteder, og man da vilde være sikker paa at kunne tage Kampen op med fuld Kraft. Paa Generalforsamlingen vandt Tanken imidlertid udelt Tilslutning, og Bureauets Oprettelse vedtoges enstemmigt, saaledes at det allerede den 11. Juli kunde begynde sin Virksomhed med 1504 Arbejdere og med et aarligt Budget paa 1200 Kr., der skulde fordeles paa Medlemmerne efter den beskæftigede Arbejdsstyrke.

Der gjordes et Forsøg paa at faa Burmeister & Wain med, men Direktionen kunde aldeles ikke slutte sig til Tanken, hvorimod Provinsfabrikantforeningen paa en Ge-

neralforsamling i September vedtog at gaa med, saaledes at fuldt Samarbejde paa dette Punkt kunde begynde den 1. Februar 1897.

Medlemsantallet gik i Aarets Løb frem fra 23 til 24, idet P. W. Høst udtraadte, og Fred. Drost og Tuxen & Hammerichs københavnske Afdeling optoges som Medlemmer.

Aar 1897.

Allerede da den aarlige Generalforsamling afholdtes den 27. Februar, var den store Smede-Lock-out under fuld Opsejling, ihvorvel ingen den Gang troede, at det vilde gaa saa vidt. Generalforsamlingen genvalgte den gamle Bestyrelse, bestaaende af

J. Caroc,
Ludv. Christensen,
G. Eickhoff,
S. C. Hauberg,
R. Helweg, Formand.

At skrive Lock-outens Historie er at skrive Aarets Historie, thi saa godt som alt, hvad der foretoges af organisatorisk Art, havde direkte eller indirekte sit Udspring fra den.

Lock-outen begyndte med Vanskeligheder i Aalborg, hvor Arbejderne paa 3 Fabrikker havde forlangt Lønforhøjelser m. m.; da dette var blevet nægtet i den Udstrækning, det forlangtes, affolkedes Fabrikkerne efterhaanden. Paa Henvendelser til den lokale Fagforening henvistes Provinsfabrikantforeningen til Hovedbestyrelsen for Dansk Smede-og Maskinarbejderforbund, der imidlertid erklærede, at den aldeles intet havde med Sagen at gøre, skønt det paastodes, at det kunde konstateres, at der sendtes Penge fra København til Understøttelse for de strejkende Svende.

Provinsfabrikanterne henvendte sig da til den københavnske Forening, og et Fællesmøde imellem Bestyrelserne kom i Stand den 8. Februar, hvor man diskuterede, hvad man kunde gøre for at komme den nye Façon, Af-folkningen, til Livs. Man var ikke længe om at blive klar over, at denne Sag var af saa stor Betydning, at man ikke burde lade den ene Forening staa alene, thi fra den vilde Krigen senere komme til den anden. I denne Drøftelse kom Grundlaget for hele Samarbejdet, nemlig ensartede Værkstedsregler, snart til at spille en stor og fortjent Rolle, og medens Røster fra Provinserne gik i Retning af først at samle saa mange Medlemmer som muligt og dernæst bringe dem ind under en Hat, holdt navnlig den københavnske Bestyrelse paa, at man først skulde have det nødvendige ensartede Grundlag at staa paa og saa optage Medlemmer paa det, trøstende sig med, at de Fabrikanter, der ikke vilde med paa saadan Ensartethed, fordi de ikke vilde ofre smaa Særinteresser for Hensynet til det fælles Formaal, maatte man hellere lade blive udenfor Foreningen. Arbejderne vilde nok drive dem ind senere. Den københavnske Bestyrelse fik det Indtryk — og ganske bestemte Udtalelser fra Provinsfabrikanter gik i den Retning — at Provinsfabrikantforeningen var meget uensartet sammensat, og at Stillingen i Grunden derved var noget trøstesløs med Hensyn til et kraftigt Samarbejde.

Men inden man gik fra hinanden, var man bleven ganske enig om, at Betingelsen for et intimt fælles Forsvar, en offensiv og defensiv Alliance, var, at man paa en eller anden Maade fik aldeles fælles Bund under Fødderne gennem fælles Krav og fælles Imødekommenhed.

Paa Provinsfabrikanternes indtrængende Opfordring modtog den københavnske Bestyrelse deres Indbydelse til

en Generalforsamling, der skulde afholdes i Aarhus, og som i Løbet af Maaneden sammenkaldtes til d. 1. Marts, Fastelavnsmandag. Søndag Aften, d. 28. Februar, Dagen efter den aarlige Generalforsamling i den københavnske Forening, afgik da ogsaa Bestyrelsen tilligemed Sekretæren til Aarhus, ikke just besjælede af Tro til, at der vilde komme synderligt ud af Turen, navnlig paa Grund af det forventede ringe Sammenhold og de store Meningsforskelligheder, som Provinsfabrikanterne saa tit havde talt om som den største Hindring for en fast Sammenslutning imellem dem.

Ingen anede, at hin Fastelavnsmandag skulde blive Dagen for Afslutningen af en virkelig Alliance mellem de to Fabrikantforeninger og Indledningen til et Samarbejde, som i det store og hele har været af største Betydning for den danske Jærnindustri. Men uden at den københavnske Fabrikantforening behøver at rødme over Rosen, skal det ogsaa siges, at Resultatet i høj Grad skyldtes dens raske, resolute og loyale Optræden ved denne Lejlighed, revet med som den blev ved Provinsfabrikanternes ganske uventede Fasthed og Sammenhold.

Kl. 10 tog man fat, og efter en forholdsvis kort Diskussion om Affolkningen af Værkstederne i Aalborg og om en Resolution, gaaende ud paa at lukke i Provinserne, hvis Fagforeningen ikke lod Arbejdet optage snarest, kom man over til Spørgsmaalet om den københavnske Forenings Stilling til Konflikten. Det viste sig da, at man var ganske enig i Provinserne om Nødvendigheden af at have fælles Værkstedsregler, hvilket den københavnske Bestyrelse med stor Styrke hævdede som uundgaaeligt, naar der skulde være Tale om fælles Aktion. Hertil sluttede Provinserne sig hurtigt. Tid til at drøfte Ændringer i de københavnske „Fælles Værkstedsregler“ var der

under de foreliggende Omstændigheder ikke, derfor vedtoges de pure og ganske enstemmigt — hvorefter de københavnske Medlemmer bad om at maatte træde af til en lille Raadslagning.

Den varede ikke længe; i Løbet af en halv Time var man enig om, at her havde man kun et at gøre, nemlig tilbyde at staa Last og Brast med Provinserne og om fornødent at kæmpe sammen med dem, og da Generalforsamlingen fortsattes, foresloges der fra den københavnske Bestyrelse, at man skulde indføre og snarest muligt ophænge „Fælles Værkstedsregler“ paa alle Provinsværkstederne. Fremdeles skulde man henvende sig til den lokale Fagforening i Aalborg og meddele den, at Hovedbestyrelsen havde vist Konflikten tilbage til den lokale Afdeling, da Hovedbestyrelsen intet havde med den at gøre, samt endvidere kræve, at den indenfor en vis Frist skulde foranledige Arbejdet optaget, for at Forhandling kunde paabegyndes om Stridsspørgsmaalene. Hvis tilfredsstillende Svar ikke indløb herpaa, skulde der erklæres Lock-out for Halvdelen af Arbejderne. Hvis dette blev Enden paa Henvendelsen, vilde den københavnske Forening tilbyde sin Mægling, og hvis denne afvistes, skulde Lock-outen gøres total i Provinserne. Skulde heller ikke dette kunne bringe Fagforeningen til at forstaa, at det var Alvor, vilde man foreslaa den københavnske Forening at gøre fælles Sag med Provinserne ved ogsaa at lukke i København.

Et Forslag af denne Art, tungt og alvorligt og snorlige, krævede ingen Diskussion; man følte paa begge Sider Situationens Alvor, og Provinserne modtog med Tak den kraftige Hjælp, der tilbødes dem.

Nogle Dage ind i Marts Maaned ophængtes „Fælles Værkstedsregler“ i Provinsfabrikkerne, og samtidig blev

der skrevet til den lokale Afdeling i Aalborg om at foranledige Arbejdet optaget, efter at Hovedbestyrelsen havde afvist Konflikten som den uvedkommende. Da der aldeles intet Svar kom herpaa, blev det meddelt Hovedbestyrelsen, at, hvis Arbejdet ikke optoges i Aalborg senest d. 15. Marts, vilde Fabrikkerne blive lukkede d. 16. Marts, paa hvilken Dag da ogsaa Lock-ouden blev iværksat, foreløbig for Halvdelen af Arbejderne. Da imidlertid den anden Halvdel derefter forlod Arbejdet, var Arbejdsstandsningen straks total.

Et Par Dage efter tilbød den københavnske Fabrikantforening at gøre et Forsøg paa at mægle mellem de stridende Parter, og dens Forslag akcepteredes af Fagforeningen, saaledes at man d. 23. Marts kunde mødes i Wivels Lokale. Efter at man havde forhandlet om et Kompromisforslag fra Provinsfabrikanterne, først om Formiddagen, dernæst om Aftenen, endte man med, at Hovedbestyrelsen akcepterede det noget ændrede Forslag men forbeholdt sig at lade en Afstemning foretage Landet over den næste Dag.

Onsdag d. 24. Marts Kl. 4 om Eftermiddagen samledes man atter hos Wivel og modtog da den forbavsende Meddelelse fra Hovedbestyrelsen, at de lokale Fagforeninger havde forkastet Forslaget. Heraf resulterede en stormende Slutning paa Mødet, idet man kraftigt bebrejdede Hovedbestyrelsen, at den saaledes var mødt uden Mandat, og det i saa „overbevisende“ Udtryk, at Hovedbestyrelsen tog det Parti at forlade Mødet.

Fabrikanterne fortsatte saa Mødet alene; det blev et langt Møde, afbrudt af Middagsmad, af Konferencer med Kommandør Nielsen som Repræsentant for Burmeister & Wain og med andre Arbejdsgivere, af Referater til Bladene, Afsendelse af Telegrammer o. s. v. Der var Fart og Krigshumør over det hele.

Den næste Dag afholdt Fabrikantforeningen i København en ekstraordinær Generalforsamling, hvor man vedtog at lukke alle Fabrikkerne d. 1. April, hvis ikke Forholdene til den Tid var ordnede i Provinserne.

Det saa meget krigerisk ud, og Udsigter til Fred var ikke at øjne. Saa kom Affæren „de tre pæne Mænd“, saaledes som Københavnernes Trang til at finde smaa nemme Udtryk for Aktualiteter døbte tre nye Mæglere, der optraadte paa Arenaen, nemlig Borgmester H. N. Hansen, Nationalbankdirektør Strøm og Borgerrepræsentant Gustav Philipsen.

Søndag Formiddag d. 28. Marts afholdtes et københavnsk Bestyrelsesmøde i Ny Rosenborg — her kom en saadan Mægling frem til Drøftelse. Resultatet var, at der den næste Dag fra de tre ovennævnte Mænd forelaa en Skrivelse til Fabrikantforeningerne, i hvilken der efter en længere Udvikling, hvori bl. a. stod: „Vi vil ikke bestride Fabrikanternes Ret til at bestemme Værkstedesregler for de under dem hørende Fabrikker, navnlig naar der som hidtil bestandigt er givet Arbejderne Lejlighed til gennem Forhandlinger at faa Indflydelse paa deres Indhold,“ henstilledes, at man skulde suspendere de i Provinserne ophængte „Fælles Værkstedesregler“ og iøvrigt løse Konflikten paa følgende Maade:

- a. Arbejdet i Aalborg og i Provinserne genoptages og Lock-ouden i Provinserne hæves d. 31. Marts Kl. 12 Middag.
- b. Lock-ouden i København aflyses.
- c. De Københavnske Voldgiftsregler erklæres gældende mellem Provinsforeningen og Forbundet.
- d. Lønspørgsmaalet i Aalborg ordnes ved Mægling, eventuelt Voldgift med tilbagevirkende Kraft til det Tidspunkt, da Arbejdet er genoptaget.

Fagforeningen havde givet Tilsagn om at ville akceptere disse Betingelser, og da dette ogsaa var Tilfældet med Fabrikantforeningerne, sluttedes Forliget af 29. Marts. Arbejdet gik atter i Gang, og man skulde nu bl. a. til at forhandle om „Fælles Værkstedstregler“; man havde lovet, at disse Forhandlinger skulde være tilendebragte inden d. 1. Maj, idet Suspensionen i Provinserne af „Fælles Værkstedstregler“ kun gjaldt til dette Tidspunkt.

Man tog snart fat paa Forhandlingerne om „Fælles Værkstedstregler,“ og Lønspørgsmaalet i Aalborg kom hurtigt ud af Verden. Men man fik af den Façon, som Formanden for Forbundet straks anlagde, det bestemte Indtryk, at han kun ønskede Krig, og allerede midt i April kan det ved Udtalelser fra Arbejdere forudsiges, at Konflikten skal begynde i Odense. Kravene om Ændringer i „Fælles Værkstedstregler“ gik nemlig ud paa at faa fastslaaet 10 Timers Arbejdsdag, endvidere, at naar man ikke enedes om en Akkordpris, kunde vedkommende Arbejder forlange at udføre Arbejdet paa Timeløn, og endelig, at „Afskedsbeviserne“ skulde afskaffes. Det første gik man ind paa, det andet ikke, og Afskedsbeviserne vilde man kun stryge, naar der gaves Sikkerhed for, at der ved Forandringer i Klublove og Forbundslove tilvejebragtes Tilstande, der sikrede imod pludselige Fredsbrud og hemmelig Krig. Paa Forhandlingerne om disse Punkter sled Tiden hen til Slutningen af Maj; d. 29. Maj vedtog de 4 Mesterforeninger „Fælles Værkstedstregler“ med de Ændringer, som man vilde gaa ind paa, og i Begyndelsen af Juni Maaned ophængtes de.

Kort før denne Generalforsamling havde Smedene nedlagt Arbejdet i Odense og Aalborg. Man stillede Forandringer dels om forhøjet Løn, dels om Gennemførelsen af forskellige principielle Stridsspørgsmaal, som de en-

kelte Fabrikker slet ikke kunde forhandle om uden gennem deres Forening. Tilmed krævedes Svar med ganske kort Varsel, paa en af Fabrikkerne endog med 4 Timers Varsel. Da Fabrikanterne svarede, at de var villige til at forhandle om Lønfordringerne, men at de øvrige Fordringer var henviste til Provinsforeningens Bestyrelse, nedlagde Svendene Arbejdet uden at afvente Bestyrelsens Svar, og Hovedbestyrelsen godkendte dette Skridt ved officielt at erklære Strejken i „Social-Demokraten“ og forbyde Tilgang til de paagældende Fabrikker. Provinsforeningen foreslog derefter Hovedbestyrelsen at hæve Strejkerne, for at de gældende Voldgiftsregler kunde bringes i Anvendelse. Men under Paaskud af, at Provinsforeningens Bestyrelse, der havde hævdet, at der maatte foretages Ændringer i Voldgiftsreglerne, førend de kunde betragtes som endeligt vedtagne, herved havde erklæret dem for endnu ikke gældende for Provinserne, bestred H. P. Hansen, at de var traadte i Kraft, skønt det var vedtaget i Forliget af 29. Marts, og skønt de havde været benyttede ved Bilæggelsen af Konflikten i Aalborg.

Herefter forelagdes Sagen for den ekstraordinære Generalforsamling d. 29. Maj, og begge Fabrikantforeningerne vedtog da at erklære Lock-out paa Værkstederne d. 9. Juni, saafremt Arbejdet ikke inden denne Dag blev genoptaget i Odense og Slagelse. Denne Beslutning meddeltes til Forbundet under 31. Maj, og man forsøgte at faa Arbejdet optaget for at kunne begynde Forhandlinger; dette henstilledes ogsaa i en Skrivelse af 4. Juni, hvorpaa man fra Hovedbestyrelsen fik følgende kategoriske Svar af 8. s. M.: „I Anledning af Bestyrelsernes Skrivelse til os af 5. ds. om Arbejdets Genoptagelse i Odense og Slagelse, forinden Forhandlingerne om Stridspunkterne

kunne foretages, skal man ikke undlade at meddele, at disse Fordringer ikke kunne efterkommes.“

Forbundet vilde Krig, og det blev Krig, idet alle Værkstederne lukkedes Onsdag d. 9. Juni Kl. 12 Middag.

Aldrig saa snart var Arbejdsstandsningen iværksat, før Bestræbelserne for at gøre Skridtet ugjort begyndte. Paa Foranledning af en Henvendelse fra De samvirkende Fagforeningers Udvalg tog man d. 23. Juni fat paa Møder med Fabrikantforeningernes Bestyrelser; disse sluttede d. 30. Juni, hvorefter et 8 Mands Udvalg — 2 Mand fra hver Fabrikantforening, 2 fra De samvirkende Fagforeninger og 2 fra Smedeforbundet — fortsatte Forhandlingerne fra d. 1. til d. 5. Juli. Saa gik man fra hinanden uden Resultat. Forbundet tilbød, at Arbejdsstandsningen skulde hæves og Lønspørgsmaalet i Odense og Slagelse skulde afgøres ved Voldgift, men fordrede tillige, at der i „Fælles Værkstedsregler“ skulde foretages nogle Ændringer, gaaende ud paa, 1) at, naar en Mand, der staar i Akkord, afskediges af ham utilregnelige Grunde, skal han have den fulde Akkordsum udbetalt, 2) at, naar der ikke opnaas Enighed om en Akkord, udføres Arbejdet i Timeløn, samt endelig, 3) at Afskedsbeviserne skulde afskaffes.

Fabrikanterne opstillede herimod Fordringen om, at Fagforeningerne skulde forpligte deres Medlemmer til ikke at forlade Værkstedet, saalænge de stod i Akkord — ellers var Forholdet ganske ulige i Tilfælde af Strejke og Lock-out. Man kunde ogsaa gaa med til Punkt 2, naar man beholdt Retten til at sætte Svenden til andet Arbejde eller afskedige ham eller undlade at lade Arbejdet udføre. Afskaffelse af Afskedsbeviserne kunde man ogsaa gaa ind paa, naar Fagforeningen i de saakaldte Klublove vilde stryge Tendensen til at forulempe Folk udenfor Fagforeningen og i sine Love fjerne Retten for

Arbejderne til at faa Understøttelse som arbejdsløse, naar de i Virkeligheden blokerede en Fabrik. Endvidere forlangte og fik man Fagforeningernes Misbilligelse af skjulte Blokader.

Da Smedeforbundet ved flere af Fabrikanternes Modfordringer erklærede, at det ikke kunde gaa ind paa dem, bl. a. fordi de nødvendiggjorde Ændringer i Forbundets Love, og da alle saadanne Forhold, der kunde blive Genstand for Behandling, saasom det gensidige Baand ved Akkorder, den af Fabrikanterne ønskede Ret til at slutte Arbejdskontrakter med gensidig Opsigelsesfrist, Forstaaelsen af gensidige Forpligtelser ved Akkord, Fordringerne om Minimalløn og garanteret Timeløn ved Akkord, Afskaffelse af Afskedsbeviserne, Regulering af Klubbernes og Understøttelseskassens Love, Ophævelse af Lovbestemmelsen om, at lokale Strejker og Blokader kunde foretages uden Hovedbestyrelsens Ansvar m. m. m. -- efter Fabrikanternes Mening paa Grund af deres indgribende og indbyrdes forbundne Natur ikke egnede sig til Afgørelse under en staaende Strid, men kun efter indgaaende Drøftelse under rolige Forhold, saa formede Fabrikantforeningernes Standpunkt sig efterhaanden til følgende Forligsbasis:

Idet begge Parter udtaler, at der, saa længe de nu gældende Voldgiftsregler bestaar, ikke maa erklæres Blokade, Strejke eller Lock-out uden forudgaaende Forhandling, enes man om:

a) at Strejken og Lock-outen hæves uden Forulempelse af de Folk, der har arbejdet under Arbejdsstandsningen,

b) at Lønspørgsmaalet afgøres ved Voldgift,

c) at der affattes en Protokol, indeholdende Forklaring af enkelte Punkter i Værkstedtsreglerne, hvor der fra

Forbundets Side var udtalt Frygt for en for Arbejderne ugunstig Fortolkning,

d) at der efter en nærmere fastsat Tid nedsættes et Udvalg, bestaaende af 3 Medlemmer fra hver Side og 1 à 2 Jurister, for at tage de forskellige Spørgsmaal vedrørende Fagets almindelige Forhold under Overvejelse og forsøge at naa til en tilfredsstillende Løsning,

e) at man skulde forsøge at faa oprettet en Domstol til at dømme i kommende Konflikter og være en Slags Garanti imod Brud paa Overenskomster.

Denne Domstol skal omtales nærmere nedenfor.

Resultatet af Forhandlingerne blev, som allerede sagt, intet som helst, da Smedeforbundets delegerede erklærede, at, selv om Bestyrelserne kunde blive enige om dette Forslag, vilde Arbejderne ikke kunne bringes til at gaa i Arbejde, naar ikke de ovenanførte 3 Fordringer (se Side 78) allerede nu indførtes i de nye „Fælles Værkstedsregler“. Da Fabrikanterne ikke vilde gaa ind herpaa uden tilsvarende Forandringer i Forbundets Love, hvad der bestemt afsloges fra Forbundets Side, opgav man videre Forhandlinger.

Lock-ouden udvidedes, nu til ogsaa at omfatte Klejn-smedene og Vogn- og Beslagsmedene, hos hvem Arbejdet blev standset henholdsvis d. 10. og 9. Juli, efter at en til d. 30. Juni vedtagen Lock-out var bleven udsat i 8 Dage af Hensyn til ovenomtalte Forhandlinger. Derefter standsede Fabrikkerne næsten ganske, idet ogsaa Formerne nedlagde Arbejdet eller afskedigedes af Mangel paa Arbejde til dem; og efterhaanden gik det ligesaa med Snedkerne og Arbejdsfolkene.

Gentofte-Ulykken Søndag d. 11. Juli bragte for et Par Dage en Pause i Kampen; saa tog man fat igen, denne Gang i Anledning af, at de 3 Mæg-

lere, Borgmester Hansen, Bankdirektør Strøm og Borgerrepræsentant Philipsen, tilbød at ville forsøge at mægle ligesom i Marts Maaned. Da deres Mæglingsforslag imidlertid gik ud paa, at alle Stridsspørgsmaalene skulde afgøres ved Voldgift, var paa Forhaand Forslaget uantageligt for Fabrikanterne, der under ingen Omstændigheder vilde tage Voldgift paa „Fælles Værkstedesregler“s Indhold, og efter nogle virkelig velmente Forsøg fra Fabrikanternes Side paa at faa Forslaget drejet bort fra Voldgift trak de 3 Mænd sig tilbage, vistnok under Følelsen af, at Arbejdsgiverforeningen af 1896, med hvem der var kommet et Samarbejde i Stand fra Jærnindustriens Side, bedre var i Stand til at løse denne ganske faglige Strid.

Tilnærmelsen til Arbejdsgiverforeningen af 1896 skyldtes et Forslag, der d. 10. Juni, Dagen efter Lock-outens Begyndelse, fremsattes i et Bestyrelsesmøde i den københavnske Fabrikantforening, gaaende ud paa, at man skulde forsøge paa sammen med Arbejdsgiverforeningen at faa etableret en permanent Domstol til Afgørelse af, hvor Uretten laa ved indtrædende Arbejdsstandsninger, altsaa navnlig til Besvarelse af Spørgsmaalet: „Hvem har begaaet Brud paa Overenskomsterne?“

Bestyrelsen sluttede sig straks til Tanken, og den næste Morgen tidligt trillede 2 af Medlemmerne paa Cycle ude fra Landet ind til Titans Udsalg, hvor de havde en Konference med Murermester Vilh. Køhler. Han syntes ogsaa godt om Tanken og anbefalede dem at tage ud til Etatsraad N. Andersen paa Søholm for at tale med ham om Tingene. Herude aftaltes da en Sammenkomst samme Aften i Murerlaugets Lokale, Studiestræde 7, hvortil kom til Stede: Etatsraad N. Andersen, Tømrermester F. Hansen, Murermestrene Kruse, V. Køhler og N. Ras-

mussen samt de to Fabrikantforeningers omtrent fuldtalige Bestyrelser; og efterat Fabrikantforeningen havde fremsat sit Forslag, enedes man om at udtale sin Sympathi for en Sammenslutning af de repræsenterede Foreninger paa nedenstaaende Grundlag, og lovede at anbefale de respektive Bestyrelser og Foreninger at slutte sig hertil:

„Hensigten med Sammenslutningen er at skabe Garantier for, at Overenskomster og Aftaler, som træffes mellem os og de respektive Arbejderassociationer, overholdes, samt at skaffe Forhold til Stede, der saa vidt muligt fører til, at faglig Strid afgøres uden Arbejdsstandsninger.

„Der etableres en permanent Ret paa 3 Medlemmer, en af Mesterassociationerne og en af Arbejderassociationerne valgt Mand, samt en tredje, valgt af Justitiarius i Højesteret. Denne Ret har den Opgave efter indgiven Klage fra en Mesterassociation eller fra en Arbejderassociation at besvare det Spørgsmaal, om der foreligger et Brud paa en truffen Overenskomst eller Forlig, og fra hvis Side Bruddet i bekræftende Fald er begaaet.

„Af hver af de til Sammenslutningen hørende Mester- og Arbejderassociationer indsættes et Depositum af 5000 Kr. i rentebærende Papirer, noterede paa vedkommende Associations Navn. Renten udbetales eller Kupons udleveres terminsvis.

„Den ovennævnte Ret skal, naar en af den afgiven Erklæring gaar ud paa, at et Brud paa en Overenskomst eller Forlig har fundet Sted, disponere over den Associations Depositum, som har begaaet Bruddet, og Beløbet, der fremkommer ved Obligationernes Realisation, udbetales snarest til en velgørende Forening.

„Indenfor hver af de i Sammenslutningen interesse-
 „rede Mesterforeninger vedtages Voldgiftsregler til Be-
 „handling af Uenigheder mellem Mestre og Arbejdere, og
 „i den Henseende har de respektive Foreninger snarest
 „muligt at foretage det fornødne. Disse Voldgiftsregler
 „skal approberes af alle Bestyrelserne for de respektive
 „Foreninger.

„Mesterassociationerne forpligter sig til ved en fælles
 „Optræden — eventuelt ved at erklære Lock-out — at
 „støtte hinanden,

„1) naar en Arbejderassociation begaar et Brud paa en
 „Overenskomst eller Forlig, og Sagen ikke ordnes ad
 „fredelig Vej,

„2) naar en Arbejderassociations Bestyrelse ikke efter
 „bedste Evne loyalt søger at ordne Forligsbrud, fore-
 „tagne af Arbejdere paa egen Haand, f. Eks. ved Eksklu-
 „sion af Medlemmer eller Idømmelse af Bøder,

„3) naar en Arbejderassociation, der har fortabt sit De-
 „positum, nægter at indbetale et nyt eller at stille Sik-
 „kerhed for Indbetaling heraf,

„4) naar en Arbejderassociation fordrer et Stridspunkt
 „afgjort ved Voldgift og en saadan Fordring afvises af
 „Bestyrelsen for de sammensluttede Mesterassociationer
 „og deraf resulterer Strejke eller anden Konflikt.

„Mellem Mesterassociationerne kan iøvrigt træffes
 „Aftaler om fælles Optræden, bindende for dem alle
 „eller Grupper af dem, dog skal saadanne Aftaler fore-
 „lægges Bestyrelserne for Mesterassociationerne til Efter-
 „retning.

„Om Ikrafttræden og Opsigelse af nærværende Sam-
 „menslutning samt dens Details træffes nærmere Bestem-
 „melse paa Indstilling af et dertil nedsat Udvalg.“

Dette Forslag, løst skitseret og lidet gennemarbejdet som det var, fik større Betydning, end nogen den Gang tænkte. Det blev den umiddelbare Anledning til, at Arbejdsgiverforeningen af 1896 reviderede sine Love og for første Gang i dem optog Lock-out-Forpligtelser mellem de under Arbejdsgiverforeningen hørende Foreninger.

Endvidere indeholdt de nye Love Løfteparagraffer om Oprettelsen af en Domstol paa Grundlag af Fabrikantforeningens Forslag; herudaf udviklede sig i Tidens Løb den permanente Voldgiftsret, saaledes som den senere fremkom ved Lov. Men den aldeles umiddelbare Betydning af Forslaget var et begyndende Samarbejde mellem Arbejdsgiverforeningen af 1896 og Jærnindustrien, der førte til, at Lock-ouden under Arbejdsgiverforeningens Auspicier afsluttedes paa en for Jærnindustrien ærefuld og heldbringende Maade.

Efter at Forslaget var overgivet til Arbejdsgiverforeningen, tog denne sig med stor Interesse af det, endog saa meget, at Fabrikantforeningen følte sig lidt tilsidesat ved, at der aldrig kom nogen Udvalgsbehandling, hvor den fik nogen afgørende Indflydelse paa Forslagets videre Skæbne. Arbejdsgiverforeningen, og da navnlig Murermester Køhler, var endnu lidt stødt over den Stilling, Jærnindustrien havde taget ved dens Dannelse. Under 23. Juni sendte Arbejdsgiverforeningen en Skrivelse med 3 Tillægsparagraffer til dens Love, indeholdende Regler for Domstolen og Lock-out-Forpligtelse imellem dens Medlemmer og med den Tilføjelse, at „de anførte Punkter selvfølgelig maa være Genstand for nærmere Forhandlinger med de Foreninger, der har sluttet sig til „Arbejdsgiverforeningen af 1896“ — men Jærnindustrien blev ikke spurgt.

Imidlertid, en af de nævnte Tillægsparagraffer indeholdt en Bestemmelse om, at Uenighed mellem Arbejds-

giver og Arbejder „uden Undtagelse skulde afgøres ved Voldgift“; dette kunde Jærnindustriens Mesterforeninger ikke gaa med til, og da Fabrikantforeningerne fik Indbydelse til at deltage i et Møde i Arbejdsgiverforeningen d. 15. Juli for, som det hedder i Skrivelsen, „eventuelt at slutte sig til, hvad der vedtages paa dette, og for om muligt at benytte det vedtagne som en af Betingelserne for Ophøret af den stedfindende Lock-out“, tog Jærnindustrien deraf Lejlighed til at gøre gældende, at man ikke burde have tvungen Voldgift. Denne Anskuelse gik Arbejdsgiverforeningen ind paa, og da Fabrikantforeningen under 28. Juli modtog de første trykte Udkast til Love, var den tvungne Voldgift bortfaldet. Der fandtes imidlertid en anden Bestemmelse, nemlig om Berettigelsen til at sidde en Voldgiftskendelse overhørig, som man ikke syntes om, og skønt Jærnindustrien ikke deltog i de Møder, der blev afholdt om disse Love, fik den dog gjort opmærksom herpaa, med det Resultat, at da Arbejdsgiverforeningens Generalforsamling d. 25. August vedtog sine første egentlige Love, var disse saaledes, at de i det hele var et brugeligt Grundlag for en videre erfaringsmæssig Udvikling.

Et lønligt Haab, som Jærnindustrien straks fra første Færd nærrede om, at Arbejdsgiverforeningen vilde slutte sig til Lock-outen, fik fornyet Næring, da Arbejdsgiverforeningen anmodede om at faa en Fremstilling af Lock-outens historiske Udvikling. Den modtog denne d. 10. Juli — men der kom ingen Hjælp trods de Tilnærmelser, man forsøgte til Arbejdsgiverforeningens ledende Mænd. Først i sidste Halvdel af August, umiddelbart før Arbejdsgiverforeningens Generalforsamling, satte dens Formand sig i Bevægelse, og sammen med Formanden for De samvirkende Fagforeninger tilbød han at forsøge en Mægling. Der blev arbejdet meget hurtigt, og allerede d. 26. August forelaa

Mæglingsmændenes Forslag til Fredsbetingelser, som straks godkendtes af Fagforeningerne, medens derimod Mesterforeningerne var alt andet end tilfredse med dem, navnlig fordi de ikke indeholdt tilstrækkeligt Forbud mod at forulempe Ikke-Fagforeningsfolk, og fordi de ikke klarede Forholdet med Hensyn til Lærlinge, hvoraf flere havde forladt deres Pladser, da Fagforeningen dekreterede, at hvis de ikke gjorde det, vilde de ikke kunne blive Medlemmer af Fagforeningen, medens Mestrene erklærede, at saadanne Lærlinge, der løb af Læren, aldrig vilde blive antagne igen, samt endelig fordi Forslaget ikke tog Afstand fra, at Fagforeningen uden videre gav Lærlinge Svendebevis.

Det var en meget kedelig Situation for Mesterforeningerne at skulle vægre sig ved at akceptere de af begge Mæglingsmændene vedtagne Betingelser, men i denne Nød kom „Social-Demokraten“ dem til Hjælp med en Artikel af 27. August, hvori Bladet i høj Grad reducerede Betydningen af forskellige Punkter i Forligsforslaget og blandt andet udtalte, at Spørgsmaalet om en Domstol fik Lov til at staa aabent, idet denne kun kunde fremgaa af en fri Forhandling o. s. v.

I Stedet for at akceptere Forligsbetingelserne og hæve Lock-ouden d. 31. August henvendte Mesterforeningerne sig under disse Omstændigheder til Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse med Anmodning om at ville tage Stilling til Forligsforslaget, navnlig efter Fortolkningen i „Social-Demokraten“, og det kom d. 1. September til et Fællesmøde mellem Arbejdsgiverforeningens og Mesterforeningernes Bestyrelser, hvori Jærnindustrien fik Lejlighed til at motivere den Utilfredshed, den nærrede overfor flere Punkter i Forligsforslaget, og iøvrigt forpligtede sig til at lægge Afgørelsen i Hænderne paa Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse. Denne tog derefter fat, og efter nogle mange Timer lange

Møder med De samvirkende Fagforeninger i Dagene 4.—6. Septbr. enedes man endelig om Forliget af 8. Septbr., hvorefter Lock-ouden hævedes Mandag d. 13. September.

Det skyldtes utvivlsomt Arbejdsgiverforeningens energiske Optræden, at Forliget blev saa tilfredsstillende for Jærnindustrien.

Dets Ordlyd var følgende:

Mesterforeningerne i Jærnindustrien.

September-Forliget 1897.

Overenskomst

om

Afslutning af Arbejdsstandsningen i Jærnindustrien.

Vedtagen paa Generalforsamlinger den 9. og 10. September 1897.

Efter Anmodning af Bestyrelserne for de fire Mesterforeninger i Jærnindustrien til Bestyrelsen for Arbejdsgiverforeningen af 1896 om at medvirke til Afslutning af den nuværende Arbejdsstandsning i Jærnindustrien er der ved Samarbejde mellem Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse og Udvalget for de samvirkende Fagforeninger opnaaet Enighed om, paa Grundlag af det af d'Hrr. N. Andersen og J. Jensen udarbejdede Forligsforslag, at anbefale de stridende Parter følgende Forslag til Forlig.

1. Forliget afsluttes mellem Bestyrelserne for de fire Mesterforeninger paa den ene Side og Hovedbestyrelsen for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, Dansk Formerforbund, Modelarbejdernes Organisationer og Støberiarbejdsmandenes Forbund paa den anden Side.

2. Arbejdet genoptages Mandag den 13de September d. A. saa vidt muligt i samme Udstrækning, paa samme Værksteder og paa samme Vilkaar som før Arbejdsstandsningen paa samtlige under de fire Mesterforeninger hørende Værksteder; for Vogn- og Beslagsmedemestrenes Vedkommende i Overensstemmelse med Overenskomsten af 18de April 1896 med Fagforeningen, dog at der ikke derved sker nogen Lønreduktion. Det staaer Smedemestrene frit for at antage eller ikke antage de Forbundtere eller Lærlinge, der have forladt Arbejdet under Arbejdsstandsningen, idet dog Erklæringerne henholdsvis fra Mesterforeningerne af 11te August d. A. og fra Hovedbestyrelsen for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund af 12te samme Maaned angaaende Forbundtere og Lærlinge ophæves.

3. Spørgsmaalet om Lønsatserne i Odense og Slagelse optages til Afgørelse i Overensstemmelse med Voldgiftsreglerne for Provinserne med tilbagevirkende Kraft fra den Dag, Arbejdet genoptages.

4. De mellem Fabrikanterne og Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund gældende Voldgiftsregler (for Provinsernes Vedkommende med de vedtagne Ændringer i Tidsfrister m. v., jfr. Bilag 1) udvides til at gælde ogsaa for Klejnsmedenes og Vogn- og Beslagsmedenes Mesterorganisationer paa den ene Side og de paagældende Arbejderorganisationer paa den anden Side.

5. I Henhold til de nævnte Voldgiftsregler maa der herefter ikke foranlediges Arbejdsstandsning (Strejker, Blokader eller Lockout) fra nogen af Siderne paa noget af de nævnte Værksteder, uden at Forhandling mellem de paagældende Organisationers Bestyrelser har fundet Sted.

6. Lovene for de saakaldte Værkstedsklubber blive fremtidig Genstand for Fagforeningernes Approbation, og disse Love kunne ikke indeholde gyldige Bestemmelser, der ere i Modstrid med indgaaede Overenskomster mellem Arbejder- og Arbejdsgiverorganisationerne, og maa ej heller indeholde Bestemmelser, sigtende til at forulempe Ikke-Fagforeningsmedlemmer under Udførelsen af deres Arbejde. Det betragtes iøvrigt som en Selvfølge, at Fagforeningsmedlemmerne og de Arbejdere, der staa udenfor Fagforeningerne, hverken indbyrdes eller gensidig maa forulempe hinanden under Udførelsen af deres Arbejde.

7. Saavel Mesterorganisationerne som Fagforeningerne ville medvirke til Oprettelse af en Arbejdsdomstol, som den er foreslaaet af Arbejdsgiverforeningen af 1896, og for saa vidt en saadan Arbejdsdomstol kan blive oprettet ved de i Arbejdsgiverforeningens Vedtægter af 25. August d. A. nævnte Organisationers — eventuelt Autoriteters — Medvirken, er saavel Arbejdsgiver- som Arbejderorganisationerne i Smede- og Maskinfagene forpligtede til at indordne sig under denne Domstol.

8. I „Fælles Værkstedstregler“ af 29. Maj 1897 foretages følgende Forandringer:

I § 3: Sidste Stykke udgaar.

I § 5: Efter 2. Stykke tilføjes: „Hvis der ikke opnaas Enighed med en Arbejder om en Akkord, og Arbejdet alligevel paabegyndes af ham, betales det udførte Arbejde med Timeløn“.

I § 6: Andet Stykke udgaar. Der tilføjes efter sidste Stykke: „Den samme Regel gælder under lignende Forhold for en Svend, der staa i Enkeltakkord“.

I § 7: Paragraffen udgaar.

9. Ovenstaaende Ændringer i de „Fælles Værkstedstregler“ træde i Kraft samtidig med, at „Dansk Smede og Maskinarbejderforbund“

a) ophæver Kongressens Beslutning imod at slutte Kontrakt med gensidig Opsigelsesfrist, og foranlediger, at det bliver gjort til Pligt for en Svend, der staa i Enkeltakkord, ikke uden Overenskomst med vedkommende Arbejdsgiver at forlade Værkstedet, førend Akkorden er fær-

dig, medmindre dette sker under en af den paagældende Arbejdsgiver- eller Arbejderorganisations Hovedledelse anerkendt Arbejdsstandsning, i hvilket Tilfælde ogsaa Kontrakter paa Tid ophæves uden Opsigelse, og

b) suspenderer Bestemmelserne i Forbundslovene af 1. Juli 1897, § 9 e og f., indtil disse Bestemmelser ved den førstkommende Kongres kunne blive endelig ophævede.

10. Da Lærlinge ikke staa i noget Forhold til Fagforeningen, kan Lærebevis kun udstedes af den paagældende Læremester, Laug eller Magistrat.

11. De fra Formerne, Modelarbejderne og Arbejdsmændene fremsatte Ønsker om Forandringer i Løn- og Arbejdsvilkaar erklære Fabrikkerne sig villige til at tage op til Forhandling efter Lock-outens Afslutning, saa snart de nævnte Arbejdes Organisationer have givet deres Tilslutning til de i Henhold til Punkt 4 mellem Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund og de fire Mesterforeninger gældende Voldgiftsregler, samt meddelt, at de have foretaget de herhen hørende Valg, under Forudsætning af, at Arbejdet genoptages overalt paa Fabrikker og Værksteder i de nævnte Fag.

Da der ikke med de i nærværende Forlig truffne Bestemmelser, eller ved de i de fælles Værkstedsregler foretagne Ændringer tilsigtes at stille Arbejderne anderledes med Hensyn til Lønvilkaar, end de have været, førend Striden udbrød, og da Forliget tillige lægger Grundlaget for et fremtidigt godt Samarbejde mellem Organisationerne, har man ikke ment det nødvendigt at beskæftige sig med de Forhold, som ere fremkomne derved, at enkelte Grovsmedesvende have faaet en Lønforhøjelse uden Organisationernes Mellemkomst, eller den Stilling, Klejnsmedesvendene ville komme til at indtage, ved at de ikke komme ind under Bestemmelserne i de fælles Værkstedsregler om Tillægsbetaling for Udearbejde, og endelig den Omstændighed, der er en Følge af, at Arbejdstiden paa en Del Fabrikker og Værksteder indskrænkes fra 10¹/₂ til 10 Timer daglig, idet man gaar ud fra og anbefaler, at disse Spørgsmaal eventuelt afgøres ved Forhandling mellem de vedkommende Organisationers Bestyrelser efter de i Forligsforslaget fastsatte Regler.

København, den 8. September 1897.

Bestyrelsen for Arbejdsgiverforeningen af 1896:

N. Andersen. Carl Kruse. Vilh. Køhler.
N. Rasmussen. Ferd. Hansen.

Udvalget for de samvirkende Fagforeninger:

J. Jensen. Sigv. Olsen. P. Knudsen. A. P. Berg.
C. M. Olsen. V. Petersen. S. Bresemann.

Bilag 1.

I Voldgiftsreglerne mellem Fabrikantforeningerne og Dansk Smede- og Maskinarbejder-Forbund foretages for Provinsernes Vedkommende følgende Ændringer:

I § 1, 2. Stk., 5. Linie ændres: „senest to Hverdage“
til: „senest fem Hverdage“.

I § 2, 4. Linie ændres: „senest to Hverdage“
til: „senest fem Hverdage“.

I § 4, 2. Stk., 2. Linie indsættes efter Ordene: „tage Beslutning“
følgende:

„for hver af følgende tre Landsdeles Vedkommende: Jylland, Fyn
samt Sjælland-Lolland-Falster“,
og i 7. Linie: „De saaledes valgte osv.“ indsættes i Stedet for Ordet
„saaledes“: „for en Landsdel“.

I § 8, 1. Stk. udgaar i 1. Linie Ordet: „tre“,
i 2. Linie Ordene: „hver tre“,
og efter „Suppleanter“ tilføjes: „i samme Antal“.

Paa Generalforsamlingerne d. 9. Septbr. i Smedemesterforeningerne og d. 10. i Fabrikantforeningerne vedtoges Forliget. Paa den sidste faldt der fra en enkelt Side stærke Ord imod Bestyrelserne og Bebrejdelser for Svag-
hed — men dog ganske sikkert med Urette. Arbejderne havde ikke faaet andet end, hvad der var tilbudt før Lock-ouden, medens Mestrene havde faaet de forlangte Ændringer i Forbundslovene, idet det at give Understøttelse til blokerende Arbejdere — altsaa ikke Strejkebidrag — blev lovet strøget, ligesom ogsaa Bestemmelsen om, at indtil 5 % af en Afdelings Medlemsantal kunde strejke og faa Strejkebidrag uden Hovedbestyrelsens Tilladelse, skulde ophæves; endvidere fik man Klubberne sat under Kontrol og fik hemmelige Strejker (Affolkning uden officiel Strejkeerklæring) forbudt. Mestrene kom til at staa frit ligeoverfor Antagelsen af Lærlinge, der havde forladt deres Pladser, og Forbundet blev erklæret uberettiget til at give Svendebeviser. Endelig fik man Forbud mod Forulempelser af Ikke-Fagforeningsmedlemmer samt Domstolen. Mere kunde man dog ikke forlange.

Dette kommer ogsaa stærkt til Orde i Pressen: „Politiken“ skriver saaledes: „Skulde dette Forlig maales efter

Spørgsmaalet, hvem har faaet de største Indrømmelser? — vil ingen kunne være i Tvivl om Svaret Arbejderne har ikke paa noget Punkt ydmyget sig ved at indgaa paa dette Forlig. Fabrikanterne har faaet de Fordringer opfyldte, som de oprindeligt stillede, og endda et Par yderligere Krav af mindre indgribende Betydning.“

Pressen i København var bestandig paa Mestrenes Side, undtagen „Social-Demokraten“ og „Aftenbladet“, i hvis Spalter man stadig finder „Politiken“ benævnt „Fabrikantorganet“. Udmærkede Artikler fandtes der mange af; der var en Saglighedens Aand over f. Eks. „Politiken“, som gjorde, at den af og til var utilfreds med Mestrene, saaledes da Mesterforeningerne var nødte til at stille sig afvisende lige overfor et Mæglingstilbud, fordi det bundede i, at alt skulde afgøres ved Voldgift. Men Façonen var aldrig anderledes end, at man maatte faa Fornemmelsen af, at den Gang var der endnu ikke gaaet Politik i enhver Ting mellem Himmel og Jord.

Den vel overstaede Kamp afsluttedes med en Middag, som Mesterforeningerne gav paa Skydebanen d. 11. Septbr. for at faa Lejlighed til at sige Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse Tak for god Assistance.

En af de umiddelbare Følger af Lock-ouden var Oprettelsen af Understøttelsesfonden i Forbindelse med Vedtagelsen af nye Love. Man havde i Løbet af Lock-ouden ofte følt Manglen af disponible Midler for at kunne komme betrængte Kampfæller til Hjælp; man havde set Offervilligheden blandt Arbejderne manifestere sig gennem betydelig forhøjede Bidrag til Fagforeningen, og det faldt derfor ikke vanskeligt at finde Øre for det ønskelige i at oprette en Fond, der kunde tjene til Støtte for Medlemmerne under Arbejdsstandsninger. Tidligt paa Efteraaret begyndte man paa den nødvendige Lovrevision.

Man gjorde med Hensyn til Bestyrelsen den Ændring, at der aarligt skulde vælges en 1ste og 2den Suppleant; disse skulde dels ved givne Lejligheder tilkaldes til Bestyrelsesmøder for at deltage i Forhandlingerne navnlig i vigtige Spørgsmaal og saaledes blive brugelige Kandidater til Pladser i Bestyrelsen, dels kunne træde ind i den i Tilfælde af Vacance i Aarets Løb. Dernæst indførtes forskellig Stemmevægt ved Afstemninger om Love og Lovændringer, Optagelse eller Udslettelse af Medlemmer, samt saadanne Forslag, der kunde medføre eller tilsigtede at afslutte Arbejdsstandsninger. Stemmevægten stod i et vist Forhold til den udbetalte Arbejds løn, saaledes at 15000 Kr. gav 4 Stemmer, derfra indtil 20,000 Kr. 5, og indtil 25,000 Kr. 6 Stemmer, hvorefter hver 25,000 Kr. mere Arbejds løn gav et Tillæg af 1 Stemme indtil 475,000 og derover, som gav ialt 25 Stemmer.

Men den vigtigste Paragraf var § 17, som ganske kort sagde:

„Foreningen opretter en Understøttelsesfond. Reglerne for dens Dannelse, Administration og Anvendelse fastsættes af Generalforsamlingen i særlige Vedtægter.“

Dette blev en Sag af indgribende Betydning for Foreningens hele Liv og Virksomhed, ganske specielt fordi man under Forhandlingerne om Oprettelsen af Understøttelsesfonden kom paa den Tanke at knytte den sammen med en Ulykkesforsikring for Jærnindustriens Arbejdere i Henhold til Loven af December 1897 om „Arbejdernes Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i visse Virksomheder“, hvilken Lov skulde træde i Kraft d. 15. Januar 1899.

Tanken om at faa en saadan Ulykkesforsikring begejstrede Bestyrelsen, ikke blot paa Grund af den forven-

tede Besparelse, som Foreningens Medlemmer vilde faa ved saaledes at være deres egne Assurandører, men ogsaa fordi man i Forbindelse med den saa et langt Perspektiv af Statistik vedrørende Arbejdsløn, Akkordfortjeneste, Aarsfortjeneste, Aarets Arbejdstimer for de forskellige Arbejdere o. s. v., som man vidste vilde være af uvurderlig Nytte for Foreningen.

Aldrig saa snart var Tanken fremsat, før Bestyrelsen tog fat paa at omredigere Lovudkastet og Vedtægterne til Understøttelsesfonden, som allerede forelaa trykte til Drøftelse, saaledes at Ulykkesforsikringen blev taget med.

Den 9. December vedtog en Generalforsamling de ændrede Love, og den 30. December vedtog man Vedtægterne for Understøttelsesfonden, hvori Ulykkesforsikringen indgik, saaledes at Understøttelsesfonden straks traadte i Kraft fra 1. Januar 1898, medens Ulykkesforsikringen først skulde begynde sin Virksomhed ved Lovens Ikrafttræden d. 15. Januar 1899.

Omtrent paa samme Tid søgte de 4 Mesterforeninger ved Skrivelse af 17. December 1897 Optagelse i Arbejdsgiverforeningen af 1896. De var vistnok de første nye Medlemmer, som den optog, og det synes, som om deres Indtrædelse i Foreningen i Forbindelse med dens indgribende Virksomhed ved Lock-outens Afslutning har bidraget en Del til, at det følgende Aar viste en meget stærk Tilgang til den.

Som naturligt var, havde Aaret udover Lock-outen ingen Kampe at opvise. Men Rivninger og Bitterhed var der nok af, og den Form og Tone, som Fagforeningen benyttede, viste mere end noget andet, at den opnaaede Fred ikke havde stemt Sindene blidere mod Arbejdsgiverne. De forskellige Skyer, der kunde have givet An-

ledning til Konflikt, saasom at Smith, Mygind & Hüttemeiers Formere forlanger en Kammerat „flyttet“, at Marstrand, Helweg & Co.'s Kedelsmede spadserer en halv Dag i Frihavnen, Gørtlernes Blokade hos Hornum & Co. — drev alle over. Ligeledes førte Smedeforbundets Krav om en almindelig Forhøjelse af Timelønnen, som stilledes umiddelbart efter Lock-outens Afslutning i Anledning af, at Arbejdstiden var gaaet ned fra $10\frac{1}{2}$ til 10 Timer, og som bestemt blev afvist fra Mesterforeningerne, kun til Meningsudvekslinger, og samme Skæbne havde Støberiarbejdsmændenes gamle Travere: Minimalløn, Spiselokale, Brusebade etc.

Endelig bør noteres, at Forhandlinger førtes med Burmeister & Wain om en nærmere Sammenlutning og Aktieselskabets Tilslutning til Bureauet, men da et Forslag fra Aktieselskabet ikke delte Sol og Vind synderligt lige, kom der ikke noget ud deraf.

Og endelig bør det maaske opfriskes, at i 1897 gik Toldebølgerne atter højt herhjemme, og at under denne Kampagne Fabrikantforeningerne, i Stedet for at slutte sig til den protektionistiske Lejr, i et Andragende til Landstinget i November 1897 bad om at maatte faa Tolden paa Maskiner sat til 5% med Udelukkelse af Retten til at fortolde dem efter Vægt.

Indenfor Bestyrelsen fandt der umiddelbart efter Lock-outens Slutning et Personskifte Sted, idet Ludvig Christensen i Slutningen af September nedlagde sit Mandat paa Grund af Mangel paa Tid. I hans Sted valgte en ekstraordinær Generalforsamling d. 22. s. M. Fabrikant Danstrup.

I Aarets Løb indmeldte følgende Firmaer sig: Julius Bruun, Holm & Jensen og Hornum & Co., saaledes at Medlemsantallet steg fra 24 til 27.

Aktieselskabet Koefoed & Hauberg og Firmaet Marstrand, Helweg & Co. gik sammen og dannede fra 1/1 1897 Aktieselskabet Titan. Da Sammenflytningen af Fabrikerne først blev effektueret i Løbet af 1898, regnedes dog begge Firmaerne som selvstændige Medlemmer.

Aar 1898.

Den ordinære Generalforsamling afholdtes d. 28. Februar, og man genvalgte den fungerende Bestyrelse:

J. Caroc,
Chr. Danstrup,
G. Eickhoff,
S. C. Hauberg,
R. Helweg, Formand.

Tillige valgtes i Henhold til de i December vedtagne Love 2 Suppleanter, nemlig 1ste Suppleant: H. Haxthausen (af Firmaet C. F. Riedel & Lindegaard), 2den Suppleant: H. Neergaard.

Det blev et underligt uroligt og trættende Aar; navnlig gav de 4 Mesterforeningers Stilling som Medlemmer af Arbejdsgiverforeningen af 1896 Anledning til mange Sammenstød, mange Møder og mange Overvejelser. Arbejdsgiverforeningen og Jærnindustrien var ikke glade over hinanden, og ved mange Lejligheder maatte Fabrikantforeningernes Bestyrelser anvende al deres Indflydelse for at forhindre, at Stemningen blandt Medlemmerne skulde komme til det Punkt, da man ligefrem vilde forlange, at Foreningen skulde træde ud af Arbejdsgiverforeningen. Og naar en saadan Skilsmisse ikke fandt Sted, hidrørte det i første Linie fra, at man ved Lock-ouden i 1897

havde faaet Øjet klart aabnet for, at Arbejderne ved deres Solidaritet og Offervillighed sad inde med en uventet Modstandsevne, og at Arbejdsgiverne ligeoverfor denne Kendsgerning følte, at de kun havde den ene Vej at gaa, nemlig at styrke deres Foreninger *indadtil* gennem organisatoriske Bestemmelser, *udadtil* gennem Sammenslutninger med andre Fag, saaledes som sket var ved Arbejdsgiverforeningen af 1896.

Konsolideringen *indadtil* fik sit synlige Udtryk i, at der til Understøttelsesfonden i Aarets Løb kunde henlægges c. 18,000 Kr., nemlig 1 % af den i 1897 — under Lock-ouden — udbetalte Arbejds løn. Endvidere var der en stærk Tilgang til Bureauet, som begyndte Aaret med c. 4100 Arbejdere, i September omfattede 5200, hvilket Tal ved Kleinsmedemester- og Mekanikerforeningens og Cyclefabrikanternes Tilslutning ved Aarets Slutning steg til ca. 6000.

Ganske naturligt blev Følgen af denne Udvikling af Bureauets Virksomhed, at den Tid, Sekretæren kunde ofre paa sin Hovedvirksomhed som Assistent i Landbygningernes Brandforsikring, blev kortere og kortere, tilsidst altfor generende kort, og at hans Lejlighed, der hidtil ogsaa havde huset Foreningens Arkiv, blev for lille. Bestyrelsen gjorde da det første store Skridt i Retning af Evolution, idet den satte Cand. polit. Helsing i Stand til at opgive Brandforsikringen for helt at gaa over til Jærnindustrien og flytte hen i en større Lejlighed Sortedamsgade 5, 3. Sal, i hvis ene Værelse Foreningen fik sit Bureau fra April 1898.

Derimod gik det som berørt ikke saa godt med Styrkelsen *udadtil* ved Samarbejdet med Arbejdsgiverforeningen. Det var jo det første Aar, man arbejdede sammen; der var meget, der skulde affiles paa begge Steder, mange

nedarvede Overbevisninger maatte lutres, vejes og opgives, gensidig Tillid fandtes kun i ringe Grad, og navnlig var der en Opfattelse af Jærnindustrien, som hidrog til, at Maskineriet kun langsomt kom til at arbejde godt sammen, nemlig den, som fik sit Udtryk i Kælenavnet „det urolige Hjørne“, saaledes som navnlig Haandværkets Mænd havde døbt Jærnindustrien. Og dette Navn var ikke alene møntet paa dens Arbejderstab, men ogsaa, og maaske fortrinsvis, paa dens Ledere, der i Almindelighed ansaas for at være angrebne af en permanent Lock-out-Syge — en Anskuelse, der ganske sikkert i Tidernes Udvikling har givet Plads for blidere Følelser.

Men den Gang saa man ofte hellere Jærnindustriens Mænd ude af Døren, end man vilde tage dem med paa Raad, hvad der ogsaa kom stærkt frem ved de iøvrigt ganske ubetydelige Konflikter, som Aaret bragte med sig.

Saaledes f. Eks. ved Forhandlingerne med Støberiarbejderne og Modelsnedkerne, gamle Sager fra 1897.

Modelsnedkerne forlangte 40 Øre Minimalløn, og forskellige andre Krav opstilledes; senere omsattes Fordringen om Minimallønnen til et Krav om en almindelig Lønforhøjelse, og eventuelt forlangte Fagforeningen Spørgsmaalene afgjorte ved Voldgift. Alt, lige fra Minimallønnen til Lønspørgsmaals Afgørelse ved Voldgift var imod Fabrikantforeningens hele Fortid, og den bragte derfor Sagen frem for Arbejdsgiverforeningen, som i sit Svar af 15. Marts hævdede, at Fabrikantforeningen burde „opgive sin Vægning ved at lade de paagældende Spørgsmaal afgøre ved Voldgift“, thi „efter Arbejdsgiverforeningens Vedtægter bør de foreliggende Spørgsmaal nemlig absolut underkastes en Voldgiftsafgørelse, naar mindelig Overenskomst ikke kan naas“ et Standpunkt, som faldt Fabrikantforeningen svært for Brystet, og som Arbejdsgiverforeningen nu forlængst har opgivet.

Der holdtes Generalforsamling derom; man drøftede, om man ikke ved Arbejdsgiverforeningens Stilling blev nødt til enten at melde sig ud eller forlige sig med Minimallønnen — men saa fandt man paa den Udvej, at man ordnede sig i Mindelighed med Modelsnedkerne og saaledes hverken fik Minimalløn eller Voldgift.

Med Støberiarbejdsmændene gik det ikke saa godt. Her fandt man sig i sin Skæbne og gik til Voldgift, hvis Opmand blev daværende Direktør Bramsen. Voldgiftskendelsen faldt d. 8. Juli, og den skulde staa ved Magt mindst et Aar. Det viste sig imidlertid hurtigt, at forskellige Punkter i Kendelsen fortolkedes forskelligt. Det naturligste havde nu været, at man havde vist den tilbage til Voldgiftsretten med Anmodning om at faa at vide, hvad der stod i den. Det foreslog Fabrikantforeningen, men det vilde Arbejdsmændene ikke; de paaberaabte sig, at Kendelsen var falden, og nu var det rimeligst, at Fortolkningen henvistes til det saakaldte „Fællesudvalg“, som under d. 26. April 1898 var dannet ved Overenskomst mellem Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund som en midlertidig Institution, indtil den i Forliget af September 1897 omhandlede Arbejdsdomstol kunde blive oprettet. Først hen i November kom Forbundets Indankning af de foreliggende Stridsspørgsmaal frem for Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse, som spurgte, om Fabrikantforeningen havde noget at indvende imod at lade Fællesudvalget afgøre Sagen.

Fabrikantforeningen svarede imødekommende, men stillede paa direkte Foranledning fra Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse den udtrykkelige Betingelse, at der skulde gives Fabrikanterne Adgang til mundtligt eller skriftligt at fremsætte Motiveringen af deres Fortolkning af de omstridte Punkter. Herefter ventede man taalmodigt paa at

faa en Tilsigelse til et Møde; der kom ingen Forhandling, derimod fik man i Januar Maaned 1899 Fællesudvalgets Kendelse, som gik Fabrikanternes Opfattelse ganske imod, ja endog paalagde dem Sagens Omkostninger. Først længe efter fik man at vide, at Forklaringen paa denne Sags mærkelige Forløb var den, at Arbejdsgiverforeningen i Skrivelsen til Fællesudvalget om, at Fabrikantforeningen vilde underkaste sig dens Kendelse, ikke med et Ord havde omtalt den opstillede Betingelse, nemlig en forudgaaende Forhandling.

Under den kombinerede Konflikt i Foraaret, som omfattede Arbejdsstandsningerne hos Malerne og Vognmændene i København, N. A. Christensen, Nykøbing paa Mors, Brandt i Odense, Skive Jærnstøberi og C. Wendt i København, kom det ogsaa til stærke Sammenstød mellem Arbejdsgiverforeningens og Jærnindustriens ledende Mænd, idet man aldeles ikke var tilfreds med Forliget, hvormed Strejkerne hævedes. Den menige Stemning indenfor Arbejdsgiverforeningen viste sig paa Generalforsamlingen d. 13. April at være meget fast, og navnlig forlangte Jærnindustrien, at man ikke burde give efter for Kravet om 9 Timers Arbejdsdag i noget af Fagene, hvorfor ogsaa Bestyrelsen fik Bemyndigelse til paa Foreningens Vegne at anvende de yderste Midler, der stod til Arbejdsgiverforeningens Raadighed for hurtigst muligt at tilvejebringe ordnede Arbejdsforhold — med Fastholdelse af 10 Timers Arbejdstid hos Malerne.

Imidlertid — paa Grund af stor Ulyst til Konflikt — opgaves dette Standpunkt ganske af Bestyrelsen, som afsluttede et kombineret Forlig af 26. April, hvori ogsaa indgik Konstitueringen af Fællesudvalget, som nævnt ovenfor. Generalforsamlingen i Arbejdsgiverforeningen, som d. 27. April skulde godkende dette Forlig, var der-

for ikke blid. Der faldt haarde Ord og Bebrejdelser paa Grund af de skiftede Standpunkter, men Forliget maatte naturligvis akcepteres; at desavouere sin Bestyrelse faldt ingen ind. Herefter forlangte Bestyrelsen, at Generalforsamlingen med $\frac{2}{3}$ Flertal skulde udtale, at Forliget ikke var et Nederlag — ellers vilde Bestyrelsen trække sig tilbage. Et Forsøg paa at faa Bestyrelsen til at opgive dette uheldige Forlangende og nøjes med et Tillidsvotum fra Forsamlingen førte ikke til noget Resultat — saa maatte man bide i det sure Æble og stemme, og da Afstemningen gav 36 for, at det ikke var Nederlag, medens 4 stemte imod og 15 Stemmesedler var blanke, blev Bestyrelsen.

Alt dette satte meget ondt Blod indenfor Jærnindustrien, men Besindigheden sejrede, og man fik bragt Forlangenderne om at udmelde Fabrikantforeningen til Tavshed. Man valgte den Vej at protestere ved givne Lejligheder og iøvrigt afvente Begivenhedernes Gang.

Konflikter var der mange af i Aarets Løb; de fleste var ganske ubetydelige og ordnedes nogenlunde ved Organisationernes Mellekomst, saaledes f. Eks. Mogensens Smede- og Maskinarbejder-Strejke for at faa Maskinarbejder Eckfeldt fjernet, Formerstrejken hos C. Wendt og et Utal af Klager.

Kun en enkelt Konflikt fik større Dimensioner, nemlig Smedestrejken paa Københavns Flydedok. Det drejede sig om nogle Lønforhøjelser; Sagen gik til Mægling, derefter skulde den til Behandling mellem Bestyrelserne. Fra Fabrikantforeningen fremkom da et skriftligt Forslag, som besvaredes med, at ca. 100 Smede udeblev fra Arbejdet d. 8. September med fuld Billigelse fra Hovedbestyrelsens Side. Strejkelister udsendtes og Sagen indberettedes til Arbejdsgiverforeningen, men da man paa

Forbundets Foranledning kom sammen til Forhandling d. 10. September, enedes man hurtigt om, at Arbejdet skulde genoptages d. 13. s. M. og Stridspunkterne afgøres ved Forhandling.

Under denne Sag blev det oplyst, at Smede- og Maskinarbejdernes Forbund ikke hørte ind under De samvirkende Fagforbund og derfor intet havde at gøre med Arbejdsdomstolen, det saakaldte Fællesudvalg. Fabrikantforeningen gjorde Arbejdsgiverforeningen bekendt med dette Forhold og har ved andre Lejligheder mindet om, at det ved de Aftaler, der blev truffet ved Samtalerne forud for Forliget af September 1897, var Forudsætningen, at Smedeforbundet skulde indmelde sig i De samvirkende Fagforbund. Ved at Smedeforbundet saaledes stod ganske frit ligeoverfor De samvirkende Fagforbund og Fællesudvalget, medens Fabrikantforeningen var undergivet Arbejdsgiverforeningens Kontrol, blev Forholdet ganske ulige og Fællesudvalget temmelig betydningsløst for Fabrikantforeningen. Arbejdsgiverforeningen gjorde imidlertid intet for at faa dette rettet, og med nogen Ret saa Fabrikanterne heri en Mangel paa Interesse for dem, der let nok forøgede den en Gang opstaaede Bitterhed.

Endnu skal blot berøres, at Flydedokkens Arbejdsmænd efter nogle resultatløse Forhandlinger meddelte Værftet, at hvis det ikke vilde begynde Underhandlinger med deres Forbund den næste Dag, vilde Arbejdsmændene nedlægge Arbejdet Dagen derpaa, d. 23. Juli. Flydedokken, der kort i Forvejen var traadt ind i Fabrikantforeningen, sendte Sagen til Bestyrelsen, men en Forhandling kunde ikke komme i Stand saa hurtigt, og Arbejdet blev nedlagt til den opgivne Tid. Da Forbundet dernæst hævdede, at det ingen Anelse havde om, at Flydedokken var Med-

lem af Fabrikantforeningen, kom Forhandling hurtigt i Gang, og Strejken hævedes i Løbet af faa Dage.

Aaret 1898 blev rigt paa Domme i Retssager fra Lock-ouden. Fabrikantforeningernes Formænd anlagde Sag imod Forbundets Formand, fordi han havde beskyldt dem for at have udsendt „bevidst usandfærdige Meddelelser“, hvilket kostede ham i hver Sag 100 Kr. i Bøde og 60 Kr. i Sagsomkostninger.

Mest Interesse havde dog en Masseproces fra en Del Arbejdere, der var nævnt i forskellige Blade, fordi de havde arbejdet under Lock-ouden, og derfor betittedes „de lock-outende Fabrikanters Hjælpere“. Den første Sag paa-dømtes d. 7. Marts 1898, 30 Kr. Bøde og 60 Kr. Omkostninger. Dette gjorde, at Forbundet søgte at faa Forlig i Stand for at undgaa de øvrige Sagsanlæg, der jo alle vilde faa samme Udfald, og efter nogen Forhandling lykkedes det ogsaa d. 12. Maj at afslutte en mindelig Overenskomst, som gik ud paa, at Forbundet skulde betale til Fabrikantforeningens Sagfører 1500 Kr., som med Fradrag af Sagsomkostningerne skulde gaa til Finsens Lysinstitut. Endvidere forpligtede det sig til ikke direkte eller indirekte at nævne de i Fagbladene Aaret forud offentliggjorte Navne i Blade eller ved Opslag i Forsamlingslokaler eller paa andre Steder paa Grund af, at de havde arbejdet under Lock-ouden. Endelig skulde Forliget meddeles de interesserede Arbejdere og en Meddelelse gives derom gennem Ritzaus Bureau, hvilken Meddelelse i ethvert Fald skulde optages i „Social-Demokraten“ i København, Odense og Aarhus samt i „Fagblad for Smede og Maskinarbejdere“, „i den almindelige Tekst og med almindelige Typer“, tilføjes der.

Og d. 29. August — saa lang Tid krævede Sagens

definitive Ordning — kunde man til Finsens Lysinstitut indbetale 944,86 Kr.

Ganske usandsynligt er det ikke, at Forbundets Formand H. P. Hansens Fratræden d. 1. Oktober 1898 staar i nogen Forbindelse med alle disse Forhold. Formandspladsen besattes med Vald. Olsen indtil Kongressen Foraaet 1899.

Henimod Aarets Slutning fandt et Personskifte Sted indenfor Bestyrelsen, idet Direktør Helweg, der siden Februar 1893 havde været Foreningens Formand, nedlagde sit Mandat som Medlem af Bestyrelsen, efter at han i længere Tid havde følt, at han paa væsentlige Punkter var uenig med den øvrige Bestyrelse. Direktør Ludv. Christensen indtraadte i hans Sted; hans Valg godkendes af Generalforsamlingen d. 16. November, og han valgtes til Foreningens Formand.

I Aarets Løb optoges Aktieselskabet Hellerup Skibsværft & Maskinbyggeri (Holm & Collerup), Aktieselskabet Københavns Flydedok & Skibsværft samt Firmaerne Monies & Andersen og F. L. Smidth & Co. Aktieselskabet Koefoed & Hauberg og Firmaet Marstrand, Helweg & Co. gaar nu ogsaa i Medlemslisten sammen i Aktieselskabet Titan. Medlemsantallet steg saaledes fra 27 til 30.

Firmaet F. A. H. Petersen & Ludv. Christensen gaar over til Aktieselskabet Vølund.

Aar 1899.

Den store Lock-out — det er Aarets Stempel.

Titan-Konflikten — Snedker-Lock-ouden — Den store Lock-out — Forhandlinger med dansk Smede- og Maskinarbejderforbund om Overenskomsten af Marts 1900 — det er Aarets Stadier i Forholdet mellem Arbejdsgivere og Arbejdere, bevægende sig fra vilde Forpostfægtninger gennem den store Krig til fredelig Gerning.

Paa Aarets Generalforsamling d. 25. Februar kom Bestyrelsen til at bestaa af:

J. Caroc,

Ludv. Christensen, Formand,

S. C. Hauberg,

P. N. Holst,

H. Neergaard,

samt H. H. Schou, 1. Suppleant,

Alex. Foss. 2. do.

Aarets første Uge bragte Titan-Konflikten.

Direktionen for Aktieselskabet Titan havde i Løbet af 1898 flere Gange forsøgt at faa Akkorderne i Selskabets Centrifugeafdeling nedsatte, da man vidste, at mange af dem var urimelig høje, hvad der bl. a. fremgik af den Præcision, hvormed Arbejderne holdt sig til den i Klubben aftalte Maksimalfortjeneste. Forsøgene var imidlertid stran-

dede paa Klubvedtagelser om, at man ikke vilde indlade sig paa nogen Reduktion i de bestaaende Akkordpriser.

Direktionen gik da den Vej, at den d. 4. Januar 1899 ved Opslag lod bekendtgøre for Centrifuge-Arbejderne, at da de nævnte Forsøg paa at faa Forhandlinger i Gang om Forandring i Priserne var strandede, og man ikke kunde vedblive at betale de bestaaende Priser for Akkordarbejdet, vilde man fremtidig afskaffe Akkordarbejde, efterhaanden som de i Arbejde værende Akkorder udløb, og samtidig vilde en betydelig Forhøjelse i Timelønnen indtræde — hvilket blev fikseret til ca. 45 Øre pr. Time.

Dette erklærede Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund for et Brud paa Forliget af 1897 og forbeholdt sig at kræve Erstatning derfor.

Forbundets københavnske Afdeling vedtog da paa en Generalforsamling d. 8. Januar „at standse alt Arbejdet for Smede- og Maskinarbejdere paa nævnte Fabrik Onsdag d. 11. Januar 1899 Kl. 6, for saa vidt der ikke til den Tid er opnaaet Enighed mellem Organisationerne om Arbejdets Fortsættelse under *de gamle Forhold*, saa længe Forhandlingerne om Lønvilkaarene paa Centrifugeværkstedet varer.

„Skulde saadan Enighed opnaas, bemyndiger Forsamlingen Bestyrelsen og Hovedbestyrelsen til paa Arbejdernes Vegne at føre de nødvendige Underhandlinger og eventuelt afslutte endelig Overenskomst.“

Det var jo ganske klart, at, naar en Forandring i Akkordforholdene ikke kunde indtræde, saa længe Forhandlingerne førtes, saa vilde disse næppe have Udsigter til at føre til et Resultat — og Opslagene blev ikke tagne ned.

Fabrikantforeningens Bestyrelse gav Titan fuldt Medhold, og en Generalforsamling d. 10. Januar udtalte, at

den ansaa det for „nødvendigt at møde en eventuel Strejke med alle de Midler, der staar til Raadighed.“

Efter at Strejken var etableret til den fastslaaede Tid, blev Sagen indberettet til Arbejdsgiverforeningen, der d. 16. Januar holdt en meget vellykket Generalforsamling i Witmacks Lokale med klare og bestemte Beslutninger. Etatsraad Andersen meddelte en Brevveksling, han havde haft med Folketingsmand Jensen om denne Sag, og gav Titan fuldt ud Ret. Man vedtog at forlange Strejken hævet samt Svar senest d. 21. Januar; hvis Svaret var utilfredsstillende, skulde der derefter meddeles De samvirkende Fagforbund, at hvis Strejken ikke var hævet inden d. 25., skulde Jærnindustrien lukke d. 26., og hvis dette ikke hjalp, og Arbejdet ikke genoptoges d. 30., skulde Bygningsfagene lukke.

En Skrivelse afgik straks og fik under 21. Januar et afvisende Svar fra De samvirkende Fagforbund, hvorefter der samme Dag fra Arbejdsgiverforeningen afgik Skrivelse til Fabrikantforeningerne om at „træffe alle fornødne Foranstaltninger til, at samtlige under Deres Forening hørende Fabrikker og Værksteder lukkes Onsdag d. 25. ds. Kl. 6 Aften, saafremt Arbejdet i Titans Maskinfabrikker ikke bliver genoptaget senest samme Dags Morgen Kl. 6.“

Denne resolute Optræden, som intet lod tilbage at ønske i Tydelighed, gjorde et overordentlig gunstigt Indtryk, og paa et stort Møde af Fabrikantforeningernes Medlemmer i Wivels Lokale d. 24. Januar var sikkert Arbejdsgiverforeningens ledende Mænd saa populære som ingensinde før. Ikke en Stemme rejste sig mod at gaa til Kamp; man fandt, at man ubetinget havde Retten paa sin Side, og alt var rede til at lukke over hele Linien.

Men, galt gik det dog, ganske uforskyldt fra Jærn-

industriens Side. Samme Dag, altsaa d. 24. Januar Kl. 1, var der indkaldt til et Forhandlingsmøde mellem Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse og Udvalget for De samvirkende Fagforbund, hvori ogsaa Direktør Helweg deltog som Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse.

Hen paa Eftermiddagen blev der telefoneret til Wivels Lokaler efter Ludvig Christensen som Foreningens Formand og S. C. Hauberg som den, der i Titan nærmest havde med de strejkende Arbejdere at gøre, om at komme til Mødet i Arbejdsgiverforeningen.

Det blev et overordentlig ubehageligt Møde, som næppe vil glemmes af de to. For det første fandt de Repræsentanter fra Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund til Stede, som havde deltaget i Udarbejdelsen af et Forlig, der allerede forelaa i Udkast, uden at Fabrikantforeningerne havde været repræsenterede ved andre end Direktør Helweg, der deltog som Medlem af Hovedbestyrelsen. Men desuden var Forligsforslaget uantageligt, dels fordi det gav Smedeforbundets Bestyrelse Ret til at deltage i Forhandlingerne om ganske private Akkordpriser, hvilket Jærnindustrien aldrig nogensinde havde indladt sig paa, og dels fordi det var uklart affattet og kunde forstaas, som om Arbejdet ikke skulde genoptages, førend man var enig om Akkordpriserne. Om disse to Punkter stod der en hidsig Kamp, hvor de to tilkaldte følte sig forladte af alle Mødets Deltagere.

Det gik saa varmt til, at det hele var lige ved at gaa i Stykker — saa gik man hen og spiste en trykkelig og uhyggelig Middag for atter at mødes om Aftenen.

Det første Divergenspunkt kom man over ved at vedtage, at Repræsentanterne for Forbundet kun skulde være til Stede ved det indledende og afsluttende Møde om Akkordpriserne, medmindre baade Titan og Arbejderne

var enige om at tilkalde dem. Det andet Punkt blev et aabent, uafgjort Stridspunkt.

Der stod nemlig, at Arbejdet skulde genoptages d. 26. Januar, men tillige, at til Udvalget om Akkordforhandlingerne skulde vælges 2 af de „Centrifugearbejdere, der „have været beskæftigede paa Titan efter sidstnævnte Dato „(d. 4. Januar), og som meddeler Fabrikken, at de er vil- „lige til, naar der opnaas Enighed om de fremtidige Ak- „kordpriser, atter at indtræde i deres Pladser.“

Fra Titans Side hævdedes nu, at heri stod, at Centrifugearbejderne først skulde gaa i Arbejde, naar man var enig om Akkordpriserne, altsaa Forhandlingerne skulde føres under en Strejke, der var gjort lovmedholdelig gennem Forliget; ja, den enkelte Arbejder var ikke en Gang pligtig at begynde, førend man var enig om *alle* Akkorderne. Efter et Sammenstød mellem Jærnindustriens Repræsentanter og Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse om, hvad der stod i Forliget, indrømmedes det fra Smedeforbundets Side, at de ogsaa opfattede dette som Meningen — og trods det, og trods stærke Protester fra Titan blev Forliget underskrevet hen paa Aftenen.

Og de to „tilkaldte“, Christensen og Hauberg, vendte tilbage til Wivel, hvor Jærnindustriens Medlemmer troligt ventede for at faa Udfaldet at vide.

Den Harme, som fyldte alle Mødets Deltagere, efter at den rene og usminkede Meddelelse om det uforstaaelige Nederlag var bleven givet, var ganske ubeskrivelig. Man krævede øjeblikkelig Udtrædelse af Arbejdsgiverforeningen, og havde ikke Titans Direktør, som jo fik de første egentlige Smerter at føle, tilligemed Bestyrelsen ganske bestemt fraraadet overilede Skridt, kunde Ophidselsen i den sene Nattetime let have draget kedelige Følger efter sig.

Længe efter Midnat vedtog man at fortsætte Generalforsamlingen den næste Dag, og her vandt da den Stemning efterhaanden Overhaand, at man burde finde sig i sin Skæbne og acceptere Forliget. Men inden man endnu var kommen til Afstemning, indløb der fra Arbejdsgiverforeningen en Skrivelse, hvorved den til samme Aften bebudede Lock-out blev afløst. Hermed var Sagen afgjort, og under umaadelig Bevægelse blandt de mange Mennesker, som den alvorlige Situation havde bragt sammen til Generalforsamlingen, vedtog man en Resolution, hvori man, næst efter at udtale, at man ikke turde paatage sig det Ansvar at nægte at acceptere det afsluttede Forlig, dybt beklagede, at Arbejdsgiverforeningen havde ført Forhandlingerne med De samvirkende Fagforbund i Nærværelse af Repræsentanter for Smedeforbundet saa vidt, at Drøftelsen af Sagens faktiske Forhold var afsluttet, og der allerede forelaa et Forligsudkast, førend Fabrikantforeningens Repræsentanter blev tilkaldte, samt yderligere beklagede, at dens Repræsentanter under disse Forhold overhovedet ikke havde afholdt sig fra at deltage i Forhandlingerne.

Kl. 1 samme Dag, altsaa inden denne Resolution kom Arbejdsgiverforeningen i Hænde, holdt dens københavnske Repræsentantskab Fællesmøde med Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse, som her erklærede ikke at ville modtage Genvalg paa den til Mandag d. 30. Januar indkaldte Generalforsamling.

Repræsentantskabet nedsatte et Udvalg for at tage under Overvejelse, hvad der var at gøre under den Eventualitet, at man skulde finde en ny Bestyrelse til Arbejdsgiverforeningen.

Lock-ouden afløstes — men Enden var ikke endda. I de faa Dage inden Arbejdsgiverforeningens Gene-

ralforsamling d. 30. Januar rejstes der den voldsomste Agitation imod dens Bestyrelse for at faa flere af dens ledende Mænd fjernede, nu da de havde erklæret ikke at ville modtage Genvalg, og man veg ikke tilbage for at rette Angrebet imod selve Olympens Top. Agitationen var saa energisk, baaret som den var af berettiget Harme, at Oppositionen om Morgen, som Generalforsamlingen skulde afholdes Kl. 12, havde vundet en overvældende Majoritet for sine Anskuelser indenfor selve Repræsentantskabet, men i det givne Øjeblik viste det sig, at den manglede en Leder, der kunde tage Slagets Førelse op imod den erfarne General paa Modstandernes Side.

Og for anden Gang led Jærnindustrien et ydmygende Nederlag under Titan-Konfliktens Forløb.

Efter Aflæggelsen af Aarsberetningen, hvori det lempe- ligt og uden Understregninger berørtes, hvor mange af det foregaaende Aars Konflikter der skyldtes Jærnindus- trien, „det urolige Hjørne“, rettedes et stærkt Angreb paa denne paa Grund af den efter Lock-outens Aflysning til Ar- bejdsgiverforeningen sendte Resolution. Jærnindustriens Talsmænd var absolut de smaa i den paafølgende Diskus- sion; dens Slutningskamp blev slet ført.

Slaget var tabt — Oppositionen i Repræsentantskabet var blæst væk, og en bestyrelsesvenlig Liste, hvorpaa Fa- brikantforeningens Formand, Ludv. Christensen, fandtes, blev foreslaet.

Nu stillede Bestyrelsen imidlertid som Betingelse for at modtage Genvalg, at man skulde afstemme om, hvorvidt Forliget i Titan-Konflikten var godt eller ej. Dette burde ganske sikkert Generalforsamlingen og særlig Jærnindu- strien have været forskaanet for.

Saa stemte man. Bestyrelsen havde forlangt, at Spørgs- maalet skulde besvares med $\frac{2}{3}$ Ja af de afgivne Stemmer.

Arbejdsgiverforeningen lystrede; Forliget var godt, og Bestyrelsen blev genvalgt; Ludvig Christensen blev Næstformand.

Og imidlertid forhandlede Titans Direktion med Arbejderne om Akkordpriserne, og Forhandlingerne fandt Sted som forudset og forudsagt under ganske lovmedholdelige Strejkeforhold. Arbejderne tog det med stor Ro og viste et Minimum af Medgørlighed men et desto større Kvantum Taalmodighed, thi de vidste jo, at Titan var den lille efter et saadant Forlig og maatte give efter. Arbejdet blev først optaget paa Centrifugeværkstedet d. 18. Febr., og Akkordpriserne, som i de næste 2—3 Aar nedsattes 20 à 50 0/0, fik denne Gang kun en Reduktion af 7—10 0/0.

Naar man nu ser tilbage til disse bevægede og vrede Dage, skal det indrømmes, at det var godt, at det gik, som det gik, og at det ikke lykkedes at vælte Arbejdsgiverforeningens Bestyrelse, og maaske var det ubevidst Ansvar for, hvad der vilde ske, der bragte Oppositionen til at vakle, netop da Sejren syntes vis. Og dertil kom, at Arbejdsgiverforeningens Hovedkvarter umiddelbart efter disse Episoder forandrede Kulør lige overfor Jærnindustrien.

Maaske havde man faaet et andet Syn paa Fabrikantforeningens ledende Mænd, maaske har Fabrikantforeningens Formand meget hurtigt faaet bibragt forskellige af Arbejdsgiverforeningens Spidser det Indtryk, at intet var Fabrikanterne kærere end at faa Lov til at arbejde i Fred, og at de saa Vejen dertil gennem en stærk Arbejdsgiverforening, der altid var rustet til at forsvare sig — nok er det, i Løbet af faa Uger havde Henvendelser bl. a. fra Murermester Vilh. Køhler, som i de følgende Aar kom til at staa i et varmt Venskabsforhold til flere af Jærnindustriens ledende Mænd, faaet et vigtigt Samarbejde i Gang

med dem, saaledes ved Udarbejdelsen af Arbejdsgiverforeningens nye Love, og efter det voldsomme Sammenstød under Titan-Konflikten udviklede der sig under et næsten uafbrudt fredeligt Forhold en Samvirken mellem Arbejdsgiverforeningen og Jærnindustrien, der sikkert har baaret gode Frugter til begge Sider.

Foreløbig blev Freden indenfor Jærnindustrien kun af kort Varighed. Et gammelt Divergenspunkt fra 1898 mellem Firmaet Smith, Mygind & Hüttemeier og dets Kedelsmede, som havde forlangt 35 Øre Minimalløn og 2 Øres Tillæg til alle Lønninger over 35 Øre, dukkede op paany. Der blev forhandlet, undersøgt Lønforhold paa andre Fabrikker, tilbudt mindre Lønforhøjelser for at faa Fred, Sagen kom til Forhandling mellem Fabrikantforeningen og Forbundets Bestyrelser — saa gik 72 Kedelsmede pludselig d. 22. Febr. Efter den sædvanlige Udveksling af Beskyldninger for Kontraktbrud enedes man endelig om, at Arbejdet skulde genoptages d. 11. Marts, for at Forhandlingerne kunde fortsættes. Det skete ogsaa til Dels; man enedes om at lade Spørgsmaalet om, hvorvidt Kedelsmedenes Fordring om Lønforhøjelse var berettiget, gaa til Voldgift, men man forlangte, at Forbundet skulde garantere, at Kedelsmedene blev i Arbejde saa længe, indtil Kendelsen forelaa. Dette vilde Forbundet ikke, saa meget mere som en planmæssig Affolkning var begyndt, og man nu paastod, at denne var berettiget, da Firmaet havde bragt et nyt Konfliktspunkt ind i Sagen, nemlig ved at sætte Arbejdsfolk til Maskinerne i Kedelsmedien. Endelig d. 8. April forlangte Fabrikantforeningen, at Arbejdet skulde optages senest Onsdag d. 11., man vilde da være villig til at gaa til Voldgift, hvad der imidlertid blev afslaaet af Forbundet i Skrivelse af 11. April.

Saa afholdtes en ekstraordinær Generalforsamling d.

11. April om Aftenen i Ny Rosenborg, hvor Bestyrelsen forelagde Sagen og forlangte Bemyndigelse til om fornødent at gaa til en Lock-out. Men Generalforsamlingen stemte imod Bestyrelsen paa 2 Firmaer nær, nemlig Flydedokken og Atlas. Hele Manøvren kom ganske uventet, dens Udspring oplystes ikke, men Bestyrelsen havde da ikke andet at gøre end at nedlægge sine Mandater, og en ny Generalforsamling indkaldtes til Torsdag d. 13. April. I Mellemtiden var det kommet til forskellige Drøftelser mellem Medlemmerne, og en anden Opfattelse af Bestyrelsens Optræden var bleven raadende. Efter en Art Mægling mellem de uenige Parter vedtoges Bestyrelsens Forslag med alle Stemmer mod 1 — og Bestyrelsen blev siddende efter denne eneste Mandatnedlæggelse fra en samlet Bestyrelse, som Foreningen nogensinde har oplevet.

Nu kunde Bestyrelsen atter tage fat; d. 26. April kom et Fællesmøde i Stand mellem Organisationernes Bestyrelser, hvorved saadanne Aftaler blev truffene, at Arbejdet kunde optages d. 2. Maj.

Da var „den store Lock-out“ allerede i Udvikling.

Paa Generalforsamlingen d. 15. Marts 1899 og Delegeretmødet d. 20. Marts konstitueredes først endelig „Dansk Arbejdsgiver- og Mesterforening“, og Lovene vedtoges.

Den første Konflikt var Snedkerkonflikten i 7 jydsk Byer — Indledningen til Aarets store Kamp. I Snedkerlauget havde der i Vinterens Løb været ført Forhandlinger om opsagte Priskuranter Landet over. Da Forholdene i Jylland ikke kunde ordnes trods gentagne Forhandlinger mellem Snedkerorganisationerne først i Jylland, derefter for hele Landet, blev Sagen, efter at Svendene fra 1. April havde erklæret Strejke i de 7 Byer, indanket for de øverste Organisationer, nemlig Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund. D. 13.

April opnaaedes der Enighed om en Ordning, hvorefter Svendene skulde gaa i Arbejde i de 7 Byer, og den underskrevs d. 15. April. Ved Overenskomsten ordnedes ogsaa Forholdene i Snedkerfaget i det øvrige Land, og blandt andet maatte Møbelsnedkerne i København vedtage en højere Timeløn som Betingelse for, at Jyderne skulde træde i Arbejde. Denne Overenskomst var som ved tidligere Lejligheder betinget af, at de stridende Parter tiltraadte den; erfaringsmæssigt betragtedes dette dog som noget formelt. Imidlertid, Mestrene tiltraadte den, Svendene forkastede den. Efter en ret betydelig Korrespondance mellem Hovedorganisationerne lod Forbundet foretage ny Afstemning i de 7 jyske Byer, ved hvilken Overenskomsten atter forkastedes. De samvirkende Fagforbunds Formand bragte Meddelelsen personlig til Arbejdsgiverforeningens Formand d. 28. April uden at give nogen Antydning af, at man vilde foretage yderligere Skridt. Da saaledes alle fredelige Midler var udtømte, gik Arbejdsgiverforeningen til det eneste Middel, den havde til sin Raadighed, nemlig at erklære Lock-out for alle Medlemmer af Snedkerforbundet d. 2. Maj.

Paa denne Maade kom Fabrikantforeningerne straks ind i Konflikten, idet alle Modelsnedkerne blev udelukkede.

Nu gik Snedkerforbundet til den tredje Afstemning, og d. 13. Maj meddeltes det Arbejdsgiverforeningen, at de jyske Svende var villige til at optage Arbejdet, men at nu var de københavnske Bygningssnedkersvende traadte ud af Snedkerforbundet, og De samvirkende Fagforbund erklærede, at dem havde de nu ingen Myndighed over.

Der var under denne Situation intet andet at gøre end at udvide Lock-ouden, og paa Arbejdsgiverforeningens Generalforsamling d. 19. Maj vedtoges det, at alt

Arbejde for Svende og Arbejdsmænd, for saa vidt disse hørte ind under Fagorganisationerne, skulde indstilles d. 24. Maj i alle under Arbejdsgiverforeningen hørende Virksomheder i følgende Fag:

Københavns Tømrerlaug,
 Københavns Murerlaug,
 De samvirkende Maskinsnedkerier og Savværker,
 Malerlauget i København,
 Foreningen af Fabrikanter i Jærindustrien i København,
 do. do. do. i Provinserne,
 Klejnsmedemester- og Mekanikerforeningen for København og Omegn,
 Dansk Træhandlerforening,
 Foreningen af Arbejdsgivere i Stukkaturfaget,
 Københavns Blikkenslagerlaug,
 Foreningen af Provinssavværker og Høvlerier,
 Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Østif-
 terne,

Centralforeningen af Malermestre i Østifterne,
 Centralforeningen af Murer- og Tømrermestre i Jylland.

Lock-ouden blev iværksat med al mulig Præcision til den bestemte Tid. De samvirkende Fagforbund indankede derefter det Spørgsmaal for „Fællesudvalget til Afgørelse af Arbejdsstridigheder“, hvorvidt forskellige af de i Lock-ouden deltagende Foreninger havde begaaet Brud paa bestaaende Overenskomster. Paa Anklagebænken sad ogsaa Fabrikantforeningen, og den fik selv syvende den bekendte salomoniske Dom af 24. Juni:

„Den stedfindende Lock-out skønnes ikke at være „et Retsbrud, som kan medføre Erstatning eller Bøde, „men derimod for saa vidt at være i Modstrid med de „mellem Parterne sluttede Overenskomster, som Lock- „ouden skønnes at være i Uoverensstemmelse med de

„Forudsætninger, som Klagerne kunne have haft Føje
 „til at gaa ud fra ved Overenskomstens Oprettelse.“

Udvalgets Medlemmer var Professor Deuntzer, Landstingsmand C. C. Andersen, Direktør Bramsen, Malermester Vilh. Hansen, Ingeniør N. C. Monberg, Borgerrepræsentant Gustav Philipsen og Forretningsfører for Murerforbundet H. Rasmussen.

Fællesudvalget konstituerede sig da som Enighedskammer. Hver af Parterne, De samvirkende Fagforbund og Arbejdsgiverforeningen, valgte tre delegerede til at føre Ordet ved Forhandlingerne; disse tre fra hver Side valgte atter to til at indtræde i Enighedskammeret.

Enighedskammeret kom derefter til at bestaa af:

Professor Deuntzer, Formand,
 Direktør L. Bramsen,
 Overretssagfører I. L. Busch,
 Murermester H. N. Fussing,
 Malermester Vilh. Hansen,
 Ingeniør N. C. Monberg,
 Landstingsmand C. C. Andersen,
 Borgerrepræsentant From-Petersen,
 Folketingsmand Harald Jensen,
 Folketingsmand Gustav Philipsen,
 Forretningsfører for Murerforb. H. Rasmussen,

og som delegerede:

Direktør Ludv. Christensen,
 Snedkermester Haslund,
 Arkitekt Thomsen,
 Formanden for Smedeforb., I. A. Hansen,
 Folketingsmand J. Jensen,
 Folketingsmand Lyngsie.

Der blev holdt en Række Møder i Enighedskammeret, men uden noget som helst Resultat. Kamret opløste sig

d. 15. Juli, og Professor Deuntzer nedlagde sit Mandat som Formand for Fællesudvalget. Saa begyndte Mæglerne at optræde; først Folketingsmand Trier og Borgerrepræsentant Marstrand. Derefter tog Veksellerer L. Bing, Direktør A. Heide og H. Trier fat, og en Forhandling kom i Gang mellem Formændene for Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund under de tre Herrer Mægling, som endte med et Forligsforslag, der vedtoges af Arbejdsgiverforeningen d. 5. August og af Fagforbundene d. 7., dog af de sidste med en Tilføjelse, der til Nød kunde være akcepteret af Arbejdsgiverforeningen; men De samvirkende Fagforbund, der vistnok havde faaet det Indtryk, at Forliget, trods Vedtagelsen — med kneben Majoritet — i Fagforbundene, ikke kunde gennemføres, satte nogle Kommentarer til, der gjorde Forslaget aldeles umuligt for Arbejdsgiverforeningen.

Henimod Midten af August udvidedes Lock-ouden til at omfatte Skræddermestrene, Teglværkerne og Cementfabrikkerne, men det varede derefter kun kort, førend de tre Mæglere atter traadte frem og tog Sagen op, og omsider endte „den store Lock-out“ ved Forliget af 5. September 1899, hvorefter Arbejdet optoges d. 9. September.

Forliget blev naturligvis fortolket til begge de stridende Parters Fordel, men Arbejdsgiverne tør dog vist med Rette hævde som noget, der var vundet, at de havde faaet anerkendt forskellige Krav, f. Eks. Retten til at lede og fordele Arbejdet; endvidere at det erklæredes for utilladeligt at lægge Hindringer i Vejen for saa stor en Arbejdsydelse fra en Arbejders Side, som hans Evner og Duelighed tillod; at man erkendte Retten for Arbejdsgivernes Tillidsmænd, f. Eks. Formænd, til at staa udenfor Fagforeningerne, og endelig, at man havde faaet faste Bestemmelser om Arbejdet for gennem Lovgivningsmagten at faa op-

rettet en permanent Voldgiftsdomstol til Bedømmelse af Brud paa Forliget, udrustet med Retten til at tilkalde Vidner.

For Arbejdsgiverforeningen betød hele denne store Lock-out en Styrkelse af Sammenholdet og en betydelig Tilgang af Medlemmer. For Jærnindustriens Forhold til Arbejdsgiverforeningen var Lock-ouren Vejen til, at dens 4 Mesterforeninger fra at være Industriens „uroelige Hjørne“ blev en af Arbejdsgiverforeningens sikreste og mest konsoliderede Afdelinger.

Og Forliget blev derfor ogsaa hilst med temmelig ublandet Glæde, ikke alene som en Udgang af en Konflikt, men ogsaa som en hæderlig Afslutning. Det vedtoges paa Fabrikantforeningernes Generalforsamling d. 6. Septbr., hvorefter Medlemmerne i stort Antal deltog i en nogenlunde improviseret Fællesspisning paa Hotel d'Angleterre.

Efter Lock-ouren fik Fabrikantforeningen endnu en Arbejdsstandsning, idet 19 Formere d. 20. Oktober nedlagde Arbejdet hos Smith, Mygind & Hüttemeier, fordi de ikke vilde arbejde sammen med en Mand, der stod udenfor Fagforeningen. Formerforbundet erklærede sig villigt til at lade Arbejdet optage straks og lade Konflikten afgøre ved Voldgift, naar vedkommende Arbejder fjernedes, indtil Kendelsen faldt; dette blev afslaaet, hvorefter Sagen gik til Arbejdsgiverforeningen. Denne henvendte sig derefter til De samvirkende Fagforbund, der erklærede, at denne Strejke aldeles ikke havde deres Godkendelse, og derefter lagde et stærkt Pres paa Formerforbundet for at faa det til at optage Arbejdet og lade Sagen afgøre ved Voldgift, hvad Forbundet ogsaa gik ind paa skulde ske d. 8. Novbr. Men Formerne kom ikke, fordi Smith, Mygind & Hüttemeier under Formerstrejken havde antaget tre Formere udenfor Fagforeningen, skønt Aktieselskabet iøvrigt

erklærede sig villig til at tage alle de strejkende Formere i Arbejde. Atter maatte Arbejdsgiverforeningen tage fat paa De samvirkende Fagforbund, som derefter foranledigede, at Formerne optog Arbejdet d. 14. November.

Hermed var det forbi med Konflikterne, dernæst kom Forhandlingerne, *dels* med Støberiarbejdsmændene, med hvem man troede at have opnaaet Enighed, men som paa en Generalforsamling d. 26. November forkastede Forslaget til Overenskomsten, *dels* med Smede- og Maskinarbejderforbundet, hvem man i Løbet af Efteraaret kom nærmere og nærmere. Forbundets bestemte Udtalelser om at ville stræbe efter at komme ind i roligere Forhold fandt ubetinget Sympati fra Fabrikantforeningens Side; gennem delegerede fra begge Parter førtes en Række Forhandlinger for at komme til Klarhed over, om det skulde være muligt at finde Former for en Overenskomst om de svævende Stridsspørgsmaal og gældende for nogle Aar. Medvirkende under disse Forhandlinger var ogsaa Bestræbelser for at knytte Burmeister & Wain og muligvis Helsingørs Skibsværft fastere sammen med Mesterforeningerne; thi man havde baade i 1897 og 1899 følt, hvilken Lammelse det var under en Konflikt, at disse to store Virksomheder ikke havde gjort fælles Sag med Mesterforeningerne. Da derfor Formanden i Aarets sidste Bestyrelsesmøde havde kunnet fremlægge nogle „Regler for Samarbejde paa Værkstedet“, som Kommandør Nielsen havde udarbejdet, fik disse langvarige Forhandlinger Vind i Sejlene, og man begyndte at forsone sig med den Tanke at vedtage en Minimalløn med Smedeforbundet, naar det til Gengæld kunde føre til en større Sammenslutning indenfor Jærnindustrien — men endnu laa alt i det uvisse.

Under alt dette, Konflikter og Forhandlinger, voksede Bureauets Virksomhed. Ulykkesforsikringen var kommet

til fra 15. Januar 1899, Foreningens Medlemsantal var steget, der krævedes mere Plads, end Sekretærens ene Værelse, hvor Bureauet boede til Leje, kunde yde. Foreningen var derfor gaaet til at leje Etagen under Sekretærens Lejlighed, Sortedamsgade 5, til udelukkende Brug for Bureauet, som flyttede derned ved April Flyttedag, altsaa kort før den store Lock-out, et betimeligt men ogsaa meget paatrængende Skridt.

Som Slut paa Lock-ouden, som Tak og Paaskønnelse for trofast Arbejde i Aarets Løb blev der d. 5. December overrakt Foreningens Formand, Ludv. Christensen, en Hædersgave, en Pengesum til en Rekreatjonsrejse, hvortil han nok kunde trænge. For Bestyrelsen gav Foreningen derefter en Middag d. 12. s. M. i Ny Rosenborg, hvor der var mere Hjerterum end Husrum til de mange Deltagere. Musikalske Medlemmer sang, komiske Medlemmer var morsomme, det var alt meget vellykket.

Foreningen, som sluttede forrige Aar med 30 Medlemmer, fik i 1899 Tilgang af Aktieselskaberne Recks Opvarmingskompagni og Weilbach & Cohn og Firmaerne Hein & Møller-Holst, Thorbrøgger & Co., Raadvaddams Fabrikker, Muxolls Eftfl. S. Falck, Th. Marstrands Eftfl. og Albert F. Hammel. Københavns Flydedok og Hellerup Skibsværft udmeldte sig til 1. Januar 1900, saaledes at Medlemsantallet ved Aarets Slutning var 36.

Ingeniør F. L. Smidth, f. d. $\frac{28}{5}$ 1850, døde d. $\frac{2}{6}$ 1899.

Aar 1900.

Marts-Overenskomsten er Aarets Hovedpunkt, Indledningen til en længere Overenskomst- og Forhandlingsperiode lige overfor Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, hvori kun meget faa Konflikter fik Arbejdsstandsninger til Følge. Selv om dette stod i meget naturlig Forbindelse med de mindre gode Tider og Konjunkturer, skyldtes det dog ogsaa i høj Grad Trangen saavel hos Fabrikantforeningen som hos Forbundet til at komme ind i rolige og stabile Forhold, som fra begge Sider erkendtes at være den rigtige og eneste Vej til Jærnindustriens Fremme.

Overenskomsten, den første, der nogensinde sluttedes mellem de to Organisationer udelukkende som Resultat af fredeligt begyndte og afsluttede Forhandlinger, kostede stort Arbejde; derfor ser det underligt ud, at Foreningens Medlemmer paa Aarets Generalforsamling d. 26. Febr. krævede Forandring i Bestyrelsens Sammensætning, ønskede den mindre „polyteknisk-akademisk“, mere værkstedskyndig og mere medgørlig ligeoverfor Arbejderne — og det netop i den Bestyrelse, som inaugurerede Overenskomstperioden.

Forandringen i Sammensætningen blev ikke saa stor, som enkelte Medlemmer havde ønsket. Bestyrelsen kom til at bestaa af:

J. Caroc,
 Ludv. Christensen,
 S. C. Hauberg, Formand,
 H. Neergaard,
 Ferd. Wienberg,

med

H. H. Schou som 1. Suppleant,
 Fr. Krog som 2. Suppleant,

idet Alex. Foss havde frabedt sig Genvalg.

Da Ludv. Christensen ikke vilde modtage Valg til Formand, valgtes Hauberg, medens Christensen blev Næstformand.

Forhandlingerne med Smedeforbundet, der endte med Marts-Overenskomsten, omtaltes flygtigt ved Aarsberetningen for 1899. De var, som omtalt, bleven paabegyndte faa Dage efter Afslutningen af den store Lock-out med et Fællesmøde mellem Bestyrelserne for Forbundet og de to Fabrikantforeninger d. 19. September 1899. Vel var det ikke udelukkende Fredens Aand, der kom til Orde den Dag fra Forbundets Side, men Fabrikanterne fik dog det ganske bestemte Førstehaandsindtryk, at naar Hovedbestyrelsens Formand, J. A. Hansen, der havde afløst Vald. Olsen om Foraaret, gjorde sig til Talsmand for hellere at tale sig til Rette end slaas, saa var det mere end blotte Ord — man følte straks her et Udslag af en Overbevisning.

Mødet, der bevægede sig i spredt Fægtning om alt det, der laa Organisationerne imellem, endte med Nedsættelsen af et Udvalg, der skulde forhandle videre, og dette Udvalg, der fra Fabrikanternes Side bestod af Ludv. Christensen, Holst, Lange og C. F. L. Sørensen (De Smithske Jærnstøberier og Maskinfabrikker i Aalborg), tog straks

fat. Fra Forbundets Side mødte J. A. Hansen, Vald. Olsen og Boesen.

Snart samlede Interessen ved disse Udvalgsforhandlinger sig om Minimallønnen og Klubberne. Der forelaa en Kongresbeslutning om, at Arbejderne ikke maatte tage Arbejde under 33 Øre; denne Beslutning søgte Klubberne rundt om i Landet at faa gennemført, dels ved at Arbejdere, der ikke havde saa meget, frivilligt eller tvungne dertil af Kammeraterne, tog deres Afsked, naar de forlangte denne Løn og ikke fik den, dels ved at paabyde arbejdssøgende ikke at tage Arbejde under 33 Øre.

Der var en Del Uro under Opsejling, Arbejdsgiverne i Udvalget fik da Forbundets Repræsentanter til at dele deres Opfattelse, at skulde en Overenskomst opnaas ad fredelig Vej, maatte Forholdene være rolige og ikke krydses af Forpostfægtninger, og i et sagligt og klart Cirkulære af 11. November 1899 paalagde Hovedbestyrelsen Klubberne Landet over at holde sig i Ro til Bedste for Forhandlingernes Fremme, hvilket ikke undlod at gøre et heldigt Indtryk paa Fabrikanterne.

Overfor Minimallønnen havde man dog vedblivende store Betæneligheder. Midt i November indtraadte imidlertid Forhandlingerne i en ny Fase, da man næsten tilfældigt kom paa Siden af Burmeister & Wain, som ikke var fri for at føle en Del Bekymringer for, at Aktieselskabet ikke i Længden skulde kunne magte Arbejderforholdene, naar det stod alene. Og navnlig maatte det jo være klart, at den Stilling, Aktieselskabet som Tilhænger af Overenskomsternes Vej indtog lige overfor Fagforeningerne, og som havde maaske sit stærkeste Rygstød i den Permanens af Krigstilstand, hvori den øvrige Jærnindustri levede, vilde blive stærkt rystet, hvis Fabrikantforeningerne sluttede en virkelig Fred med Forbundet,

og Aktieselskabet stod udenfor denne. Der hørte derfor ikke meget til at faa Burmeister & Wain til at interessere sig for Forhandlingerne, navnlig hvis et eventuelt Forlig ikke kom til at gribe forstyrrende ind i de bestaaende Forhold hos Aktieselskabet, og hvis dets Levetid faldt sammen med dettes Overenskomster, og Enden paa det blev, at Kommandør Nielsen mod Slutningen af Aaret gav Ludv. Christensen et bestemt Udkast til nogle „Regler om Samarbejdet paa Værkstedet.“

Fra Begyndelsen af Januar 1900 tog da Forhandlingerne med Forbundet bestemt Form med Kommandør Niensens Forslag som Udgangspunkt, og de gled over til den samlede Bestyrelse, hvor efterhaanden de nye Punkter i den eventuelle Overenskomst efter indgaaende Behandling vandt alle Medlemmerne. Minimallønnen var naturligvis det Punkt, man vanskeligst forsonede sig med; lettere gik det med Tillidsmandsinstitutionen, omend adskillige ikke rigtig havde Interesse for den. Ubetinget Bifald vandt Kontrollen med Klubberne, og man var tilfreds med Udtalelserne om Lærlingeforholdene, de faste Funktionærer og de almindelige Forhold om Samarbejdet; derimod var man ikke fornøjet med, at man efter et langt, brydsomt Arbejde for at finde en Løsning paa Spørgsmaalet om Anvendelse af ikke-faglært Arbejdskraft maatte opgive det, da det viste sig ugørligt at finde nogen som helst tilfredsstillende Ordning.

I det hele taget var det en meget omhyggelig Behandling, der blev Overenskomsten til Del, inden den forelaa færdig. En Mappe udviser saaledes 14 Udkast med stadig udviklende Forandringer, dels maskinskrevne, dels trykte, og mange var de Svingninger, som Indholdet undergik. Fra først af havde man gjort Regning paa at faa Helsingørs Skibsværft med, men det opgaves, da Tiden ikke var

moden endnu. Saa kom der midt i Januar en Konflikt hos Marius Knudsen i Odense, der nær havde bragt Forhandlingerne til at strandе. Endelig midt i Februar, da man mente, at der var gode Udsigter til, at en virkelig brugelig Overenskomst kunde opnaas, henvendte Fabrikantforeningerne sig til Klejnsmedemestrene og Vogn- og Beslagsmedemestrene. Derved kom nye Vanskeligheder ind i Forhandlingerne, idet Fabrikanterne stillede sig paa det Standpunkt, at Overenskomsten skulde gælde alle 4 Mesterforeninger, og altsaa ikke maatte indeholde noget, der ikke kunde akcepteres af dem alle. Men nu stod man med Minimallønnen paa 32 Øre, som Forbundet vilde indgaa paa lige overfor Fabrikantforeningerne, medens det forlangte 35 Øre hos Smedemestrene. Efter langvarige Forhandlinger om dette Punkt, uden at Enighed var opnaet, gled endelig Sagen i Orden d. 8. og 9. Marts; den første Dags Møde vil Hoveddeltagerne, der var i Ilden fra om Morgenen Kl. 10¹/₂ til 3¹/₄ Nat, næppe have glemt.

Man begyndte i Hotel Dagmar — Mesterforeningernes og Burmeister & Wains Repræsentanter — hvor hele Forslaget blev gennemgaaet for sidste Gang. Endnu laa Konflikten hos Marius Knudsen uløst; den maatte endes før eller samtidigt med Overenskomstens Vedtagelse. Kl. 4 afbrødes Mødet, og nogle af Deltagerne gik til Mæglingsmøde om nævnte Konflikt, og da man atter samledes Kl. 7 i Wiwels store Sal, kunde det meddeles, at Forbundets Hovedbestyrelse var gaaet med til at lade Arbejdet genoptage hos Marius Knudsen, naar Overenskomsten var sluttet.

Kl. 8 kom Hovedbestyrelsen for Smedeforbundet, og nu førtes der en meget varm Diskussion, navnlig om Smedemestrenes Minimalløn; det saa til Tider broget ud; midt under Mødet nedsattes et Udvalg, bestaaende af

Smedemestre og Medlemmer af Hovedbestyrelsen, som traadte af og under Ledelse af et af Fabrikantforeningens Bestyrelsesmedlemmer søgte at komme over Spørgsmaalet — men forgæves. Kl. 3¹/₄ Nat opgav man Haabet om at blive enige med det samme; man lagde dette sidste og eneste Divergenspunkt i Hænderne paa Smedemesterforeningernes og Forbundets Bestyrelser, der den næste Dag Kl. 1 sammen med Fabrikantforeningernes Formænd og Kommandør Nielsen skulde forsøge at komme til Enighed, og vedtog, at hvis Enighed opnaaedes, skulde Overenskomsten trykkes og anbefales af alle Forsamlingens Deltagere til Vedtagelse i de forskellige Foreninger. Og virkelig gik Tingene i Orden den næste Formiddag med samme Minimalløn for alle 4 Mesterforeninger.

I den københavnske Fabrikantforening vedtoges derefter Overenskomsten d. 16. Marts paa en Generalforsamling i Ny Rosenborg.

Hovedpunkterne i Overenskomsten var Tillidsmandsinstitutionen, Kontrol fra Hovedbestyrelsens Side med Klubberne, Ordning af forskellige Lærlingeforhold, Akkordforhold, Udstrækning af Overarbejde, Formændenes Forhold til Fagforeningen etc.; endvidere en Minimalløn paa 32 Øre, hvorfra undtoges ældre og svagelige Svende samt undtagelsesvis Svende i det første Aar efter udstaaet Læretid, dog kun med Fagforeningens Billigelse.

Overenskomsten kunde opsiges med 3 Maaneders Varsel, dog ikke før til 1. April 1901.

I Arbejdsgiverforeningen vandt den fuldt Bifald, og det har sin Interesse at anføre, at den Skrivelse, hvori Arbejdsgiverforeningen giver Jærnindustrien Approbation paa Overenskomsten, ender saaledes:

„Arbejdsgiverforeningen vilde anse det for at være af meget stor Betydning, at lignende Overenskomster til

„Fremme af et godt og tidssvarende Samarbejde mellem „Arbejdsgivere og Arbejdere ogsaa blev vedtagne af „Arbejdsgiverforeningens øvrige Medlemmer, og skal „derfor udtale det Haab, at det maa lykkes Dem og „Deres Arbejdere at gennemføre denne Overenskomst, „idet vi mener, at dette vil have Betydning ogsaa „langt ud over Fagets Grænser.“

Da man nu vel var kommen ud over Marts-Overenskomsten, gjordes der energiske Forsøg paa at udvide den til andre Fag, og navnlig begyndtes der Forhandlinger med Arbejdsmændene om deres Forhold til Smedene og Formerne, altsaa om Anvendelsen af faglært og ikke-faglært Arbejdskraft — men de strandede fuldstændigt. Man forsøgte at gruppere Arbejdsmændene og specificere deres Forhold ved forskelligt Arbejde; man forsøgte at udarbejde Forslag i mere almindelige Udtryk, man drøftede Arbejdsmændenes Stilling lige overfor de faglærtes Akkorder osv. — ikke et Skridt kom man ud af Stedet, bl. a. ogsaa fordi man stod lige overfor 2 Fagforeninger, der kæmpede imod hinanden hver for sine Interesser.

Medens disse Forhandlinger endnu var i Gang, fremkom der under 8. Juni Forslag fra Støberiarbejdsmændene om at faa en Overenskomst med en Minimalløn paa 33 Øre, forskellige Specialisttillæg og Udvidelse af „Fælles Værkstedtsregler“ til Arbejdsmændene; det var altsaa væsentligt Fordringerne fra 1899, hvorom Forhandlingerne endte i November 1899, efter at Fabrikantforeningens Forslag om en Minimal-Ugeløn paa 17.50 Kr. var blevet forkastet. Fabrikantforeningen svarede paa den nu fornyede Fordring, at den fandt det ubelejligt at forhandle om Minimalløn etc. i det Øjeblik, da man drøftede en Ordning af store Principspørgsmaal, vedrørende Anvendelsen af faglært og ikke-faglært Arbejdskraft, og da Støberiarbejds-

mændene ikke var fornøjede med dette Standpunkt, besluttede de paa en Generalforsamling d. 27. Juni at nedlægge Arbejdet i København. Sagen gik til De samvirkende Fagforbund og derfra til Arbejdsgiverforeningen, der gav Fabrikantforeningen Medhold, men foranledigede, at det kom til en Forhandling med Støberiarbejdsmændene den 7. og 10. Juli. Her tilbød Fabrikanterne at give dem 30 Øre Minimalløn og at udvide „Fælles Værkstedregler“ til ogsaa at gælde for dem; dette Tilbud forkastedes imidlertid den næste Dag af Støberiarbejdsmændenes Generalforsamling, og den 12. Juli etableredes Strejke.

Man forberedte sig straks paa en lang Krig, især da man paa Grund af alle foreliggende Omstændigheder ikke ønskede at faa den udvidet til andre Fag; derfor henvendte man sig ikke til Arbejdsgiverforeningen om anden Hjælp end den, der kunde ydes ved Forhandling og anden mundtlig Paavirkning. Men først maatte man have Klarhed over Arbejdsgiverforeningens Stilling til Spørgsmaalet, om Tiderne gjorde Kravet om højere Minimalløn end 30 Øre berettiget, og i den Henseende fik Fabrikantforeningen fuldt Medhold paa Møderne i Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse og Repræsentantskab.

Der nedsattes et Udvalg af Medlemmer af de to Fabrikantforeninger, som havde den Opgave at skaffe de københavnske Støberiers Arbejde udført enten i Provinserne eller i Udlandet; derved kom man ud over en Del Vanskeligheder.

Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund udsendte Dagen efter Strejkens Begyndelse et Cirkulære om, hvad Smedene havde Lov til at udføre af Arbejdsmandsarbejde, hvori Forbundet vistnok strakte sig saa langt, som det kunde, og som derfor ogsaa ganske naturligt ender saaledes: „Da det kan antages, at der angaaende dette Spørgs-

maal jævnlig vil komme Klager til os fra Arbejdsmændene, forbeholder vi os osv.“

Ulemperne ved Arbejdsmandsstrejken var ikke uoverkommelige, og Tiden sled ganske godt hen. Derimod var Stemningen meget forskellig indenfor Fabrikantforeningen, paa hvis Møder Forslag Gang efter Gang fremsattes, atter toges tilbage for derefter at optages af en anden æret Forslagsstiller, blot for at faa det forkastet. Og medens Møderne altid gav et bestemt Paalæg til Bestyrelsen om at holde ud, skete der dog mange private Henvendelser til Bestyrelsens Medlemmer om, at det vist vilde være bedst at fire lidt. Et Udslag af denne Tendens var et Mæglingforslag fra Smedeforbundets Formand I. A. Hansen og Folketingsmand Herman Trier, gaaende ud paa, at Strejken skulde hæves, og Fabrikantforeningens Forslag fra umiddelbart før Strejken skulde akcepteres, dog med et Dyrtdstillæg af 2 Øre, gældende til 1. April 1901; samtidig skulde alle Krav om Lønforhøjelser i Provinserne indstilles og maatte ikke rejses før 1. April 1901.

Mæglingforslaget forkastedes af Generalforsamlingen, og Strejken gik atter sin rolige Gang indtil Slutningen af September, da Dansk Arbejdsmandsforbund faar Forhandlingerne genoptagne og derefter et Fællesmøde afholdt den 1. Oktober, som atter fører til Underhandlinger mellem Støberiarbejdsmændenes og Fabrikantforeningens Bestyrelser, hvorefter Strejken hævedes den 12. Oktober, efter akkurat at have varet i 3 Maaneder, og uden at der var opnaaet noget som helst ud over, hvad der var tilbudt før Strejken.

Dette Resultat, der gennemførtes af Fabrikantforeningen i København uden Paakaldelse af anden Hjælp end loyal Støtte fra Provinserne, som ogsaa ydede den, vakte

med Rette Tilfredshed andre Steder, bl. a. i Arbejdsgiverforeningen.

I nær Forbindelse med Arbejdsmandskonflikten staaer Formerstrejken, som allerede begyndte saa smaat Dagen efter, at Arbejdsmaendene nedlagde Arbejdet, med at Formerne gik paa Frederiksberg Jærnstøberi. Derefter breder den sig noget paa Grund af Mangel paa Arbejdsfolk, indtil endelig De samvirkende Fagforbund under 10. August meddeler Arbejdsgiverforeningen, at deres Forretningsudvalg samme Dag har besluttet at henstille til Dansk Formerforbund at standse Arbejdet den 24. s. M. I Fortsættelse af denne Meddelelse fremsender De samvirkende Fagforbund under 16. s. M. Underretning til Arbejdsgiverforeningen om, at Formerforbundets Hovedbestyrelse har erklæret, at Formerne „ere villige“ til at standse alt Formerarbejde den 24. August. Hele denne Form for „Strejkevarsel“ var imidlertid noget paafaldende, og man troede bestemt at vide, at paa den Generalforsamling i Formerforbundet, der som „kompetent Forsamling“ havde vedtaget Strejken, havde der ikke været den tilstrækkelige Majoritet for Strejken, som foreskrevet ved Forliget af 5. September 1899.

Arbejdsgiverforeningen meddelte allerede, inden Strejken blev iværksat, De samvirkende Fagforbund, at Fremgangsmaaden ikke havde været lovmedholdelig, hvortil der blev svaret, at det var De samvirkende Fagforbunds Forretningsudvalg, der havde taget Beslutningen om Strejken, at Udvalget var den „dertil kompetente“ Forsamling, og at Beslutningen var tagen med den foreskrevne Majoritet.

Arbejdsgiverforeningen indankede Sagen for den permanente Voldgiftsdomstol, der var bleven oprettet i Henhold til Lov af 3. April 1900. Den 15. September faldt Kendelsen, som gik ud paa, at De samvirkende Fagfor-

bund havde brudt Forliget af $\frac{5}{9}$ 1899 og dømtes til at betale Arbejdsgiverforeningen 500 Kr. samt Voldgiftsretten 50 Kr. i Sagsomkostninger.

Herefter hævedes Strejken, og Arbejdet genoptoges efterhaanden i Slutningen af Maanedene, dog gav Formerforbundet først under 10. Oktober Meddelelse om, at Strejken var hævet. Den varede endnu en Stund hos Smith, Mygind & Hüttemeier, fordi der under Strejken var antaget Formere, som man nu ikke vilde afskedige; efter et Par Forhandlingsmøder gik Tingene atter i Orden.

Med Modelsnedkerne førtes der lange Forhandlinger; de havde stillet Krav om 45 Øres Minimalløn, som afvistes, hvorimod man gik til en Del Forhøjelser rundt omkring for de enkelte Arbejdere.

Under Medvirkning fra Arbejdsgiverforeningens Side naaede man at faa en Overenskomst med Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund afsluttet, der senere godkendtes paa Fabrikantforeningens Generalforsamling den 16. Juni.

Ved Generalforsamlingsbeslutning, ogsaa af 16. Juni oprettedes en Pensionskasse for Medlemmer af Værkstedsfunktionærforeningen med aarlige Tilskud fra Fabrikantforeningens Medlemmer. Den traadte i Kraft den 1. Maj 1901, men fik ikke den Tilslutning fra Funktionærernes Side, som den fortjente.

I Løbet af Aaret viste der sig hos flere af Foreningens Medlemmer en Tilbøjelighed til at søge Arbejdstiden omlagt, saaledes at Middagshvilen indskrænkedes fra $1\frac{1}{2}$ til $\frac{1}{2}$ Time, for at man kunde høre op med Arbejdet Kl. 5. Det skyldtes dels Hensynet til Lærlingenes Besøg i de tekniske Aftenskoler, dels Troen paa, at Arbejdernes Ønske om at høre op Kl. 5 for at gaa hjem og først da spise til Middag i mange Henseender gik i en fornuftig Retning. Den dertil fornødne Dispensation opnaaedes i Hen-

hold til Skrivelse fra Indenrigsministeriet af 12. Novbr. 1900.

Som berørt ovenfor oprettedes den permanente Voldgiftsdomstol, efter at baade Arbejdsgiverforeningen og De samvirkende Fagforbund i Henhold til Septemberforliget havde faaet Forslag derom frem paa Rigsdagen. Dens første Kendelse faldt den 2. Juli og drejede sig om den i Efteraaret 1899 etablerede Formerstrejke hos Smith, Mygind & Hüttemeier, som gik ud paa at tvinge en Formers Afskedigelse igennem. Formerforbundet havde handlet paa egen Haand imod De samvirkende Fagforbunds Henstilling og idømtes en Bøde paa 300 Kr. samt 50 Kr. Sagsomkostninger.

Indenfor Bestyrelsen skete i Juli Maaned en Forandring, idet Neergaard traadte ud og erstattedes af 1. Suppleant Schou.

Antallet af Medlemmer var ved Aarets Begyndelse 36, som forblev uforandret, idet Albert F. Hammel udtraadte fra 1. Januar 1901, medens Johannsen & Saabye indtraadte.

Den $24/8$ 1900 døde H. Heineke, født d. $22/10$ 1834, Indehaver af Jærnstøberiet Godthaab. Forretningen fortsattes af hans tre Sønner.

Den $24/12$ 1900 døde F. Mogensen født den $3/12$ 1823. Forretningen fortsattes af hans tre Sønner.

Aar 1901.

Den aarlige Generalforsamling afholdtes d. 28. Februar. Da Ludvig Christensen og H. H. Schou, hvilken sidste i Løbet af 1900 var indtraadt i Stedet for Neergaard, ikke ønskede Genvalg til Bestyrelsen, skulde der vælges to nye Medlemmer i deres Sted. Bestyrelsen kom derefter til at bestaa af:

J. Caroc,
S. C. Hauberg, Formand,
P. N. Holst,
Fr. Krog,
Ferd. Wienberg,
E. Vøhtz 1. Suppleant,
H. Neergaard 2. do.

Ludvig Christensen nedlagde senere ligeledes sit Mandat som Medlem af Arbejdsgiverforeningens Hovedbestyrelse, og Neergaard indtraadte i hans Sted.

Paa Generalforsamlingen kunde Bestyrelsen forelægge Forslag til Sammenslutning indenfor Jærnindustrien mellem de fire Mesterforeninger, Burmeister & Wain, Københavns Flydedok, Helsingørs Skibsværft og Vulkan i Maribo.

Denne Sammenslutning kom til at spille en betydelig Rolle indenfor Jærnindustrien, og ved den dannedes den

største og stærkeste Koalition mellem nærbeslægtede Fag indenfor Landets Arbejdsgivere.

Under 28. December 1900 havde Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund opsagt Overenskomsten af Marts 1900 til Ophør d. 1. April 1901. Forbundets Fordringer fremkom først ind i Februar Maaned, og den Gang forelaa der omtrent fra alle de Fagforeninger, som havde Medlemmer beskæftigede indenfor Jærnindustriens forskellige Brancher, Krav af yderliggaaende Art.

Smedeforbundets Fordringer gik navnlig ud paa 35 Øres Minimalløn og 9 Timers Arbejdsdag; hos Smedemesterforeningerne lød Fordringen paa 38 og 40 Øre 2 Aar efter udstaaet Læretid, Modelsnedkerne forlangte 50 Øre, Formerne krævede 52 Øre hos Burmeister & Wain, Kobbersmedene paa Helsingørs Skibsværft 50 Øre o. s. v. Løsenet var 9 Timers Arbejdsdag, betydelig Forhøjelse af Minimallønnen og desuden bl. a. stærk Indskrænkning af Overarbejde paa Skibsværfterne.

Et saa voldsomt Angreb paa Jærnindustrien over hele Linjen, uden nogen Begrundelse i forhaandenværende Forhold og uden Hensyn til de vedvarende daarlige Konjunkturer, tvang alle Jærnindustriens Repræsentanter sammen i en sluttet Trop til fælles Forsvar.

Fabrikantforeningen i København tog fat umiddelbart efter Nytaar og søgte naturligvis straks Forbindelse med Provinsfabrikantforeningen, med hvem der d. 28. Januar afholdtes et Fællesmøde i Wivels store Sal, hvortil ogsaa Repræsentanter for Smedemesterforeningerne kom til Stede. Endnu kendte man ikke Smedenes Fordringer, og Stemningen var derfor ganske rolig, overvejende i Retning af at faa en ny Overenskomst, helst paa nogle Aar.

Dagen efter, d. 29. Januar, begyndte i Hotel Dagmar de indledende Forhandlinger med Burmeister & Wain og

Helsingørs Skibsværft, hvori delegerede fra de 4 Mesterforeninger deltog. Over hele Mødet hvilede en Duft af Mistillid fra Skibsværfternes Side, af hvilke navnlig Burmeister & Wain gennem Kommandør Nielsen tog afgjort Afstand fra den Tanke nogensinde at gaa med til en Lock-out. Mødet endte derfor ogsaa nogenlunde resultatløst. Man enedes dog om atter at komme sammen, naar Fordringerne fra Smedeforbundet forelaa, og man skulde da møde med Mandater fra de respektive Bestyrelser og Generalforsamlinger.

Med Arbejdsgiverforeningen traadte man ogsaa i Forbindelse, idet der paa et Møde d. 31. Januar med Repræsentanter for andre Fag, hvem Fagforeningerne havde opsagt forskellige Overenskomster, fra Jærindustriens Side fremlagdes Forslag om at gøre alle de af disse Opsigelser følgende Forhandlinger til en Fælles-Sag indenfor Arbejdsgiverforeningen. Forslaget gik ud paa ved jævnlige Sammenkomster at holde Fagenes Repræsentanter à jour med Forhandlingernes Gang og drage Omsorg for, at ingen enkelt Forening blev ladt i Stikken, idet saa vidt muligt alle eventuelle Overenskomster skulde afsluttes samtidigt. Dette sidste Punkt fik ingen Betydning for Jærindustrien, idet det viste sig umuligt for den at gennemføre noget som helst paa det Tidspunkt, da de andre Fag var komne i Orden med Fagforeningerne. Og da Jærindustrien ikke ønskede Krig og navnlig ikke vilde indlade sig paa at *fremvinge* Overenskomster, havde den selvfølgelig heller ikke noget at indvende imod, at de andre Fag afsluttede deres Overenskomster uden Hensyn til den.

Efterhaanden kom nu Kravene frem fra Fagforeningerne, og Jærindustrien kunde atter samles. Foruden de fire Mesterforeninger, Burmeister & Wain og Helsingørs Skibsværft var ogsaa Københavns Flydedok repræsenteret

paa Mødet d. 20. Februar i Hotel Dagmar. Nu var der i mange Henseender en anden Luftning over det hele, det var, som man nu mere følte, at man stod ligeoverfor en Krigserklæring fra en samlet Fjende, mod hvem indbyrdes Sammenhold var det eneste Vaaben.

Hovedemnet var Muligheden af at kunne samles om en Overenskomst mellem de repræsenterede Foreninger og Virksomheder, og Diskussionen endte med, at man vedtog Nedsættelsen af et Fællesudvalg, der skulde udarbejde et Program, som fastslog Stillingen og Taktikken overfor Fagforeningernes Fordringer, og forelægge dette Program paa et senere Møde. Og man var tilmed nu naaet saa vidt, at man forpligtede sig til, hvis Enighed om et saadant Program opnaaedes, da at staa solidarisk sammen for dets Gennemførelse.

Udvalget nedsattes bestaaende af indtil 2 Repræsentanter for hver Forening og Virksomhed og kom til at tælle ialt 15 Medlemmer, nemlig 2 fra hver af de 4 Mesterforeninger og de 3 Skibsværfter og 1 fra Vulkan i Maribo, der sluttede sig til paa et senere Møde. Forhandlingerne fremmedes af al Kraft, og d. 9. Marts kunde Overenskomsten indenfor Jærnindustriens ovennævnte 8 Foreninger og Virksomheder underskrives.

Denne Haandfæstning indenfor, hvad man jo nok kan kalde den samlede Jærnindustri, er vistnok den stærkest bindende Kontrakt, der nogensinde er bleven sluttet imellem Arbejdsgivere i samme Fag, og ganske naturligt kom den til at give Forhandlingerne med Fagforeningerne den Fasthed og Sikkerhed, der var nødvendig for at hævde Jærnindustriens Stilling.

Programmet var i store Hovedtræk, at man skulde opretholde status quo med Hensyn til Lønninger, Arbejdstid, Overarbejde, Udearbejde, Lærlinge etc. og gaa samlet

til Forhandlingerne om eventuelle Overenskomster, saaledes at ingen af Deltagerne kom til at staa alene. Fremdeles havde Fællesudvalget Myndighed til om fornødent at erklære Lock-out, og Beslutning herom krævede $\frac{2}{3}$ af de afgivne Stemmer efter en nærmere aftalt Skala, der gav hver Forening og Virksomhed en vis Stemmevægt.

Overenskomsten gjaldt foreløbig kun til 1. April 1902.

Fællesudvalget indenfor Jærindustrien kom nu til at tage alle Sager, der berørte fælles Interesser, op til Behandling, og derved blev de enkelte Bestyrelser lettede for meget Arbejde. Dette førte ogsaa til, at en Mængde Smaasager, der blev behandlet under Fællesudvalget, aldrig kom frem for de enkelte Bestyrelser i en saadan Form, at de blev Led i deres Virksomhed. Derfor „passerer“ der efter Sammenslutningen meget mindre i de forskellige Foreninger, og der bliver mindre at berette.

Om Fællesudvalget skal endnu tilføjes, at det forgesves anvendte megen Tid og meget Arbejde paa at faa ordnede Forhold med forskellige Fagforeninger. Aaret løb ud, uden at der var opnaaet andet end Afslutningen med Smedeforbundet af en Vaabenhvile af 11. Decbr., gældende til 15. Januar 1902, hvori man skulde gøre den sidste Kraftanstrængelse for at naa til en endelig Overenskomst, og hvori alle Konflikter midlertidigt stillede i Bero.

I Forbindelse hermed bør det opfrisnes i Erindringen, hvorledes Fabrikantforeningerne ifølge Kendelse af 29. Oktbr. 1901 fra den permanente Voldgift fik Dom for at have begaaet Brud paa Forliget af 5. Septbr. 1899, og det gik ganske naturligt og uskyldigt til.

I Begyndelsen af Juni nedlagde Burmeister & Wains Elektrikere Arbejdet, og som gode Kammerater indenfor Sammenslutningen udsendte Mesterforeningerne Strejkelister over de strejkende Elektrikere, saaledes at disse ikke

kunde faa Arbejde i forskellige Virksomheder, der hørte ind under Arbejdsgiverforeningen. Da Burmeister & Wain ikke var Medlem af Arbejdsgiverforeningen, og Fabrikantforeningen saaledes gennem de udsendte Strejkelister søgte at støtte en Virksomhed *udenfor* Arbejdsgiverforeningen, forelaa her et utvivlsomt Brud paa Forliget af 5. Septbr. 1899, men det var lige saa utvivlsomt begaaet ganske bona fide, idet Mesterforeningerne efterhaanden havde levet sig ind i den Forestilling, at Skibsværfterne gennem Sammenslutningen hørte til Arbejdsgiverforeningen, hvor Kommandør Nielsen flere Gange havde taget Del i Møderne med Fagforeningerne. Fagforeningerne synes at have levet i den samme Forestilling, thi først henimod Slutningen af September opdagede De samvirkende Fagforbund, at Mesterforeningerne havde forsyndet sig. De undgik da ikke deres Skæbne; den permanente Voldgift dømte dem skyldige ved Kendelse af 29. Oktbr. 1901, men under saa formildende Omstændigheder, at Bøden blev paa 150 Kr. plus 50 Kr. i Sagsomkostninger.

Af Konflikter af Interesse havde Aaret kun 2 at opvise.

Den ene fandt Sted i Juli Maaned mellem Aktieselskabet Vølund og dets Formere. Man havde afskediget en uefterrettelig Støbemester og kom derved under Vejr med, at Formerne i en utilladelig Grad havde, som det senere betegnedes med et bevinget Udtryk, „danderet“ den derved, at de gjorde sig betalte for Arbejde, der var „gaaet i Brokkassen“, og det paa den Maade, at de fik Støbemesteren til i deres Arbejdsbøger at opføre Arbejde og Arbejdsløn derfor, uagtet dette Arbejde enten slet ikke var udført eller ikke udført i det paastaede Omfang. Aktieselskabet Vølund gjorde først Forsøg paa at ramme Støbemesteren, som havde praktiseret disse Mis-

ligheder, men det lykkedes ikke at fremtvinge en Aktion imod ham, da det ved den foreløbige Undersøgelse for et af Kriminalkamrene oplystes, at han ikke selv havde haft nogen pekuniær Fordel af Trafikken.

Imidlertid havde Aktieselskabet Vølund faaet Mistro til de Dispositioner, som i det hele var trufne under den paagældende Støbemesters Ledelse, og da nogle Formerne umiddelbart efter hans Fjernelse stillede Krav om en urimelig høj Betaling for Udførelsen af 2 Klyds, hvilken Betaling Aktieselskabet nægtede at give, opstod der deraf en længere Konflikt, der forfulgtes gennem Mægling, Forhandling mellem Organisationerne og sluttelig Voldgift, hvilket gav Anledning til, at Sagen kom til at strække sig over et halvt Aar.

Midt under Sagens Gang nedlagde Vølunds Formerne pludselig Arbejdet paa et helt andet Grundlag, idet de klagede over, at den nye Støbemester reducerede Akkordpriserne utilladeligt. Da Strejken var i fuldkommen Strid med de bestaaende Overenskomster, og da Formerforbundet ikke turde støtte Formerne, lykkedes det dog efter nogle Ugers Forløb at faa Arbejdet genoptaget, uden at Formernes Klager over de lave Akkordpriser havde ført til noget som helst Resultat for dem.

Voldgiftssagen om Klydsene, der var bleven standset ved denne Strejke, gik nu atter sin Gang, og da Voldgiftsretten ikke kunde enes om en Kendelse, afsagdes den af Opmanden, Overretssagfører Alf. Christensen. Kendelsen faldt d. 5. Decbr. 1901 og gav i enhver Henseende Fabrikantforeningen og Aktieselskabet Vølund Ret, og det i saa uforbeholdne Udtryk, som sjældent anvendes i voldgiftsretlige Kendelser.

Den anden Konflikt var hos Firma J. H. Hellerung, hvor i August Maaned Antagelsen af en ny Kedelsmede-

formand var Anledningen dertil. Denne Mand, som tidligere havde været beskæftiget som Kedelsmedeformand hos Aktieselskabet Konstantin Hansen & Schrøder i Kolding, havde i 1897 haft en Konflikt med den lokale Afdeling der i Byen i Anledning af, at han meldte sig ud af Forbundet, da han overtog Stillingen som Formand hos Aktieselskabet. Denne Sag troede man nu ude af Verden, og man støttede sig i saa Henseende til en skriftlig Udtalelse fra Bestyrelsen for den lokale Afdeling i Kolding. Det viste sig imidlertid, at da Manden tiltraadte sin Stilling hos Firma J. H. Hellerung, nægtede en Del af Arbejderne at arbejde under ham. Under Iagttagelse af Reglerne for Behandling af faglig Strid forlangte Fabrikantforeningen et Mæglingsmøde afholdt i Sagen, og her hævdede Forbundets Formand, at der ikke fra Forbundets Side vilde blive lagt Hindring i Vejen for Antagelse af Kedelsmede hos Hellerung. Ikke desto mindre blev der af *Arbejderne* foranstaltet en fuldstændig Blokade af Fabrikkens Kedelsmede, som det syntes noget i Ledtog med Smedeforbundets Anvisningskontor.

Da imidlertid Forbundet bestandig officielt fastholdt, at der ingen Strid var hos Hellerung, lykkedes det Firmaet efterhaanden at faa antaget tilstrækkelig Arbejds-kraft.

Mellem disse ny antagne Arbejdere og Forbundet opstod der derefter en ret ejendommelig Strid, idet Forbundet nægtede at modtage Kontingent fra dem og derved søgte at gøre dem til Restanter i saa høj Grad, at de kunde slettes som Medlemmer af Forbundet. Dette førte imidlertid til, at Kedelsmedene anlagde Sag mod Forbundet for derved at tvinge det til at modtage deres Medlemskontingent; flere af Sagerne vandtes, og Konflikten strakte sig herved helt ind i 1903, holdt gaaende ved en

Optræden fra Smedeforbundets Hovedbestyrelses Side, som Fabrikantforeningens Bestyrelse ikke havde ventet og ikke paa nogen Maade har kunnet forsones sig med.

Af indre Sager skal blot nævnes, at fra Maj Maaned 1901 traadte Pensionskassen for Værkstedsfunktionærer i Jærnindustrien ud i Livet, idet Opkrævningen af Kontingent tog sin Begyndelse.

Derefter kommer „Byggesagen“ — Bestræbelserne for, at Fabrikantforeningen i København kunde faa sit eget Hus, samt denne Plans Realisation — der dukkede op i 1901 og med en Ihærdighed, der var Sagen værdig, førtes igennem, saaledes at Foreningen af Fabrikanter i Jærnindustrien i København ved Udgangen af 1903 stod ved Maalet.

Det var d. 26. Juni 1901, at der paa et Bestyrelsesmøde i Fabrikantforeningen drøftedes dels et Forslag om, at Foreningen skulde leje Lokaler i den nye Badeanstalt i Studiestrædes Forlængelse, dels en Plan om at købe en Del af Firmaet J. H. Hellerungs Grund, Vestervold 7, som var averteret til Salg, og som muligvis kunde anvendes saaledes, at Fabrikantforeningen atter kunde sælge Forgrunden fra og beholde Baggrunden næsten gratis til en Foreningsbygning. Hvorledes dette skulde kunne realiseres, overdroges det Arkitekterne Gottfr. Tvede og Fritz Koch at overveje. Senere gled man over til Spørgsmaalet om, at Foreningen skulde overtage hele Arealet og søge at faa et hensigtsmæssigt Lokale i Forhuset. Planerne strandede imidlertid alle, dels paa rent finansielle Skær, dels paa, at de opnaaelige Resultater ikke tilfredsstillede.

Aaret 1901 gav ingen Forandring i Medlemsantallet, der var 36.

Aar 1902—1903.

Den aarlige Generalforsamling for 1902 afholdtes den 27. Februar.

J. Caroc nedlagde sit Mandat, og i hans Sted valgtes E. Vøhtz, saaledes at Bestyrelsen kom til at bestaa af:

- S. C. Hauberg, Formand,
- P. N. Holst,
- Fr. Krog,
- E. Vøhtz,
- Ferd. Wienberg.
- J. Caroc 1. Suppleant,
- H. Neergaard 2. Suppleant.

Alt hvad der foregik i 1902 saavel som senere i 1903, samlede sig om Fællesudvalgets Arbejde og Byggesagen. Af egentlige Konflikter havde Aaret ingen at opvise indenfor Fabrikantforeningen i København.

Blandt Fællesudvalgets Arbejder, saaledes som de arvedes fra 1901, var Forhandlingerne om en ny Overenskomst med Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund, som fremmedes med stor Kraft for at faa dem endte inden Udløbet af Vaabenhvilen d. 15. Januar — d. 3. Januar afholdtes saaledes et Firemands-Møde fra Kl. 10 Form. til Kl. 12 Nat, ved hvilket man ved stenografisk Hjælp naaede

Formaalet, ikke at ende Dagen uden at enes om et Forslag til en Overenskomst.

Den 13. Januar vedtoges „Januar Overenskomsten af 1902“ imellem Jærnindustriens Fællesudvalg og Smedeforbundets Hovedbestyrelse; den var overvejende bygget over den tidligere Marts Overenskomst af 1900. Minimallønnen sattes til 32 Øre, dog for det første Aar efter Læretidens Udløb 30 Øre. Overenskomsten var uopsigelig til 1. Februar 1904, men Jærnindustriens Arbejdsgivere kunde kræve den forlænget til 1. Februar 1905 mod inden 1. Februar 1903 at forhøje Minimallønnen til 33 Øre.

Jærnindustrien var meget tilfreds med, at en ny Overenskomst med Smedeforbundet var bleven afsluttet, og der saaledes var forbedrede Udsigter til Ro og Fred i nogle Aar, hvilket ogsaa kom stærkt frem ved en Festmiddag, som blev given d. 7. Februar paa Skydebanen for Hauberg som Formand for Fællesudvalget.

Da man kom henimod 1. Februar 1903, overvejede man indenfor Fællesudvalget, om man burde benytte sin Ret til at faa Overenskomsten af Januar 1902 forlænget indtil 1. Februar 1905 ved, som ovenfor nævnt, at forhøje Minimallønnen til 33 Øre. Tiderne og Stemningen var imidlertid den Gang saa trykkede, at Udvalget ikke mente at kunne fremkomme med noget Forslag derom. Men i god Forstaaelse med Forbundet udskød man dette Spørgsmaal til senere Behandling, som imidlertid blev opsat saa meget, at da d. 1. Novbr. 1903 kom og dermed Tidspunktet for Forbundets Opsigelse af Overenskomsten til 1. Februar 1904, maatte man enes om for denne ene Gang at indskrænke Opsigelsesfristen til to Maaneder, saaledes at November Maaned blev til Disposition for Forhandlingerne.

Fællesudvalget sluttede sig enstemmigt til Forslaget

om at forhøje Minimallønnen med 1 Øre, altsaa til 31 Øre for det første Aar efter udstaaet Læretid, derefter 33 Øre, imod at Januar Overenskomstens Varighed forlængedes 2 Aar, altsaa til 1. Februar 1906. I den københavnske Fabrikantforening vandt Forslaget enstemmig Tilslutning paa Generalforsamlingen d. 18. Novbr., og efter at det havde faaet samme Skæbne hos de andre Deltagere indenfor Jærnindustriens Sammenslutning og hos Forbundets Hovedbestyrelse, var Januar Overenskomsten af 1902 saaledes forlænget til 1. Februar 1906.

Overenskomsten mellem Foreningerne og Virksomhederne indenfor Jærnindustrien, som var afsluttet d. 9. Marts 1901, udløb d. 1. April 1902. Den fornyedes i Løbet af Aaret, men det trak længe ud, ikke paa Grund af Uenighed om dens Indhold, men fordi andre Forhandlinger tog Tiden, og Deltagerne alligevel følte sig bundne til hinanden. Den blev først underskrevet d. 22. Septbr. 1902 og var uopsigelig til 1. Januar 1904, til hvilket Tidspunkt og til ethvert senere Tidspunkt den kunde opsiges med 6 Maaneders Varsel. Efter at Burmeister & Wain og Helsingørs Skibsværft i Sommeren 1901 havde indmeldt sig i Arbejdsgiverforeningen, og alle Deltagerne i Jærnindustriens indbyrdes Overenskomst saaledes stod indenfor Arbejdsgiverforeningen, indførtes i denne nye Overenskomst den naturlige Bestemmelse, at Udtrædelse af Arbejdsgiverforeningen medførte samtidig Udtrædelse af Jærnindustriens Sammenslutning.

Januar Overenskomsten af 1902 med Smedeforbundet indeholdt en Bestemmelse om, at der skulde søges tilvejebragt nye Voldgiftsregler mellem Smedeforbundet og hele Jærnindustriens Sammenslutning. Thi vel fandtes der Voldgiftsregler gældende for Smedeforbundet og Meisterforeningerne, ligeledes mellem Forbundet og Skibs-

værfterne og Vulkan; men de sidstnævnte Regler var ikke udtømmende og heller ikke ensartede med de overfor Mesterforeningerne bestaaende Regler.

Man var baade i Forbundet og Jærnindustriens Fællesudvalg paa det rene med, at „Regler for Behandlingen af faglig Strid“ maatte fastsættes snarest muligt, og man arbejdede trolig i denne Sag ved Siden af alle de øvrige. Paa Generalforsamlingen i den københavnske Fabrikantforening d. 31. Juli 1902 kunde man give det udarbejdede Forslag sin Tilslutning, og d. 1. Novbr. traadte Reglerne i Kraft.

Ved disse nye Regler og den senere Praksis lagdes i Grunden al Mægling, Forhandlingen mellem Bestyrelserne og Voldgiften ind under Fællesudvalget, og navnlig dettes Forretningsudvalg, da man ganske naturligt ønskede, at Sagernes Behandling i Konfliktstilfælde blev saa ensartet som mulig, og at Ansvarret fra først af kunde lægges der, hvor Ansvarret var, nemlig i Fællesudvalget.

„Fælles Værkstedesregler“ maatte man gaa til at revidere for at faa et saa ensartet Grundlag som muligt for alle Deltagerne indenfor Jærnindustrien, og efter lange Forhandlinger med Smedeforbundet ophængtes de nye Værkstedesregler i Marts 1903. For Fabrikantforeningerne var de derved indtraadte Forandringer uvæsentlige, men af overordentlig Betydning for Fremtiden var det, at den samlede Jærnindustri nu fik ganske det samme faste, ensartede Grundlag Landet over.

Med andre Fag førtes en Række Underhandlinger om at faa Forholdene ordnede paa lignende Maade som med Smedene.

Disse Forhandlinger førte ikke til noget undtagen lige overfor Arbejdsmændene, med hvem det lykkedes at gennemføre en Lønoverenskomst, som blev underskrevet d.

11. Marts 1903. Minimallønnen sattes til 30 Øre. Den skulde efter Dansk Arbejdsmandsforbunds Forlangende have været gældende for enhver Arbejdsmand over 18 Aar med den almindelige Undtagelse af ældre og mindre arbejdsdygtige, men dette mødte en saa skarp Protest fra forskellig Side indenfor Fabrikantforeningen, at det maatte ændres derhen, at „Arbejdsdreng, som efter 18 Aars Alderen og indtil 20 Aars Alderen forbliver hos samme Arbejdsgiver og ved væsentlig samme Slags Arbejde som det, hvorved de har været beskæftigede før det fyldte 18de Aar“, kom til at danne en Undtagelse.

I denne Overenskomst, der dog ikke omfattede Pro- vinsfabrikanterne og Vulkan, og som i Lighed med Over- enskomsten af Januar 1902 med Smedene i hvert Fald skulde gælde indtil 1. Februar 1904, indgik ogsaa „Fælles Værkstedtsregler“ og „Regler for Behandlingen af faglig Strid.“

Efter at man var naaet saa vidt med Arbejds mændene, og en Lønoverenskomst var afsluttet, tog man hen paa Sommeren 1903 fat paa at forhandle om en Overenskomst om Samarbejdet paa Værkstedet og nogle smaa Ændrin- ger i Reglerne for Behandlingen af faglig Strid, og mange og lange Møder blev afholdte med Repræsentanter for Dansk Arbejdsmandsforbund. Saa havnede den i August Maaned hos Forbundets Hovedbestyrelse, og derfra kom den aldrig videre.

Og den er for saa vidt opgivet, som Dansk Arbejds- mandsforbund har opsagt Overenskomsten af 11. Marts 1903 til Ophør d. 1. Februar 1904.

I Løbet af 1902 udtraadte Firmaet Drost & Sohl. Aktieselskabet Københavns Cyclefabrik og Firmaerne Chr. Nielsen, J. Andersens Eftfl., og Ludvig Lund optoges.

Medlemsantallet, der ved Udgangen af 1901 var 36, steg saaledes til 38.

Ludvig Brønnum, Ejer af Kristianshavns Jærnstøberi & Maskinværksteder, døde $^{13}/_1$ 1902, født $^{17}/_6$ 1841. Forretningen fortsattes af hans Søn.

Poul Marstrand, Direktør for Aktieselskabet Titan, døde $^{13}/_{10}$ 1902, født $^{13}/_5$ 1851.

Den aarlige Generalforsamling for 1903 afholdtes d. 25. Februar. Hauberg ønskede at nedlægge sit Mandat; i hans Sted valgtes Alex. Foss, og Bestyrelsen kom saaledes til at bestaa af:

Alex. Foss, Formand,

P. N. Holst,

Fr. Krog,

E. Vøhtz,

Ferd. Wienberg,

S. C. Hauberg, 1. Suppleant,

Poul Larsen (F. L. Smidth & Co.), 2. Suppleant.

I Aarets Løb indtraadte Aktieselskabet Frederiksberg Metalvarefabrik, hvorefter Medlemsantallet er 39.

Tilbage staar endnu kun at give en Oversigt over Byggesagen, som ganske naturligt mere end nogen anden har taget den københavnske Fabrikantforenings Medlemmers Interesse fangen i de to sidste Aar.

Som ovenfor berørt havde man i 1901 drøftet forskellige Planer om, hvorledes man skulde kunne skaffe Foreningen et passende Hjem, til Leje eller til Eje. Forhandlingerne herom fortsattes ind i 1902, hver Gang der var en Lejlighed dertil, men jo mere man talte derom, desto mere kom man til det Resultat, at man skulde vente, til man kunde finde noget, der „passede“ — og saa købe det, og denne Tanke modnedes da saa hurtigt, at

man i Marts 1902 udsendte en Plan til Indsamling af Penge, for at man ikke skulde staa ganske blank, naar det rette Øjeblik kom.

Allerede fra første Færd havde Planen for Foretagendets Finansiering formet sig saaledes, at det skulde være den københavnske Fabrikantforening, der skulde staa som Ejeren af Huset. Efter en 1. Prioritet saa stor, som man kunde faa den, og en forventet 2. Prioritet, f. Eks. Resten paa Købesummen for den Ejendom eller Grund, man købte, skulde Medlemmerne paa 3. Prioritets Partial-Obligationer indsætte saa stor en Kapital, at Foreningen kun behøvede at give et Tilskud af 10-20.000 Kr., for at Foretagendet kunde føres igennem. Det syntes alt sammen let at kunne lade sig ordne, man manglede blot Objektet.

Saa var det en Dag i April Maaned 1902 — Datoen mangler desværre — at et lykkeligt Medlem af Foreningen fik den Ide at gaa til Stadens Økonomikontor for at forhøre, om der ikke var noget, der kunde bruges, og der erfarede, at „Frue Arbejdshus“, Nørrevold Nr. 30, kunde faas til Købs. Det passede saa godt, som man kunde vente overhovedet nogensinde at faa det. Løsenet havde været: En nogenlunde regulær Grund paa ca. 1000 Kvadratalen paa et smukt Sted i Byen.

„Frue Arbejdshus“ betød en Grund paa 995 Kvadratalen, Beliggenheden udmærket. Der kom straks Fart i Tingene.

Paa et Bestyrelsesmøde den 3. Maj 1902 forelagdes Planen, og fra selve Mødet besørgede man pr. Telefon Grunden taget paa Haanden. Derefter fik man d. 9. Maj ved en Generalforsamlingsbeslutning Bemyndigelse til at købe Ejendommen, og paa et Møde d. 14. Maj mellem Fabrikantforeningens og Jærnstøberiejerforeningens Be-

styrelser lagde man sammen med Arkitekterne G. Tvede og F. Koch Planerne for Husets Indretning ganske væsentlig saaledes, som det nu staar.

Forhandlingerne om Købet gik dog ret langsomt, og først d. 25. Septbr. kunde man gaa til at forelægge Sagen endeligt for Generalforsamlingen, som gav Bestyrelsen Bemyndigelse til paa Foreningens Vegne at afslutte Handelen og underskrive de nødvendige Dokumenter. Samtidig nedsattes et Byggeudvalg, bestaaende af S. C. Hauberg, H. Neergaard og Ferd. Wienberg for Fabrikantforeningen, Carl Andersen, M. A. Heegaard og Vald. Ludvigsen for Jærnstøberierforeningen, og Foreningens Sekretær, Vald. Helsing, for Bureauet. Hen paa Efteraaret kunde man begynde at nedrive „Frue Arbejdshus“ og grave Grunden ud. Arbejdet blev givet i væsentlig samlet Entreprise til Murermester Lyththans-Petersen. Saa kom Vinteren; den i Forbindelse med forskellige langtrukne Forhandlinger gjorde, at der først langt hen paa Foraaret kunde tages fat med Kraft, og ved Aarets Slutning stod da Huset færdigt.

I umiddelbar Forbindelse med den nye Bygning var et af Bestyrelsen paa en Generalforsamling den 15. Maj 1903 fremsat Forslag til Oprettelsen af et Fælles-Salgskontor for Jærnindustrien i Ejendommens Stueetage. Paa Mødet forelaa et af den oprindelige Forslagsstiller, Foreningens Formand Alex. Foss, udarbejdet Diskussionsgrundlag, ifølge hvilket Kontoret tænktes bygget paa Andelsprincippet og Kapitalen foreløbig tilvejebragt af frivillige Garanter. Virksomheden skulde væsentlig begrænses til Specialmaskiner og f. Eks. ikke give sig af med Bygningsstøbegods.

Stemningen for Forslaget var noget delt, men der var dog afgjort Majoritet for at fremme Planerne, som imid-

lertid under Sagens videre Behandling modificeredes saaledes, at der foreløbig og forsøgsvis kun oprettedes en Fællesudstilling, „*Jærnindustriens Fællesudstilling*“, der ikke selv optraadte som Handelsvirksomhed, men henviste Købere til vedkommende Fabrikant.

Til denne begrænsede Plan paaregnede man at opnaa Tilslutning fra begge Fabrikantforeninger. Paa en Generalforsamling den 16. Juli blev det saaledes modificerede Forslag fremsat og vedtaget og fornødne Midler stillede til Raadighed til Sagens Gennemførelse. Det samme var Tilfældet i Provinsfabrikantforeningen, som paa en Generalforsamling i Aalborg d. 25. August 1903 gav Planen sin Tilslutning. Udstillingen skulde træde i Kraft i Begyndelsen af 1904.

Til Forretningsudvalget for „*Jærnindustriens Fællesudstilling*“ valgtes for den københavnske Forening P. N. Holst og Ferd. Wienberg og for Provinsforeningen Direktør Charles Hansen, Odense, og Fabrikant Hans C. Petersen, Præstø.

Medens Stueetagen saaledes skal afgive Lokaler for Fællesudstillingen, udnyttes de øvrige Etager paa følgende Maade.

Paa 1. Sal findes Mødelokalerne, der ogsaa benyttes ved festlige Sammenkomster.

Paa 2. Sal findes Økonomilejligheden tilligemed flere Lokaler, der benyttes til Bestyrelsesmøder og iøvrigt er forbeholdte til eventuel Udvidelse af Bureauet.

Paa 3. Sal har Bureauet med sine forskellige Afdelinger sine Lokaler.

D. 3. Oktober 1903 flyttede Jærn- og Metalindustriens Fællesbureau ind paa 3. Sal, og d. 4. Januar 1904 kunde Indflytningen finde Sted paa 1. og 2. Sal.

Fredag d. 15. Januar 1904, 19 Aars Dagen efter Stiftelsen af Foreningen af Fabrikanter i Jærnindustrien i København, indviedes Huset, som Foreningen havde bygget, ved en festlig Sammenkomst, hvortil Foreningen havde

indbudt Repræsentanter for Jærnindustriens øvrige Foreninger og Virksomheder og for Arbejdsgiverforeningen, Arkitekterne, Ingeniøren, Entreprenøren — saa mange, som Pladsen paa nogen Maade tillod.

For dem, der paa nært Hold har fulgt Jærnindustriens Udvikling, indadtil og udadtil, herhjemme, staar Huset som et Vidnesbyrd om Styrke, der er bygget paa Enighed, om Udvikling, der bunder i Fremsyn.

Nogle faa Aar har samlet Jærnindustriens Udøvere fra spredte Afdelinger til et samlet Hele, der kan tage en Kamp op for sine Interesser. Og denne Slutten sig sammen skyldes vel en Frygt for at staa alene, men tillige en Forstaaelse af, at i en Kamp bør det ikke alene være Magten, men ogsaa Retten, der er det afgørende, og at Kampen ikke bør føres med Sværdet, førend Ordet og Pennen er forsøgt, førend Paastand er vejet mod Paastand, Krav mod Krav.

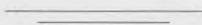
Men hertil hører det Fønd af Viden, som det centrale i Huset, Jærn- og Metalindustriens Fællesbureau, sidder inde med.

Medens Bureauet for 10 Aar siden maatte nøjes med et Stykke af et Spisebord, et Arkiv under en Sofa og det Arbejde, som en enkelt Mand kunde magte i sin Fritid, er dets Virksomhed nu vokset op til at omfatte en Snes stadigt beskæftigede Personer og har i stor Udstrækning taget Stenografien og Maskinskrivnings-Teknikken til Hjælp.

Thi Statistiken over Arbejderforholdene, der følger 13—14000 Personers Arbejdstid, Arbejdsløn, Akkordfortjeneste etc. — Ulykkesforsikringen, der omfatter 8—9000 Personer — Opsamlingen af Penge til trange Tider — Forhandlingerne med Fagforeningerne — alt dette betyder et

omfattende og stadigt tiltagende Arbejde, der efterhaanden skaber og udvider det Arsenal, hvorfra de bedste Forsvars-vaaben hentes.

Derfor er Foreningens Hus vel at betragte som en Fæstning for Jærindustrien, men denne Fæstnings Hovedopgave er at være en Garanti for Fredens Opretholdelse.

FORENINGEN AF FABRIKANTER I JÆRNINDUSTRIEN
I KØBENHAVN har i Januar Maaned 1904, som oven-
for anført, 39 Medlemmer. Virksomhedernes Navne og de
nuværende Indehavere af eller Direktører for Virksom-
hederne vil fremgaa af nedenstaaende Fortegnelse:

1. *P. Andersen, Svanholm,*
Fabrikant Carl Andersen.
2. *Aktieselskabet Atlas,*
Direktør O. N. L. Madsen,
" H. H. Schou, R.,
" E. I. F. Vøhtz.
3. *Bonnesen & Danstrup,*
Fabrikant C. F. Danstrup, R.
4. *Borch & Henriksen,*
Fabrikant P. C. Henriksen.
5. *Julius Bruun,*
Fabrikant Julius Bruun.
6. *Christianshavns Jærnstøberi & Maskinværksteder, Lud-
vig Brønnum,*
Fabrikant E. C. Brønnum,
" A. Hansen.
7. *M. C. Dreyer,*
Fabrikant M. C. Dreyer,
" H. C. Dreyer.
8. *J. G. A. Eickhoff,*
Fabrikant Gottfr. Eickhoff,
" I. W. H. Eickhoff.
9. *Aktieselskabet Frederiksberg Jærnstøberi & Maskinfabrik,*
Direktør F. A. Krog.

10. *Aktieselskabet Frederiksberg Metalvarefabrik,*
Direktør C. Nielsen.
11. *Jærnstøberiet „Godthaab“ lmt.,*
Fabrikant H. B. Heineke,
„ M. A. O. Heineke,
„ V. C. J. Heineke.
12. *Anker Heegaard,*
Fabrikant L. C. Heegaard,
„ M. A. Heegaard,
„ Bjørn Stephensen, R., Dbmd.
13. *Hein & Møller-Holst,*
Fabrikant H. Hein,
„ K. Møller-Holst.
14. *J. H. Hellerung, H. Gamst & H. C. Lunds Eftfl.,*
Fabrikant A. G. Hellerung.
15. *Brødrene Henze,*
Fabrikant A. C. J. Henze,
„ T. C. A. Henze.
16. *Holm & Jensen, Københavns Bolte- og Møttrikfabrik,*
Fabrikant G. O. V. Holm,
„ J. P. M. Jensen.
17. *Hornum & Co.,*
Fabrikant J. O. J. Hornum.
18. *Aktieselskabet Københavns Cyclefabrik,*
Direktør N. L. Hansen.
19. *Aktieselskabet Københavns Pavillonbyggeri & Have-
møbelfabrik (forh. C. Muxolls Eftfl., S. Falck),*
Direktør S. A. Falck.
„ O. A. Møller.
20. *Ludvigsen & Hermann,*
Fabrikant A. Møller,
„ H. F. de Neergaard.
21. *Ludvig Lund, elektroteknisk & mekanisk Etablissement,*
Fabrikant Ludvig Lund.
22. *Th. Marstrands Eftfl.,*
Fabrikant C. E. T. Middelboe.
„ P. C. E. Uldall.

23. *F. Mogensen,*
 Fabrikant F. V. Mogensen,
 „ N. Mogensen,
 „ P. E. Mogensen.
24. *Monies & Andersen,*
 Fabrikant I. C. Andersen.
25. *Aktieselskabet Nielsen & Winthers Værktøjsmaskinfabrik,*
 Direktør P. N. Holst.
26. *Chr. Nielsen, J. Andersens Eftfl.,*
 Fabrikant Chr. Nielsen,
 — S. Heegaard Nielsen.
27. *Aktieselskabet Raadvaddams Fabrikker,*
 Direktør Fr. Brincker.
28. *Recks Opvarmnings-Kompagni, Aktieselskab,*
 Direktør A. B. Reck,
 Ingeniør M. Treschow.
29. *C. F. Riedel & Lindegaard,*
 Fabrikant H. P. C. Haxthausen,
 — L. P. Larsen,
 — P. Lindegaard.
30. *J. Saabye & O. Lerche,*
 Fabrikant O. Lerche,
 — J. Saabye.
31. *F. L. Smidth & Co.s Maskinfabrik i Valby,*
 Fabrikant Alex. Foss,
 — Poul Larsen.
32. *Aktieselskabet Smith, Mygind & Hüttemeier,*
 Direktør J. Caroc,
 — S. C. Koefoed.
33. *Einar Holms Jærnstøberi Tagensvej,*
 Fabrikant Einar Holm.
34. *H. Thorbrøgger & Co.,*
 Fabrikant H. J. Thorbrøgger.
35. *Aktieselskabet Titan,*
 Direktør G. D. Garde,
 — S. C. Hauberg,
 — R. Helweg.

36. *Aktieselskabet Weilbach & Cohns Fabrikker*,
Direktør C. I. Cohn.
37. *C. Wendts Maskinfabrik og Jærnstøberi*,
Fabrikant F. F. J. Gøtterup.
— L. Husmann.
38. *Ferd. Wienberg*,
Fabrikant Ferd. Wienberg,
39. *Aktieselskabet Vølund*,
Direktør Ludvig Christensen.
— F. A. H. Petersen.
-